

Nr 59.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.; given Drottningholms slott den 13 januari 1950.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om gräns mot allmänt vattenområde; samt
- 2) lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF ADOLF.

Herman Zetterberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

För närvarande saknas lagbestämmelser om hur långt ut i havet och större insjöar fastigheternas ägovälde sträcker sig, och man har vid bedömande av hithörande frågor varit hänvisad att söka ledning närmast från vissa delvis oklara och svårtolkade stadganden om gränserna för enskild fiskerätt. I samband med utarbetande av förslag till ny lag om rätt till fiske har det visat sig lämpligt att i särskild lag, avsedd att helt eller delvis inflyta i en blivande ny jordabalk, uttryckligen reglera frågan i vad mån rikets vattenområden skola anses ingå i fastigheterna eller utgöra »allmänt vatten», som ej omfattas av enskild äganderätt.

Enligt förslaget till sådan lag skall vid öppen havsstrand det enskilda vattnet i regel sträcka sig 300 meter ut från stranden. Öar och holmar med mindre längd än 100 meter skola liksom hittills kunna ingå i fastigheterna men skola ej ha något självständigt vattenområde. I vikar och skärgårdar hänföres till fastigheterna vidare allt vatten som saknar bredare förbindelse med öppna havet än en kilometer. Dessutom skola vissa andra, särskilt uppräknade fjärdar i Norrbottens och Kalmar län vara enskilda.

I insjöar och vattendrag skall enligt förslaget allmänt vatten finnas endast i de öppna delarna av Vänern, Vättern, Hjälmarenen och Storsjön i Jämtland. Mälaren blir sålunda i sin helhet att hänföra till enskilt vatten.

De föreslagna bestämmelserna ansluta väsentligen till gällande rättsuppfattning men kunna på vissa ställen medföra en utvidgning av det enskilda vattnet och på andra ställen en minskning därav. Om intrång sker i enskild äganderätt, skall gottgörelse lämnas av statsmedel. Stadganden härom ha upptagits i förslaget till lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m. Enligt detta förslag skall anspråk på ersättning framställas inom fem år hos särskilda nämnder, kallade fiskevärderingsnämnder. Dessa nämnder skola även pröva vissa fiskerättsliga ersättningsanspråk som kunna uppkomma i anledning av den nya lagstiftning angående rätt till fiske, varom förslag framlägges i särskild proposition.

F ö r s l a g
till
L a g
om gräns mot allmänt vattenområde.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Vattenområde i havet är allmänt (allmänt vatten), där det ej ingår i fastigheterna (enskilt vatten).

2 §.

Till fastigheterna hänföres i havet

1. allt vatten inom trehundra meter från fastlandet eller från ö eller holme av minst etthundra meters längd ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup går längre ut, allt vatten inom denna djupkurva;

2. allt vatten, som saknar förbindelse med öppna havet av större bredd än en kilometer räknat från fastlandet eller från ö eller holme av minst etthundra meters längd, dock med den inskränkningen att ej på grund härav skall till fastigheterna hänföras vatten vid ö eller holme vilken från fastlandet helt skiljes av vatten med sådan förbindelse; samt

3. allt vatten, som har förbindelse med öppna havet allenast över vatten som enligt 1 eller 2 tillhör fastigheterna.

3 §.

I Norrbottens och Kalmar län hänföras till fastigheterna även följande vattenområden i havet:

i *Norrbottens län* vid Torne älvs mynning allt vatten innanför en linje från gränsen mot Finland vid 65 grader 35 minuter nordlig bredd västerut till 23 grader 40 minuter östlig längd från Greenwich, därifrån norrut till 65 grader 45 minuter nordlig bredd och därifrån österut till Seskarö; samt

i *Kalmar län*

allt vatten innanför en linje mellan de södra uddarna av Sladö Ask och Åskeskär,

Idöfjärden och Björkskärsdjupet innanför en linje mellan de sydöstra uddarna av Örskär, Idö Stångskär och Bussan,

allt vatten innanför linjen Ljungskärs sydspets—Vinö Bredhäll—Boskärs nordöstra udde—Örsskärens östra uddar—Logen—Lilla (Södra) Ljusklabb—Soen,

allt vatten innanför linjen Tjudö sydöstra udde—Träthällarnas huvudö—Långgrunds norra udde—Slobbsudden—Runnö sydspets—Sandö Örskärs nordspets—Sandö nordspets—Taktö nordspets—Taktö ostspets—Eneskärs yttre både—Eneskärs sydöstra udde—Vällöromps nordöstra udde, samt

allt vatten innanför linjen Stångskärs sydspets—Pata Enskärs nordöstra udde—Pata Enskärs sydspets—Lilla Millgrund—Enskärskläppens ostspets—Ryssby Enskärs ostspets—Långskärs sydöstra udde—Stånggrund—sydöstra udden av Ryggås—Stora Rocknekalvens ostspets—Skäggenäslandets nordspets.

4 §.

I annat vattenområde än havet finnes allmänt vatten allenast i Vänern, Vättern, Hjälmaran och Storsjön i Jämtland. Angående dessa sjöar äge vad i 1 och 2 §§ är stadgat motsvarande tillämpning.

5 §.

I Hjälmaran och Storsjön hänföras till fastigheterna även följande vattenområden:

i *Hjälmaran* allt det vatten som begränsas i norr av skärgården mellan Vraklandet och Vinöns nordvästra udde samt i öster av Vinön och linjen Vinöns sydvästra udde—Fåran—Ramberget—Djursnäsudde; och

i *Storsjön* allt det vatten som mot Storsjöflaket begränsas av räta linjer Andersöns nordvästra udde—Norderöns nordspets—Värköns nordspets—sydöstra udden av Hammarnäslandet.

6 §.

Finnes allmänt vatten vid ö eller holme, vilken utgör fastighet eller del därav, skall gränsen mot det allmänna vattnet anses följa strandlinjen bestämd på sätt nedan sägs.

7 §.

Strandlinjer och vattendjup skola vid tillämpningen av denna lag bestämmas efter förhållandena vid följande vattenstånd:

i havet normalt medelvattenstånd;

i Vänern 3,60 meter över nedre slusströskeln vid Sjötorp;

i Vättern 2,97 meter över västra slusströskeln vid Motala;

i Hjälmaran 2,77 meter över södra slusströskeln vid Notholmen; samt

i Storsjön 292,45 meter över nollplanet i det höjdsystem, som ligger till grund för sjöns reglering.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1951.

Vid tillämpning av denna lag skall den omständigheten att visst område redovisas i bihang till fastighetsregister för stad eller samhälle icke utgöra hinder mot att området anses ingå i fastigheterna.

Har vattenområde delats före den 1 januari 1951 och kommer enligt denna lag att till skifteslaget hänföras ytterligare vattenområde, skall detta anses

delat mellan de ägolotter, som ligga vid stranden, efter de i 12 kap. 4 § jordabalken angivna grunderna; skedde den tidigare delningen efter väsentligen annan grund, skall dock det nytillkomna vattenområdet anses delat mellan de ägolotter, vilkas vattenområden gränsa däremot, så att till varje ägolott hör den del därav, som är närmast ägolottens vattenområde. Utan hinder av vad nu stadgats skall vid gränsbestämning företagas den jämkning, som prövas erforderlig för att erhålla lämplig sträckning å gräns eller för att förhindra att ägolott avskäres från allmänt vattenområde.

Om ersättning av statsmedel med anledning av att vattenområde, som jämlikt dom eller annan särskild rättsgrund tillkommit fastigheterna eller eljest enligt äldre rätt ansetts tillhöra dessa, till följd av nya lagen frångår fastigheterna, är särskilt stadgat.

Förslag
till
Lag
om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Där vattenområde jämlikt lagen om gräns mot allmänt vattenområde frångår ägaren, njute han ersättning av statsmedel för värdet av fiskerätt och annan förmån, som han sålunda förlorar, så ock för annan skada som därigenom tillskyndas honom.

Ersättning av statsmedel för värdet av förlorad förmån och för annan skada tillkomme ock

a) jordägare, vilkens fiskerätt inskränkes därigenom att jämlikt 6—13 §§ eller 18 § lagen om rätt till fiske annan än innehavaren av den enskilda fiskerätten må bedriva fiske, som enligt äldre lag var förbehållet strandägaren,

b) den som enligt urminnes hävd, dom eller skattläggning eller på annan särskild grund innehar fiskerätt, vilken helt eller delvis blir utan verkan till följd av att enligt lagen om gräns mot allmänt vattenområde och lagen om rätt till fiske enskild fiskerätt ej gäller i allmänt vatten eller till följd av stadgandena i 6—20 §§ sistnämnda lag, samt

c) den som den 1 januari 1951 på grund av servituts- eller nyttjanderättsupplåtelse åtnjuter förmån, vilken helt eller delvis går förlorad av skäl som förut i denna paragraf är sagt.

2 §.

Fråga om ersättning som sägs i 1 § skall upptagas av särskild nämnd (fiskevärderingsnämnd), inrättad för län eller annat område som Konungen bestämmer.

Anspråk på ersättning skall vid påföljd av talans förlust framställas hos nämnden före den 1 januari 1956.

3 §.

Fiskevärderingsnämnd skall bestå av tre ledamöter. En av ledamöterna, vilken tillika skall vara ordförande, utses av Konungen. De båda övriga ledamöterna utses på sätt Konungen bestämmer. För varje ledamot skall finnas en i enahanda ordning som denne utsedd suppleant. Angående omröstning i nämnden skall gälla vad i lag finnes stadgat rörande omröstning i tvistemål vid rådhusrätt.

4 §.

Innan fiskevärderingsnämnd avgör ärende angående ersättning, skola sökanden och kronan erhålla tillfälle att framlägga sina synpunkter vid sammanträde inför nämnden. Framställning må dock avslås utan att hava handlagts vid sådant sammanträde, om den uppenbarligen icke förtjänar avseende.

Nämnden må tillerkänna sökanden gottgörelse av statsmedel för utgifter å ärendet i den mån sådan gottgörelse begärts och finnes skälig.

Utskrift av nämndens beslut skall tillställas sökanden.

5 §.

Ersättning till ledamot i fiskevärderingsnämnd skall utgå enligt grunder som Konungen fastställer och gäldas av statsmedel.

6 §.

Närmare bestämmelser angående fiskevärderingsnämndernas verksamhet meddelas av Konungen.

7 §.

Ersättningssökande som är missnöjd med fiskevärderingsnämnds beslut äger draga frågan under domstols prövning, såframt han väcker talan mot kronan inom tre månader från det nämndens beslut delgavs honom. Erinnan härom skall intagas i beslutet.

8 §.

Kronans talan i ersättningsfrågor enligt denna lag bevakas av kammarkollegiet.

9 §.

Besvärans fastighet av sökt eller beviljad inteckning för fordran, skall ersättning som enligt 1 § tillerkännes ägaren för minskning i fastighetens värde nedsättas hos länsstyrelsen. Utbetalning till ägaren må dock äga rum, där skadan prövas vara väsentligen utan betydelse för inteckningshavarens säkerhet eller det visas, att denne lämnat sitt medgivande till utbetalningen.

Vad i första stycket stadgats skall äga motsvarande tillämpning beträffande ersättning till innehavare av servituts- eller nyttjanderätt med sämre förmånsrätt än fordringsinteckning.

I samband med att ersättningen bestämmes skall givas tillkänna, huruvida nedsättning skall ske.

10 §.

Har ersättningsbelopp nedsatts, utsätter länsstyrelsen så snart ske kan sammanträde för förhandling om rättsägares anspråk och beloppets fördelning.

Kallelse till sammanträdet skall genom länsstyrelsens försorg minst fjorton dagar förut med posten sändas till ägaren och kända inteckningshavare. Är inteckningshavare okänd, skall länsstyrelsen föranstalta att kungörelse om sammanträdet inom samma tid införes i allmänna tidningarna och tidning inom orten. I övrigt skall med avseende på fördelningen vad i utsökningsslagen stadgas om fördelning av köpeskilling för utmättningsvis såld fast egendom äga motsvarande tillämpning.

De kostnader, som äro förenade med fördelningen, skola gäldas av statsmedel.

11 §.

Därest vid fördelning, som länsstyrelsen verkställt, betalning utfallit å intecknings huvudstol, vare inteckningen till motsvarande belopp utan verkan. I sådant fall åligger det länsstyrelsen att, sedan fördelningen blivit godkänd eller vunnit laga kraft, ofördröjligen göra anmälan om betalningen till inskrivningsdomaren och tillika insända fördelningslängden. Inskrivningsdomaren har att å nästa inskrivningsdag göra anteckning om förhållandet i fastighets- eller inteckningsboken.

12 §.

Vad i denna lag stadgas om inteckningshavare skall även gälla den som för ogulden köpeskilling äger fordran med förmånsrätt enligt 11 kap. 2 § jordabalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1951.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 juni 1949.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDEN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÅNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga angående *lagstiftning om gräns mot allmänt vattenområde m. m.* samt anför därvid följande.

Lagberedningen har i sitt förslag till jordabalk I (SOU 1947:38) upptagit bestämmelser om fastigheternas utsträckning i havet och vissa större insjöar. Sedermera har fiskerättskommittén i ett den 31 juli 1947 avgivet betänkande med förslag till fiskelag jämte därmed sammanhängande författningar (SOU 1947:47) utarbetat förslag till gränsdragning mellan fritt och enskilt fiskevatten. Beredningens och kommitténs förslag ha i dessa delar utarbetats i samråd och innefatta en i huvudsak överensstämmande gränsreglering. I avbidan på jordabalksförslagets slutliga prövning har kommittén — för att undvika att skiljaktighet mellan äganderättsgräns och fiskerättsgräns bestode under tiden till dess förslaget till jordabalk kunde upphöjas till lag — i sitt betänkande upptagit nyssnämnda av lagberedningen föreslagna stadganden i ett särskilt lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde. I den mån genom den sålunda föreslagna lagstiftningen intrång skedde i enskild fiskerätt, jakträtt eller annan förmån, skulle ersättning utgå av statsmedel. Prövningen av ersättningsanspråken skulle anförtros åt särskilda nämnder kallade fiskevärderingsnämnder. Bestämmelser härom upptogs i ett förslag till lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

Sedan yttranden över fiskerättskommitténs förslag inhämtats, har på föredragning av chefen för jordbruksdepartementet den 25 februari 1949 till lagrådet remitterats förslag till lag om rätt till fiske och lag om ersättning för mistad fiskerätt. Frågan om gräns mot allmänt vattenområde och därmed sammanhängande ersättningsspörsmål upptogs däremot icke i detta sammanhang. Denna fråga borde, enligt vad chefen för jordbruksdepartementet uttalade, göras till föremål för ytterligare utredning.

En sådan utredning har därefter på anmodan av mig verkställt av lagberedningen, som med skrivelse den 18 maj 1949 överlämnat ett överarbetat förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde (SOU 1949:23). Denna skrivelse torde jämte lagförslaget få såsom bilaga (*Bilaga A*) fogas vid protokollet. Nämnda lag är avsedd att träda i kraft vid samma tidpunkt som den föreslagna lagen om rätt till fiske.

Enligt vad beredningen uttalar bör ersättning för förlust av vattenområde enligt den föreslagna lagen utgå av statsmedel enligt bestämmelser i särskild lag. Prövningen av dylika ersättningsfrågor bör enligt min mening lämpligen anförtros åt samma nämnder som föreslagits skola avgöra liknande frågor beträffande förlust av fiskerätt. Erforderliga lagbestämmelser torde böra upptagas i samma lag som reglerar frågan om ersättning för mistad fiskerätt. I enlighet härmed har, såsom bilaga (*Bilaga B*) till detta protokoll utvisar, det till lagrådet tidigare remitterade förslaget till lag om ersättning för mistad fiskerätt omarbetats till att omfatta jämväl dylika bestämmelser.

Vad angår jakträtten kring vissa mindre holmar belägna inom allmänt vattenområde kunna, såsom lagberedningen antytt, särskilda bestämmelser finnas påkallade. Denna fråga väntas inom kort bliva upptagen till behandling inom jordbruksdepartementet. Därigenom torde i åtskilliga fall kunna undvikas att genom den nya gränsdragningen intrång sker i tidigare förefintlig enskild jakträtt.

I samband med ersättningsfrågorna har lagberedningen även berört det fall att vid stranden av en småholme finnes brygga eller annan byggnad, vilken enligt den nya gränsdragningen kommer att skjuta in på allmänt vattenområde. Skulle i något enstaka undantagsfall strandägaren icke redan enligt 1 kap. 3 § vattenlagen vara berättigad att bibehålla byggnaden, torde — på sätt lagberedningen förordat — kunna övervägas huruvida det icke efter särskild prövning bör kunna tillförsäkras honom rätt att ändock ha byggnaden kvar. Eftersom dylika fall endast ytterst sällan torde uppkomma, synes särskild reglering härav ej nu vara påkallad.

Frågan om möjlighet att genom lantmäteriförrättning bestämma gräns mot allmänt vattenområde torde få övervägas i annat sammanhang.

I enlighet med vad sålunda anförts föreligga nu såsom bilagor till detta protokoll

- 1) ett av lagberedningen utarbetat förslag till *lag om gräns mot allmänt vattenområde*; samt
- 2) ett inom justitiedepartementet utarbetat förslag till *lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.*

Föredraganden hemställer att för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet Kungl. Maj:t måtte genom utdrag av protokollet *dels* inhämta lagrådets utlåtande över det under 1) upptagna lagförslaget, *dels* — med återkallande av Sitt förordnande den 25 februari 1949 om inhämtande av lagrådets utlåtande över förslag till lag om ersättning för mistad fiskerätt — inhämta lagrådets utlåtande över det under 2) upptagna lagförslaget.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Lars Nordvall.

Bilaga A.

Lagberedningens utlåtande den 18 maj 1949 ang. lagstiftning om gräns mot allmänt vattenområde (= SOU 1949: 23).

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet.

I lagberedningens den 12 juni 1947 avlämnade betänkande med förslag till jordabalk I ha upptagits bestämmelser om fastigheternas utsträckning i havet samt i Vänern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. Sedermera har fiskerättskommittén den 31 juli 1947 avgivit betänkande med förslag till fiskelag jämte därmed sammanhängande författningar.² Förslaget till fiskelag innehåller bland annat bestämmelser om gränsdragningen mellan fritt och enskilt fiskevatten. Beredningens och fiskerättskommitténs förslag hade i nämnda delar utarbetats i samråd och innefattade en reglering som i huvudsak var överensstämmande.

Fiskerättskommittén har i sitt betänkande tillika föreslagit, att i avbidan på jordabalksförslagets slutliga prövning därur utbrytas bestämmelserna om fastighets gräns mot allmänt vattenområde i havet och i de stora sjöarna och att dessa bestämmelser såsom ett provisorium framläggas i en särskild lag samtidigt med de av kommittén föreslagna nya reglerna om gränsen mellan enskilt och fritt fiskevatten. Betänkandet innehåller ock förslag till sådan lag, benämnd lag om gräns mot allmänt vattenområde.

Sedan yttranden inhämtats över fiskerättskommitténs betänkande, har Kungl. Maj:t den 25 februari 1949 beslutat inhämta lagrådets utlåtande över förslag till lag om rätt till fiske med flera lagar, vilka förslag utarbetats på grundval av fiskerättskommitténs förslag. Något lagförslag angående gräns mot allmänt vattenområde har dock icke remitterats till lagrådet, enär frågan om äganderätten till vattenområde ansetts kräva ytterligare övervägande.

Efter anmodan av Herr Statsrådet får beredningen härmed vördsamt avgiva utlåtande över det av fiskerättskommittén framlagda förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde.

Lagberedningens och fiskerättskommitténs förslag.

I fråga om gällande rätt samt innebörden av beredningens förslag rörande avgränsningen av fastigheternas ägovälden i havet och de stora sjöarna får beredningen hänvisa till jordabalksförslaget 1 kap. 3 och 4 §§ samt motiven s. 43—55.

¹ SOU 1947: 38.

² SOU 1947: 47.

Fiskerättskommitténs förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde upptar i 1 och 2 §§ i sak samma bestämmelser som jordabalksförslaget. De allmänna reglerna för fastigheternas utsträckning i havet angivas i 1 § första stycket. Dessa regler innebära följande.

Till fastighet skall i havet hänföras allt vatten inom trehundra meter från stranden av fastland, ö eller holme av minst etthundra meters längd ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup når längre ut, allt vatten inom denna djupkurva. Denna regel — strandvattenregeln — ersätter den nu i rättstillämpningen antagna regeln att strandägarnas vattenområde sträcker sig till och med etthundraåttio meter från det ställe invid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager, en regel som i fråga om fiskerätten finnes uttryckt i 2 § av 1896 års lag om rätt till fiske.

Den nuvarande regeln, att vattenområde i saltsjön inomskärs tillhör dem som äga stränder och holmar omkring vattenområdet, den s. k. inomskärsregeln, ersättes med bestämmelse att till fastighet — utöver vad ovan sagts — hänföres allt vatten, som saknar förbindelse med öppna havet av större bredd än en kilometer, räknat från stranden av fastland, ö eller holme av minst etthundra meters längd, och som från fastlandet skiljes allenast av sådant slutet vattenområde. Denna regel — den s. k. kilometerregeln — innebär, annorlunda uttryckt, att de vatten i sin helhet äro enskilda, till vilka man ej kan komma in från öppna havet utan att passera vatten så trånga, att bredden ej uppgår till mer än en kilometer, räknat från stranden av fastlandet eller av ö eller holme om minst etthundra meters längd. Kilometerregeln äger icke tillämpning på vatten vid friliggande öar och ögrupper, t. ex. Gotland och Öland.

Slutligen stadgas, att till fastighet hänföres jämväl annat vatten, såvida det helt omgives av vatten som förut sagts. Härigenom förhindras, att med tillämpning av strandvattenregeln och kilometerregeln skulle uppkomma smärre isolerade allmänna vattenområden.

Vid tillämpning av vad sålunda stadgats skola enligt 1 § andra stycket vattendjup och strandlinjer bestämmas efter normalt medelvattenstånd.

I 2 § föreskrives, att vad i 1 § första stycket stadgats om fastighets utsträckning i havet skall äga motsvarande tillämpning i Vänern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. Vattendjup och strandlinjer skola därvid räknas efter vissa i lagen särskilt angivna vattenstånd.

Enligt 3 § skall bestämning genom lantmåteriförrättning av fastighets gräns mot vatten som ej är att hänföra till fastighet (allmänt vattenområde) vara utan verkan, i den mån genom ny förrättning eller på annat sätt visas, att gränsen löper annorledes än förut i lagen sagts. Genom att sålunda uttryckligen begränsa de rättsliga verkningarna av gränsbestämning mot allmänt vattenområde har fiskerättskommittén velat undanröja det hinder som ansetts föreligga mot att låta gränsbestämningen ske med tillämpning av 7 kap. jorddelningslagen.

Enligt fiskerättskommitténs förslag till fiskelag bestämdes gränsen för enskilt fiskevatten i havet efter samma regler som upptagits i förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde. Även för Vänern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland skulle i princip motsvarande regler gälla. Därutöver skulle emellertid vissa öppna vattenområden i västra delen av Södra Hjälmaren och i södra delen av Storsjön hänföras till enskilt fiskevatten.

Angående innehållet i övrigt av förslaget till fiskelag må nämnas, att i 8 § stadgades att fisket i enskilt fiskevatten skulle, i den mån ej annat lagligen gällde, tillkomma den som ägde vattenområdet. I den enskilda fiskerätten skulle emellertid gälla åtskilliga undantag med avseende på olika slag av fiske, vilka undantag i de flesta fall lokalt begränsats. Enligt 27 § skulle, där genom urminnes hävd eller genom särskilt stadgande, avtal, dom eller skattläggning eller på annat lagligt sätt vore annorledes än förut i lagen sagts bestämt om rätt till fiske i enskilt fiskevatten, detta gälla. Sådan särskild rättighet skulle dock icke äga giltighet mot den rätt till fiske efter strömming och skarpsill, som på grund av vissa stadganden i lagen tillkomme varje svensk medborgare. I fritt fiskevatten skulle särskild rättighet till fiske ej gälla; dock att vad i lagen stadgades om rätt för fiskerättsägare att från enskilt fiskevatten utsträcka redskap skulle äga motsvarande tillämpning på innehavare av särskild fiskerättighet, i den mån denna ej vore snävare begränsad.

I motiveringen till 8 § av förslaget till fiskelag anförde fiskerättskommittén följande.

Ägogräns i vatten bestämmes i tveksamma fall efter regeln att varje skifteslag (by eller annat s. k. ursprungligt skifteslag) äger det vattenområde som är dess strand närmast. På grund av den samtidigt föreslagna lagen om gräns mot allmänt vattenområde kan det inträffa, att frivattensgränsen förskjutes utåt, så att det enskilda vattenområdet ökas. Enligt gällande rättsuppfattning kan gräns mot allmänt vattenområde ej med laga verkan bestämmas, och skifteslagets rätt lärer därför ej vara begränsad till dess hittillsvarande vattenområde utan automatiskt växa ut till den nya frivattensgränsen. Någon tvekan om vilket skifteslag det nytillkommande vattenområdet skall tillfalla torde därför ej kunna uppstå.

Om skifteslagets hittillsvarande vattenområde är delat mellan de särskilda fastigheterna, måste enligt kommitténs mening denna delning vara bestämmande även för delningen av det nytillkommande vattenområdet. Har, såsom ofta torde vara fallet, delningen skett sålunda att varje hemman äger det vattenområde som är dess strand närmast, bör alltså denna princip äga tillämpning även längre ut. Har delningen skett efter annan grund, synes det naturligast, att det nytillkommande vattnet anses tillhöra den fastighet, vars hittillsvarande vattenområde ligger närmast innanför. — Något vederlag till övriga delägare i skifteslaget vare sig i mark eller penningar synes därvid knappast kunna komma i fråga.

Att med tillämpning av bestämmelserna i 1 kap. 2 § 3 jorddelningslagen låta det nytillkommande vattnet bilda ett eget skifteslag vore uppenbarligen synnerligen opraktiskt. Det nytillkommande vattenområdet torde oftast komma att bestå av en oregelbundet formad, högst några tiotal meter bred remsa, belägen omkring 300 meter från stranden, och dess värde lär —

med eller utan fiskerätt — i det öfvervägande antalet fall bli så ringa, att ett krav på särskilt skifte därå måste framstå såsom meningslöst och formalistiskt. I betraktande av vad tidigare anförts om frivattensgränsens rörlighet är emellertid enligt kommitténs uppfattning det anförda lagrummet här ej tillämpligt. Godtas ej denna uppfattning, torde av praktiska skäl böra öfvervägas att stadga en kort frist, förslagsvis två år från lagens ikraftträdande, inom vilken delägare skulle ha att begära laga skifte, vid äventyr att det nytillkommande vattenområdet eljest ansåges delat efter de grunder som nyss sagts.

Vad nu sagts om äganderätten gäller även beträffande fiskerätten. Om sålunda vattenområdet är delat med stranden men — såsom oftast händer — fisket därå är samfällt för alla delägarna, skall även det nya vattenområdet anses delat och fisket tillhöra delägarna samfällt.

Då vattenområde eller fiskevatten är delat och på grund av de nya reglerna frivattensgränsen flyttas inåt, kommer på motsvarande sätt minskningen att drabba de särskilda fastigheterna och ej skifteslaget såsom sådant; eventuell skadeersättning bör i enlighet därmed tillfalla den drabbade fastigheten.

Både då det enskilda vattnet växer och framför allt i det motsatta fallet, då det krymper, kan det stundom inträffa att visst vattenområde eller fiskevatten får en för sitt ändamål olämplig form. Genom omskifte eller ägo-utbyte kan en bättre indelning vinnas.

På grund av den föreslagna lagen om gräns mot allmänt vattenområde kommer nästan alltid överensstämmelse att råda mellan yttergränsen för den enskilda äganderätten och för den enskilda fiskerätten. Ingenstädes kommer äganderätten att nå längre ut än fiskerätten. Endast på två ställen kommer det enskilda fiskevattnet att sträcka sig utanför gränsen för enskilt vattenområde, nämligen i västra delen av Södra Hjälmaren och i Storsjöns södra del. Vad Hjälmaren angår äro fiskevattnen i nu förevarande trakt redan delade. Också i Storsjön torde i ifrågavarande vatten åtminstone vikarna i viss utsträckning vara delade genom laga förrättning. I den mån delning ej skett, torde uppdelningen av fiskevattnet böra ske enligt motsvarande regler som gälla för delning av fiskevatten, belägna innanför gränsen mot allmänt vattenområde. Kommittén har ej funnit nödigt att för dessa delar av Hjälmaren och Storsjön föreslå någon särskild bestämmelse om vem fiskerätten skall tillkomma.

I fiskerättskommitténs betänkande framlades jämväl förslag till lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m. I detta förslag upptogs — förutom bestämmelser om ersättning av statsmedel för förlust av fiskerätt till följd av fiskelagen — ett stadgande att ersättning av statsmedel ock skulle utgå för annan förmån än rätt till fiske, vilken kunde ha frånhänts ägare av viss fastighet till följd av att, jämlikt 1 eller 2 § lagen om gräns mot allmänt vattenområde, till fastigheten hänfördes mindre vattenområde än som tillhört denna enligt äldre rätt.

Yttranden över fiskerättskommitténs förslag.

Över fiskerättskommitténs betänkande ha efter remiss yttranden avgivits av Svea hovrätt, Göta hovrätt, hovrätten öfver Skåne och Blekinge, hovrätten för Övre Norrland, statskontoret, kammarkollegiet, lantmäteristyrelsen, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, samtliga länsstyrelser och hushållnings-

sällskap, sjökarteverket, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, fastighetsbildningssakkunniga, Sveriges lantbruksförbund förening u. p. a., Riksförbundet landsbygdens folk, fiskerinämden för Vänern, Föreningen Sveriges länsfiskeritjänstemän, Föreningen statens fiskeritjänstemän, Svenska ostkustfiskarens centralförbund, Svenska sydkustfiskarens centralförbund, Svenska västkustfiskarnas centralförbund, Blekinge läns havsfiskeförening, Malmöhus läns havsfiskeförening u. p. a., Sveriges ålfiskares andelsförening u. p. a., Gotlands ålfiskareförbund förening u. p. a., Malmöhus läns ålfiskares andelsförening u. p. a., Svenska insjöfiskares centralförbund, Svenska insjöfiskarens försäljningsförening u. p. a., Svenska fiskevårdsförbundet, Södra Sveriges fiskeriförening u. p. a., Sveriges sportfiskares riksförbund och Kalmar läns fiskevattensägareförbund. Vid yttrandena ha i åtskilliga fall fogats yttranden av tjänstemän, organisationer eller enskilda. Yttranden ha vidare avgivits av Svenska jägareförbundet och Svenska naturskyddsföreningen. Skrivelser i anledning av betänkandet ha även inkommit från enskilda fiskare och strandägare.

I åtskilliga av yttrandena har förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde ej särskilt berörts. För innehållet i yttrandena i vad de behandla nämnda förslag må här lämnas följande redogörelse.

Förslaget har i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Endast från *kammarkollegiet* har invändning framförts mot att samtidigt med frifiskegränsen i lag regleras fastigheternas gräns mot allmänt vattenområde. Kollegiet har härom anfört följande.

Ett förhastat genomförande av jordabalksförslagets regler, som i denna del icke torde bliva oomstridda, synes medföra fara för en rättslig reglering, som icke kommer att visa sig lämplig eller hållbar. Behovet av nya rättsregler om äganderätt till vatten och grund med anledning av en nyreglering av rätten till fiske synes ej ovillkorligt. Enligt gällande svensk rätt förekommer det i ej ringa omfattning att rätten till grunden tillhör en och rätten till fiske en annan, ej blott så att fisket kan vara samfällt, medan grunden är delad, utan även så att fisket blivit skilt från rätten till grunden. Några nämnvärda olägenheter har detta ej medfört.

Uttryckliga regler om rätten till vatten och grund finnas ej, utan den nuvarande rättstillämpningen stödes på reglerna i fiskerättslagen. Att förutsetta att rättspraxis i fråga om fastighets rätt till vattenområde ej skulle påverkas av nya regler om fiskerätten synes innebära ett underkännande av de faktorer, som bestämt det nuvarande rättsläget. Det synes snarare antagligt, att även de nya reglerna skola analogivis användas för bestämning av fastighets område t. ex. i fråga om rätten till jakt, vilken näst fiskerätten synes vara den i allmänhet viktigaste och som lättast kan ge anledning till tvistigheter. Att de nya reglerna för den enskilda fiskerättens utsträckning skulle gjort regler om fastighets utsträckning i havet oundgängliga, synes följaktligen överdrivet, ehuru sådana regler naturligtvis äro önskvärda.

Anledningen till att lagen ansetts böra forceras fram synes dock närmast vara en önskan att ordna frågan om ersättning för förlust av fiskerätt och landgrund samtidigt. Detta torde ej vara tillräckligt vägande skäl för en forcering av en så viktig fråga.

Beträffande de föreslagna principerna för bestämmande av fastigheternas gräns mot allmänt vattenområde har *kammarkollegiet* hävdat, att i de forna

dansk-norska landskapen Blekinge, Skåne, Halland och Bohuslän strandäganderätten borde inskränkas, och har härom yttrat följande.

Sedvänjorna i fråga om rätten till fiske sammanhånga intimt med rättsuppfattningen i fråga om rätten till landgrundet. Där fisket är öppet för envar intill stranden, synes ej heller någon rätt till landgrundet finnas. I de skärgårdar, där strandägarens fiskerätt är begränsad på samma sätt som vid öppna havet, synes även äganderätten till landgrundet vara på samma sätt begränsad. Denna begränsning av rätten till landgrundet synes också kunna stödjas på historiska och geografiska skäl.

Enligt dansk rätt sträckte sig den enskilda äganderätten ej till havet och havsbotten utan strandägarens rätt upphörde vid den normala vattenståndslinjen. Därutänför var området, inbegripet den s. k. forstranden, statsterritorium och endast underkastat kronans höghetsrätt. En sådan rättsåskådning torde höra hemma vid öppna havskuster, där strandägaren har svårigheter att hävda ett särskilt besittningsförhållande till det närmast stranden belägna vattenområdet. Motsvarande rättsuppfattning i fråga om fiske och landgrund synes ha hållit sig kvar i Skåne, Halland utom norra delen och vissa delar av Blekinge, där de geografiska förutsättningarna för densamma finnas.

Enligt norsk rätt synes strandägarnas rätt ha sträckt sig till marbacken, vilket enligt populär tolkning lär innebära den sluttning, där man från grunt vatten kommer på djupt vatten. I norsk doktrin synes regeln ha tolkats så, att marbacken begynner där, varest bottnen sluttar ned under två meters djup, räknat från lågt vattenstånd. Regeln synes gälla överallt såväl vid öppen havskust som i skärgård och fjordar. De geografiska förutsättningarna för regeln synas vara att vattendjupet är stort intill stranden och att de inomskärs belägna vattenområdena äro relativt små och i allmänhet ej avskilda från havet genom större öar och skärgårdar utan tydligt behålla sin karaktär av havsområde. De norska reglerna ha levat kvar i Bohuslän. De synas också passa väl därstädes.

Kollegiet har för sin del ansett, att strandäganderätten borde i Blekinge väster om Torhamns udde överallt begränsas till samma vattenområden, där fiskerätt komme att vara strandägaren förbehållen. Vid Skånes och Hallands kuster syntes strandäganderätten kunna begränsas av havsstranden vid medelvattenstånd. För Bohuslän syntes däremot samma regler böra gälla som för Blekinge väster om Torhamns udde.

En ledamot av kammarkollegiet, *t. f. kammarrådet Aberg*, har motsatt sig dylika särregler och anfört:

Någon lagbestämmelse om fastighets gräns i havet finnes ej, men torde gällande rättsuppfattning vara, att denna gräns sammanfaller med gränsen för det enskilda fisket. Det har gjorts gällande (motiven till 1909 års förslag till jordabalk), att den fiskerätt, som tillkommer strandägaren, måste anses vila på hans rätt till själva vattenområdet. Den omständigheten att huvudregeln om fastighetsägarens fiskerätt modifierats i en del hänseenden synes mig ej böra föranleda till att beträffande någon del av rikets kust gränsen i havet för fastigheten skall anses ha annan sträckning än efter samma huvudregel.

Omförmälda huvudregel rörande fiskerätten i havet har i kommitténs förslag till fiskelag sin motsvarighet i 2 §, varest talas om enskilt fiskevatten i saltsjön. Jag har på grund av det ovan anförda icke något att erinra emot kommitténs förslag att fastighetens vatten (vartill givetvis också bör

räknas grund) i havet angives såsom omfattande vad i nämnda 2 § upptages såsom enskilt fiskevatten, alltså utan hänsyn till modifikationerna i strandägarens fiskerätt.

I åtskilliga yttranden ha påyrkats ändringar i de av fiskerättskommittén föreslagna reglerna för gränsdragningen mellan fritt och enskilt fiskevatten samt däremot svarande jämkningar i förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde.

Fastighetsbildningssakkunniga, med vilka *lantmäteristyrelsen* instämt, ha berört vissa terminologiska frågor och i detta hänseende anfört:

Termerna fritt och enskilt fiskevatten äro enligt fastighetsbildningssakkunnigas mening icke lyckliga. De sakkunniga vilja till en början erinra om att dessa begrepp icke stå i överensstämmelse med den terminologi som kommit till användning i jorddelningslagen. Rätten att fiska kallas däri rätt och slätt »fiske» (1 kap. 5 och 14 §§, 10 kap. 7 § och 20 kap. 8 §). Det är naturligtvis önskvärt att samma sak i olika lagar betecknas på samma sätt, och med hänsyn härtill finge man väl, om den nya termen »fiskevatten» bleve genom fiskelagen fastslagen såsom legal beteckning för rätten att fiska, vid utarbetandet av den nya jorddelningslagstiftningen tillse att samma term användes däri. Säkerligen komme därvid att uppstå vissa svårigheter av den anledningen, att man där nödgas skilja mellan äganderätten till själva vattenområdet och rätten att fiska däri. Att exempelvis uttrycka det mycket vanliga förhållandet att vattenområdet är delat men fisket oskiftat sålunda, att vattenområdet är delat men fiskevattnet oskiftat, lämpar sig icke rätt väl. Ordet fiskevatten är i och för sig tvetydigt, och användningen därav i jorddelningshandlingar har ofta föranlett tvistigheter och rättegångar. Det är sålunda ganska vanligt att vid äldre skiften delägarna träffat överenskommelse om att »fiskevattnet» skulle vara samfällt. Säkerligen ha de vanligen därmed menat, att både vattnet och fisket däri skulle vara gemensamma. Detta bestyrkes bland annat därav, att man stundom påträffar sådana bestämmelser som att »fiskevattnet och fisket» skola vara gemensamma. Emellertid har genom prejudicerande rättsfall fastslagits, att ordet fiskevatten skall tolkas såsom avseende endast rätten att fiska i vattnet. Med hänsyn till den allbekanta oreda och ovisshet med avseende å rätten till vatten och fiske, som för närvarande råder i vårt land, anse fastighetsbildningssakkunniga det angeläget att icke ett för det stora flertalet av dess invånare så tvetydigt uttryck som »fiskevatten» kommer till användning i lagstiftningen. Vidare torde vid terminologiens utformning böra tagas hänsyn till andra lagstiftningsområden, vari rätten till vatten regleras. Genom att för närvarande både jordabalken, jorddelningslagstiftningen och fiskelagen äro föremål för revision erbjuder sig ett särskilt gynnsamt tillfälle att genomföra en enhetlig terminologi, som undanröjer varje anledning till missförstånd och som på samma gång bereder tillfälle till erforderliga klara distinktioner inom varje särskilt lagstiftningsområde. Enligt de sakkunnigas mening bör vattentäckt del av jordytan betecknas såsom »vattenområde», rätten att fiska i vattenområde betecknas såsom »fiske», »fiskerätt» eller »rätt till fiske», medan ordet »vatten» bör reserveras för själva ämnet vatten, om vilket lagstiftningen rörande den lukrativa och den defensiva vattenrätten huvudsakligen rör sig.

Kammarkollegiet har ansett, att i lagen borde utsägas att till fastighet hörde landgrundet, bestämt på närmare angivet sätt, och har mot förslagets formulering invänt följande.

Att till »fastighet hänföra vatten» inom visst avstånd från strand synes kollegiet vara mindre lämpligt språkbruk i en modern lagtext. Till fastighet kan endast landgrundet räknas. På grund av bestämmelserna i vattenlagen 1 kap. 1 § äger ägaren råda över det vatten, som finnes å hans grund. Vattnet såsom sådant kan ej vara föremål för äganderätt.

I vissa yttranden har berörts frågan om äganderätten till holmar och skär i havsbandet.

Sålunda har *kammarkollegiet* yttrat följande.

Lagförslaget löser ej frågan vilka holmar och skär, som skola anses tillhöra strandfastighet vid öppen kust. Den tolkning, som förefaller mest rimlig, synes vara den att endast sådana öar och holmar, som på något sätt hävdas, ingå i en fastighets ägovälde jämte landgrundet omkring dem. Små holmar och skär, som ej medföra enskilt fiskevatten och som ej heller brukas för jakt samt ligga utanför landgrundet, synas däremot ej ingå i strandfastigheten.

För Bohusläns del synes regeln om marbacken ha medfört, att holmar och skär uppfattats såsom krono, även om de skulle höra till fastighet enligt fiskerättslagens regler om den enskilda fiskerättens utsträckning. Dessa holmar äro sterila och sakna värde för jordbruket, medan den fria tillgången till dem är av betydelse vid fiskarbefolkningens näringsutövning. På sistone ha de ibland blivit eftersökta som tomplatser för sportstugor o. d. Även hummerfisket har inverkat. Det finnes därför en strävan att genom lantmåteriförrättningar lägga dem under enskild äganderätt, en strävan som för närvarande synes ha förrättningsmännens och domstolarnas stöd. Härigenom bliva dessa kronoholmar undandragna fiskarbefolkningen. Kollegiet anser det vara önskvärdt, att dessa holmars särställning beaktades vid lagstiftningen om äganderätten till landgrundet.

Av rättshistoriska och praktiska skäl betingade regionala undantag från de allmänna rättsreglerna synas ej böra offras för ett teoretiskt intresse av enhetliga bestämmelser för hela landet.

De holmar och skär, som ej höra till viss fastighet eller under särskilda villkor innehavas, betecknas i fiskerättslagens 1 § såsom kronan tillhöriga. Huruvida de holmar och skär, som enligt den föreslagna lagen icke hänföras till viss fastighet, äro avsedda att bli kronans med äganderätt i civilrättslig mening eller falla under kronans offentligrättsliga dispositionsrätt, intill dess de falla inom gränserna för någon strandfastighet eller upptagas i jordregistret såsom fastigheter, kan vara föremål för delade meningar. För den senare meningen talar, att en holme kan komma att ingå i strandfastigheten genom havets uppgrundning, liksom andra holmar kunna skiljas därifrån genom att förlora i storlek på grund av erosion.

Chefen för kammarkollegiet, generaldirektören Sverne, har uttalat, att det i varje fall för kuststräckan mellan Blekinge och Norge ej syntes helt utslutet, att rätten till holmar och skär där i viss utsträckning även kunde betraktas som en allemansrätt.

Fiskeriintendenten i övre norra distriktet har påpekat svårigheterna att avgöra äganderätten till sådana grund, understigande 100 meters längd, vilka på sjökortet betecknades som enstenar eller bränningar inom det enskilda äganderättsområdet »inom skären», men som enligt den nya lagen skulle falla inom det fria vattenområdet. Han har härom i huvudsak anfört:

Ett betydande antal sådana grund komma att inom loppet av något årtionde vara tydliga överbattensgrund, och efter någon mansålder kunna de vara så stora, att äganderätten till dem skulle medföra fiskerätt. Stridigheter måste då uppstå rörande deras natur av krono eller enskild. För undvikande av dyrbara processer och undersökningar borde redan vid lagens ikraftträdande äganderätten till dessa klarläggas.

Norra Kalmar läns fiskeristyreelse, med vilken *förvaltningsutskottet i länets norra hushållningssällskap* instämt, har befarat att till följd av de nya gränsbestämmelserna holmar under 100 meters längd icke längre komma att tillhöra skifteslagen. Liknande synpunkter ha framförts av *Norra Kalmar läns kustfiskareförbund* och *Kalmar norra länsförbund av Riksförbundet landsbygdens folk*.

Av *lantmäteristyrelsen* har uttalats, att skär omgivna av allmänt vattenområde kunde vara så små, att de borde anses följa vattenområdet. Var storleksgränsen skulle anses gå vore icke reglerat i lag utan måste bero på prövning i varje särskilt fall.

Lantmäteristyrelsen har vidare ifrågasatt om icke 1 § i förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde borde kompletteras med ett direkt stadgande beträffande gräns mellan en till fastighet hörande holme av mindre längd än 100 meter och densamma omgivande allmänt vattenområde. Styrelsen har därom anfört:

Av stadgandena i 1 § första stycket framgår indirekt att till sådan holme icke skall hänföras något vattenområde. Följaktligen måste det vara avsett att gränsen mellan fastighet, till vilken holmen hör, och det allmänna vattenområdet skall följa holmens strandlinje. Säkerligen är det också meningen att strandlinjens sträckning skall bestämmas efter det vattenstånd, som anges i paragrafens sista stycke. Gränsen skall alltså i princip vara rörlig, och holmen skall kunna genom naturkrafternas spel förstöras, förminsкас eller ändra form.

Vad angår holmar med mindre än 100 meters längd, vilka efter den föreslagna lagstiftningens genomförande fortfarande skulle tillhöra fastighet men omgivas av allmänt vattenområde, har ifrågasatts huruvida icke ägare av sådan holme borde tillerkännas jakträtt kring holmen.

Sålunda har *Svea hovrätt* anfört:

Enligt gällande rätt hör till en i öppna havet liggande holme, vars längd understiger 100 meter, enskilt fiskevatten i enlighet med 180-metersregeln. Enligt rådande rättsuppfattning torde till holmen höra jämväl själva vattenområdet kring denna med enahanda begränsning. I detta vattenområde har följaktligen holmens ägare enskild fiskerätt och även jakträtt. Sistnämnda rätt torde mången gång av ägaren betraktas såsom högst värdefull. Förslaget innebär, att holmens ägare mister såväl vattenområdet som den enskilda fiskerätten där. Han äger dock samma rätt som varje annan svensk medborgare att idka fiske i vattnet. Enligt 13 § jaktlagen, jämförd med 1 § a) i den föreslagna lagen om gräns mot allmänt vattenområde, går han emellertid helt förlustig jakträtten i vattnet och i luften ovan detta, såvida han icke tillhör den bofasta kustbefolkningen. Detta kan tydligen innebära ett avsevärt intrång för en stadsbo, som för jaktändamål inköpt en sådan holme. Det synes böra övervägas huruvida icke den nu nämnda

olägenheten — som ju icke betingas av något fiskets intresse — kunde undvikas genom en ändring av jaktlagen.

Svenska jägareförbundet har anfört:

Det av kommittén föreslagna stadgandet, att vattnet omkring ö eller holme av mindre än etthundra meters längd skall vara allmänt, skulle medföra, att en stor del såväl för sjöfåglarnas häckning som för jaktutövningen värdefulla holmar komme att omgivas av dylikt vatten. Vilka regler, som skola gälla för jakträtten å allmänt vatten, ligger i vida fältet. Det säger sig emellertid självt, att det kommer att bli omöjligt att upprätthålla markägarnas intresse för ett skonande och skyddande av sjöfågeln, om de berövas ensamrätten till jakten på intilliggande vatten och måste räkna med att där kommer att bedrivas ett svårkontrollerbart skytte, delvis av mindre ansvarskännande personer, och att häckfågeln störes och skrämnes från boplatserna utan att någon möjlighet föreligger att ingripa mot dylik skadegörelse. Ett talrikt uppträdande av sportfiskare i den yttre skärgården, vilket den nya lagen torde få till följd, kommer dessutom att medföra stora skadeverkningar, som blott i viss mån kunna begränsas genom fridlysning av för häckfågeln viktiga holmar och skär.

Det synes förbundet som om den av kommittén föreslagna gränsdragningen mellan enskilt och allmänt vatten ur rättvisesynpunkt icke är lämplig för skärgårdarna. Om ändå av hänsyn till yrkesfiskets intressen det skulle anses önskvärt att öka de fria fiskevattnen i den utsträckning kommittén föreslagit, får förbundet hemställa att, även om fisket blir fritt i vattnet omkring öar och holmar av mindre än etthundra meters längd, likväl själva vattnet måtte anses tillhöra strandägarna, så att jakträtten förbehålles dessa.

Liknande synpunkter ha framförts av *Svenska naturskyddsföreningen*, *Norra Kalmar läns kustfiskareförbund* samt *Kalmar norra länsförbund av Riksförbundet landsbygdens folk*.

Kammarkollegiet har berört vissa frågor om dispositionen av allmänt vattenområde och därom anfört följande.

Det kan frågas, hur rättsläget blir, om det gäller att taga i anspråk område utanför strandfastighets ägovälde. Kan statsverket utkräva ersättning för vass- och tångtäkt vid holmar och skär eller för det fria vattenområdets begagnande till anläggning av timmermagasin, hamnar eller större bryggor? För utförande av t. ex. en hamnanläggning utanför strandfastighets ägovälde synes det vidare ej bliva till fyllest med vattendomstols tillstånd utan även komma att erfordras en upplåtelse från Kungl. Maj:t. Vad redan befintliga anläggningar för industriella ändamål eller samfärdsel beträffar, synes det kunna övervägas, om ej deras bibehållande utan särskilt tillstånd bör lagfästas i övergångsbestämmelser till lagen. Lösningen av dessa problem är måhända att finna i en regel, som utsäger att till fastighet hör fast anläggning även till den del, den i havet befinner sig utanför fastighetens ägoområde.

Den av fiskerättskommittén i motiven behandlade frågan, hur det skall förfaras med vattenområde och fiske, som genom den nya gränsdragningen tillföres ett skifteslag, har föranlett uttalanden i vissa yttranden.

Sålunda har *Svea hovrätt* anfört följande.

Därest frivattengränsen förskjutes utåt genom att den fasta marken på grund av landhöjning eller eljest växer, är den nya vattentäckta landremsa, som kommer att omfattas av enskild äganderätt, otvivelaktigt icke en så-

dan tillvinning till skifteslaget, som avses i 1 kap. 2 § 3 jorddelningslagen. Men i det av fiskerättskommittén diskuterade fallet beror ökningen icke på en sådan naturhändelse och har intet att göra med frivattengränsens naturliga rörlighet. Ökningen uppkommer genom att gränsen på grund av en lagändring flyttas på längre avstånd från stranden. Därigenom rubbas förut-sättningarna för den delning, som övergått skifteslaget. Det synes därför som om ökningen vore att hänföra under en sådan tillvinning till ett skifteslag, varom i jorddelningslagen talas. — Det torde väl på något ställe kunna inträffa, att det nytillkomna vattenområdet på grund av däri befintligt fiske eller eljest har så stort värde, att intresse för ett skifte å området förefinnes. Där, såsom oftast blir fallet, värdet är obetydligt och skifte därför ej kommer till stånd, vore det givetvis opraktiskt att låta det nytillkomna området för framtiden förbli en del af det gamla skifteslagets samfällighet. Hovrätten vill därför förorda den lösning, som kommittén i detta sammanhang framfört såsom ett alternativ, nämligen att det stadgas en bestämd frist från lagens ikraftträdande, inom vilken delägare skall ha att begära laga skifte, vid äventyr att det nytillkomna vattenområdet eljest anses delat efter de grunder, kommittén närmare angivit.

Fastighetsbildningssakkunniga ha förordat att de av fiskerättskommittén angivna delningsnormerna fastslås i lag. I frågan, hur man skall förfara med vattenområde och fiske som genom den nya lagstiftningen tillföres ett skifteslag, ha de sakkunniga anfört följande.

Såsom kommittén anfört torde någon tvekan icke kunna uppstå om att dylikt vattenområde tillkommer skifteslaget. Mera tveksamt är hur vattenområdet skall behandlas för det fall att skifteslaget är delat. Kommittén har gjort gällande, att man här icke skulle få tillämpa bestämmelserna i 1 kap. 2 § 3 jorddelningslagen, enligt vilket stadgande till skifteslag är att hänföra område, som genom rågångsförrättning eller eljest tillkommit primärt eller sekundärt skifteslag, sedan detsamma undergått laga skifte. Till stöd för denna uppfattning har åberopats vad i betänkandet anförts om frivattensgränsens rörlighet. Fastighetsbildningssakkunniga kunna ej oreserverat ansluta sig till denna mening. Det är här i första hand icke fråga om en ökning av vattenområdet, som inträffar till följd av yttergränsens rörlighet, utan om förändringar i det enskilda vattenområdets utsträckning till följd av ändrad lagstiftning. Och man läser med hänsyn härtill icke utan vidare kunna utesluta sagda lagrumms tillämplighet. Fastighetsbildningssakkunniga äro emellertid fullt ense med kommittén om att det ur praktisk synpunkt skulle vara synnerligen olägligt, om man på detta sätt skulle låta det nytillkommande vattenområdet bilda ett eget skifteslag. Ett krav på särskilt skifte därå skulle, på sätt kommittén anfört, i de allra flesta fall framstå såsom meningslöst och formalistiskt. Att låta nytillkommet vattenområde bilda eget skifteslag skulle också leda till att ägare av vattenområden och fiskelotter invid frivattensgränsen skulle bli avstängda från det fria fiskevattnet och därigenom betagna möjligheten att utsträcka kvarstående redskap över frivattensgränsen. För att förhindra dessa menliga konsekvenser vilja de sakkunniga icke motsätta sig, att nytillkommet vattenområde och fiske anses delat mellan skifteslagets ägolotter efter de normer som angivits av fiskerättskommittén. Enligt de sakkunnigas uppfattning är det emellertid, om man vill förebygga tillämpningen av det ovannämnda lagrummet i jorddelningslagen, nödvändigt att dessa normer fastslås i lag. Då här är fråga om en följdföreteelse till den nya lagstiftningen om gräns mot allmänt vattenområde, torde föreskrifter i ämnet lämpligen böra intagas såsom övergångsbestämmelser till den nya lagen.

Lantmäteristyrelsen har utförligt diskuterat vissa problem, som kunde uppkomma vid en förskjutning av gränsen mot allmänt vattenområde, vare sig denna förskjutning orsakades av en ändring i naturförhållandena, exempelvis genom landhöjningen, eller av en ändring i lagstiftningen. Styrelsen har härom inledningsvis yttrat följande.

Då frågan, huruvida det ur fiskesympunkt kan anses lämpligt att strandägarnas rätt till vattenområde begränsas på sätt kommittén föreslagit, torde få anses i huvudsak falla utanför styrelsens fackområde, har styrelsen funnit sig ej böra gå närmare in på den saken. Styrelsen har emellertid ansett sig ha anledning framhålla, att det med hänsyn till rådande ovisshet om lagens verkningar med avseende å förskjutningen av gränserna mot allmänt vattenområde synes angeläget, att dessa rubbningar icke alltför mycket bagatelliseras till förfång för att tillbörlig uppmärksamhet ägnas åt lösningen av de problem av olika slag, som kunna förutses uppkomma genom förskjutningen och som på det närmaste beröra lantmäteriets verksamhetsområde.

De föreslagna reglerna rörande strandfastigheternas rätt till vattenområde måste få till följd, att gränser mellan fastigheter och allmänt vattenområde komma att i stor omfattning undergå förskjutning antingen inåt mot land eller utåt. Fiskerättskommittén synes ha räknat med att förskjutningarna i allmänhet skola bli av ganska obetydlig omfattning (»högst några tiotal meter bred remsa» s. 263), och styrelsen har ingen anledning betvivla att så blir förhållandet i flertalet fall. I många fall torde dock förskjutningarna bli avsevärda. Å relativt grunda vattenområden kan exempelvis tremetersdjupkurvan vara belägen avsevärt längre ut än den nuvarande 180-metersgränsen, och vid tvärbranta stränder kommer den föreslagna 300-metersgränsen att falla över 100 meter längre ut än den nuvarande 180-metersgränsen. Vidare kommer säkerligen den nya »inomskärsregeln» att flerstädes medföra mycket avsevärda förskjutningar inåt av gränserna mot allmänt vattenområde. Även den omständigheten att holmar med mindre längd än 100 meter ej skola äga rätt till vatten kommer att medföra avsevärda inskränkningar av strandägarnas nuvarande vattenområden.

Det hör visserligen till undantagen att fastighets gräns mot allmänt vattenområde blivit bestämd genom dom eller förrättning, men undantagen äro dock så talrika, att de i detta sammanhang böra tillbörligen beaktas. Särskilt i samband med fiskedelningar har sådant bestämmande av skifteslags gräns mot allmänt vattenområde framtvingsats. Vidare må framhållas att det i fråga om fjärdar och vikar ofta utan närmare undersökning presumerats, att vattenområdet vore beläget inomskärs, och att på den grund gränsbestämning verkstälts mellan de å ömse sidor liggande skifteslagen med tillämpning av 12 kap. 4 § jordabalken. Inom vattenområden, som sålunda hänförs till skifteslagen, förefinnas i många fall ägo gränser tillkomna genom skifte, ägostyckning, jordavsöndring, avstyckning eller andra jorddelningsåtgärder. Vidare förekommer här och var att fisket undergått särskild delning som faststälts eller som utan fastställelse efterleves. Å vissa trakter äro fiskedelningar talrikt förekommande.

Styrelsen har sagt sig dela fastighetsbildningssakkunnigas mening att det ej kunde råda någon tvekan om till vilket skifteslag ett genom gränsens förskjutning utåt tillkommet vattenområde rätteligen vore att hänföra samt att, i fall då skifteslagets vattenområde redan undergått skifte, det nyttillkomna vattenområdet vore hänförligt till sådant särskilt skifteslag som av-

ses i 1 kap. 2 § 3 jorddelningslagen. Vad däremot anginge ett på grund av ändrad lagstiftning nytillkommet vattenområdes fördelning mellan delägarna inom skifteslaget hade styrelsen icke kunnat instämma med de sakkunniga, vilka om ock med viss reservation godtagit kommitténs syn på saken. Styrelsen hade icke kunnat ansluta sig till kommitténs uttalande att det nytillkommande vattnet skulle anses tillhöra den fastighet, vars hittillsvarande vattenområde låge närmast innanför. I anslutning till vissa tänkta exempel har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Det låter i ett allmänt resonemang onekligen ganska naturligt och rättvist att vid en delning av fastigheternas rätt till vatten och fiske i nytillkommet vattenområde till envar fastighet bör hänföras det vatten- eller fiskeområde, som ligger dess gamla vatten- eller fiskeområde närmast. Av vad styrelsen anfört rörande resultaten av regelns tillämpning i praktiken torde emellertid framgå, att om man vill uppställa något om ock aldrig så blygsamt krav på skälighet och rättvisa, den berörda regeln icke är användbar. En påtaglig teknisk olägenhet med denna regel är att den baseras på den svårbestämda 180-metersgränsen mot allmänt vatten, vilken man ju genom de föreslagna nya reglerna för strandäganderättens omfattning velat komma ifrån. Att, såsom fiskerättskommittén tänkt sig, kommitténs nya regel skulle kunna såsom tämligen självklar bringas i tillämpning utan uttryckligt lagstadgande därom anser lantmäteristyrelsen i likhet med fastighetsbildningssakkunniga uteslutet. Styrelsen förmenar också att ett lagfästade av samma regel, på sätt fastighetsbildningssakkunniga tänkt sig, ej bör komma i fråga.

Styrelsen har emellertid ej velat enbart på denna grund avvisa tanken på att det skulle kunna låta sig göra att på någon annan väg ordna saken i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs intentioner. Styrelsen har därför nedlagt ett ej ringa arbete på att försöka utfinna någon annan praktiskt användbar norm för gränslinjers utsträckande över nytillkommet vattenområde. Resultatet har dock tyvärr blivit ganska negativt.

Närmast har styrelsen diskuterat möjligheten att utdraga alla gränslinjer, som icke normerades av 12 kap. 4 § jordabalken, i en mot kustens huvudriktning vinkelrät riktning.

Även gränstragningen mellan angränsande byar skulle enligt styrelsens mening kunna påverkas av att mellan byarna tidigare förefintligt allmänt vattenområde försvunne. Styrelsen har i denna del yttrat följande.

De nya normerna för begränsningen av strandäganderätten och fiskerätten komma självfallet att i och för sig verka förvirrande i en redan förut tilltrasslad situation, som i vissa hänseenden måste bedömas med hänsyn till äldre lag. Frågan om konflikten mellan normerna för gränsbestämning mellan enskilt och allmänt vattenområde och inom enskilt vattenområde mellan angränsande byar, i fall då mellan byarna tidigare förefintligt allmänt vattenområde genom landhöjningen försvunnit, har varken lagberedningen eller fiskerättskommittén upptagit till behandling. Det torde visserligen ej vara uteslutet att lagberedningen ansett en sådan situation hänförlig till fall, då sådan jämkning, varom förmåles i 1 kap. 12 § tredje stycket av beredningens förslag till jordabalk, skulle kunna äga rum. En viss motsvarighet till det i beredningens förslag överst å s. 76 nämnda exemplet föreligger ju så till vida, att jordabalkens regel skulle få vika för en av naturen själv anvisad och av rågrannarna följd sträckning av ägo-

sen. Det torde emellertid få anses som en brist att berörda med naturnödvändighet ständigt återkommande konfliktfall icke på något sätt uttryckligen regleras av lag, särskilt som den nu föreslagna lagen om gräns mot allmänt vattenområde skulle på en gång aktualisera ett stort antal dylika konfliktfall, i det att nu förefintligt allmänt vattenområde av mindre bredd mellan landbildningar av olika slag skulle i och med lagens ikraftträdande försvinna, så att de enskilda vattenområdena komme att gränsa direkt till varandra.

Ett enkelt exempel härpå är följande. Två byar A och B skiljas åt av ett 700 meter brett sund, som sträcker sig i nord-sydlig riktning. Byn A:s strand väster om sundet är tämligen låg och vattnet långgrundt, varför 180-metersgränsen mot allmänt vatten faller så långt ut som 400 meter från stranden. Djupet i byn A:s enskilda vatten uppgår ingenstädes till 3 meter. Byn B:s strand öster om sundet är bergig och stupar brant i havet, i följd varav 180-metersgränsen mot det allmänna vattnet är belägen endast 200 meter från stranden. Byn B:s vattenområde är djupast något tiotal meter från land och blir grundare utåt, så att 180-metersgränsen ungefär sammanfaller med tremetersdjupkurvan. Mellan byarna finnes alltså ett 100 meter brett allmänt vattenområde. Vattendjupet å detta område överstiger ingenstädes 3 meter. Efter den nya lagens ikraftträdande inträder följande situation. Byn A gör anspråk på hela den berörda rännan av allmänt vatten, emedan den faller inom tremetersdjupkurvan från byns strand räknat. Från byn B:s sida göres gällande att samma vattenområde hör till denna by, emedan det faller inom 300-metersgränsen från byns strand räknat. Intet av dessa yrkanden torde emellertid kunna bifallas; ej heller synes någon kompromiss mellan de stridiga yrkandena vara möjlig. I och med det att det allmänna vattnet försvunnit torde nämligen gränsen mellan byarna skola bestämmas med tillämpning av 12 kap. 4 § jordabalken sålunda, att till var och en av byarna hänföres det vattenområde, som är beläget närmast dess strand. Gränsen skall alltså framgå mitt i sundet, vilket innebär att byn A blir av med en 50 meter bred remsa av sitt förutvarande vattenområde, vilken remsa tillika med hela det förutvarande allmänna vattnet tillfaller byn B. Ett dylikt av lagen föranlett överflyttande av ett vattenområde från en by till en annan väcker andra spørsmål, som icke berörts i fiskerättskommitténs betänkande. Sålunda kan man fråga sig huruvida det icke vore rättvist att, om byn A därigenom gått miste om värdefullare fiske, byn kunde erhålla ersättning därför i någon form. Häremot kan visserligen erinras att den nya lagstiftningen endast omedelbart aktualiserat en situation, som i allt fall förr eller senare måste uppkomma genom att den smala rännan av allmänt vatten genom landhöjningens inverkan försvinner. Men ett uppskov på exempelvis 100 år med gränsförändringen kan ju dock i vissa fall representera betydande ekonomiska värden.

Styrelsen har gjort gällande att de föreslagna bestämmelserna komme att medföra att fastighetsredovisningen bleve osäker och har härom anført i huvudsak följande.

En förflyttning inåt av gränsen mot allmänt vattenområde kan få mycket långtgående rättsverkningar i fråga om fastigheters indelning och gränser. Att ett enskilt vattenområde hänföres till allmänt vattenområde betyder att inom förstnämnda område all förefintlig fastighetsindelning annulleras. Hela fastigheter kunna sålunda bringas att försvinna och delar av fastigheter avskäras för att läggas till allmänt vattenområde. Detta sker egentligen automatiskt i och med det att den nya lagen träder i kraft. Det ligger

emellertid i sakens natur att de sålunda inträdda förändringarna i allmänhet kunna konstateras först genom närmare undersökning. Vill man komma till någon större visshet om hur det förhåller sig, måste vanligen gränsbestämning enligt jorddelningslagen eller fastighetsbildningslagen tillgripas. Någon definitiv visshet kan emellertid ej vinnas ens genom gränsbestämning, eftersom denna är utan verkan, i den mån genom ny förrättning eller på annat sätt visas att gränsen mot det allmänna vattnet löper annorledes än vid den första förrättningen bestämts. Det finns alltså ingenting som hindrar att, sedan en gränsbestämning ägt rum och vederbörligen fastställts, en därmed missnöjd part genast begär ny gränsbestämning. Om res judicata kan över huvud ej bli tal. Det säger sig självt att ett sådant labilt rättstillstånd icke kan vara lämpligt ur fastighetsbildningssynpunkt. Bestämmelserna ha också utformats närmast med tanke på fiskeförhållandena. Man har ansett sig icke kunna förutsätta att yrkesfiskarna, som ofta komma till ett fiskevatten från andra avlägsna orter, skola äga kännedom om skedda gränsbestämningar i vattnet och därför ej velat förläna gränsbestämningen ens temporär giltighet mot dem. Det kan därför antas att i praktiken saken kommer att ställa sig så, att den vid förrättningen bestämda gränsen blir bindande för strandägarna, som ju måste förutsättas äga kännedom om gränsbestämningen, men icke för yrkesfiskarna, som strandägarna genom gränsbestämningen velat skydda sig mot. Gränsbestämningen torde dock få anses ha tillskapat en viss presumtion, som det gäller för yrkesfiskarna att motbevisa. Styrelsen bestrider ingalunda att ett sådant rättsläge kan vara lämpligt ur fiskesynpunkt men har å andra sidan icke velat underlåta att framhålla olägenheterna därav ur fastighetsbildningssynpunkt. Olägenheterna torde dock framträda starkare i teorien än i praktiken. Det är nämligen sannolikt att i många fall, då förändringar varom här är fråga inträtt i och med lagens ikraftträdande, allt kommer att bli vid det gamla ganska lång tid framåt, och att först senare av någon särskild anledning saken i en eller annan form göres till föremål för prövning. Risken med ett sådant sakernas tillstånd är dock att fastighetsredovisningen i jordregistret och fastighetsregistret blir osäker, vilken osäkerhet också kommer att vidlåda de på dessa register grundade fastighetsböckerna. Det skulle sålunda kunna inträffa t. ex. att en fastighet överlåtes, lagfares och in-tecknas utan hinder därav att fastigheten i dess helhet faller utanför gränsen mot allmänt vattenområde och sålunda ej längre existerar. Det är ej lätt att finna någon lämplig form för överlantmätarnas och fastighetsregisterförarnas underrättande om förändringar varom här är fråga med hänsyn till att dessa kunna bli konstaterade i så många olika sammanhang. Den saken torde emellertid böra få bli en uppgift för fastighetsbildningssakkunniga vid den förestående revisionen av jordregister- och fastighetsregisterförordningarna. I alla händelser är styrelsen icke beredd att nu göra något närmare uttalande i denna fråga.

Vad angår det i 3 § av fiskerättskommitténs förslag upptagna stadgandet rörande bestämning av gräns mot allmänt vattenområde ha *fastighetsbildningssakkunniga*, med vilka *lantmäteristyrelsen* instämt, hemställt att stadgandet måtte med vissa kompletteringar överflyttas till 7 kap. jorddelningslagen.

Lantmäteristyrelsen har vidare påpekat, att i städer och fastighetsregistersamhällen också finnes annan jord än sådan som inginge i fastigheter, och har med anledning därav ifrågasatt viss komplettering av lagtexten. Styrelsen har härom yttrat i huvudsak följande.

Det är mycket vanligt att till stad eller samhälle hörande vattenområde i havet eller de stora insjöar, där enligt lagförslaget allmänt vattenområde skall finnas, upptages i bihang B eller C till fastighetsregistret och sålunda enligt fastighetsbildningslagens och fastighetsregisterförordningens terminologi ej ingår i fastighetsindelning. Med hänsyn härtill ifrågasätter styrelsen huruvida icke lagförslaget bör kompletteras med en fjärde paragraf med det innehåll, att vad i 1—3 §§ sagts om fastighet skall gälla även beträffande sådant i fastighetsregister för stad eller samhälle redovisat område, som icke ingår i fastighetsindelning.

Lagrådsremissen angående fiskerätten.

Det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske upptar i 3—5 §§ med vissa formella omredigeringar de av fiskerättskommittén förordade allmänna reglerna för gränsdragningen mellan fritt och enskilt fiskevatten i havet. Därutöver skall emellertid enligt 6 § till enskilt fiskevatten hänföras vattnet vid vissa kuststräckor i Norrbottens och Kalmar län. Beträffande omfattningen av fritt fiskevatten i de stora sjöarna skiljer sig det remitterade förslaget från fiskerättskommitténs förslag såtillvida, att enligt det förstnämnda förslaget fritt fiskevatten skall finnas jämväl i Mälarens centrala delar utanför det egentliga strandvattnet.

Det remitterade förslaget innehåller i 13 §, vilken motsvarar 8 § i fiskerättskommitténs förslag till fiskelag, bestämmelse att fisket i enskilt fiskevatten tillhör fastigheterna, såvitt ej annat följer av vad därefter i lagen stadgas. I motiveringen till bestämmelsen har föredragande departementschefen uttalat, att med ledning av annan lagstiftning, verkställda jorddelningar, överlåtelseavtal o. d. finge bedömas hur fiskerätten närmare skulle fördelas mellan fastigheterna, samt att särskild föreskrift icke syntes vara erforderlig för att utmärka att med fastighet i detta sammanhang skulle förstås även sådana i fastighetsregister för stad eller samhälle redovisade områden, som icke inginge i fastighetsindelning. Departementschefen har vidare anfört:

I detta sammanhang vill jag nämna att några remissinstanser — under erinran att de nya bestämmelserna om gränsen mellan fritt och enskilt fiskevatten kunde föranleda att ett vattenområde som hittills ej varit föremål för strandäganderätt i framtiden bleve att anse såsom enskilt — uttalat att det stundom kunde vara vanskligt att avgöra vem fiskerätten i detta vatten skulle tillkomma. Dylika svårigheter lära emellertid kunna uppkomma endast i undantagsfall och några bestämmelser i ämnet torde därför, åtminstone tillsvidare, icke vara erforderliga. Det må framhållas att liknande gränsförskjutningar redan tidigare förekommit på grund av landhöjningen utan att detta medfört större olägenhet.

I 31 § av det till lagrådet remitterade förslaget — vilken motsvarar 27 § i fiskerättskommitténs förslag — utsäges, att om genom urminnes hävd eller genom särskilt stadgande, dom eller skattläggning eller på annat lagligt sätt är annorledes än förut i lagen sägs bestämt om rätt för kronan eller annan till fiske i enskilt fiskevatten, det skall gälla. Dylig särskild rättighet skall dock icke äga giltighet mot sådan rätt till fiske, som enligt stadganden i lagen tillkommer varje svensk medborgare.

Till lagrådet har samtidigt remitterats förslag till lag om ersättning för mistad fiskerätt. Detta förslag avser — i motsats till fiskerättskommitténs förslag i ämnet — icke frågor om ersättning för förluster i samband med lagstiftning om fastigheternas gräns mot allmänt vattenområde.

Lagberedningen.

Fiskerättskommitténs ifrågavarande förslag innebär såsom ovan angivits att i avbidan på revisionen av jordabalken fastigheternas gränser mot allmänt vattenområde i havet och de stora sjöarna regleras genom en särskild lag i anslutning till nya bestämmelser om gränsen mellan fritt och enskilt fiskevatten.

Enligt beredningens mening skulle det vara synnerligen olyckligt om ej det nu föreliggande tillfället att i ett sammanhang reglera äganderättens och fiskerättens utsträckning bleve begagnat. Det må erinras, att det år 1921 gjorda försöket att åvägabrinda lagstiftning rörande äganderättens utsträckning i vatten misslyckades främst på grund av farhågor att man därmed skulle föregripa regleringen av fiskerätten. Om lagstiftning nu genomfördes allenast i fråga om fiskerätten, kunde allmän rättsosäkerhet beträffande äganderättens utsträckning i vatten befaras uppkomma. Det torde ej kunna anses givet, att den nya fiskerättsgränsen skulle bli grundläggande för äganderättens utsträckning; skulle så bli förhållandet, uppkomme i vart fall den olägenheten, att markägarna skulle kunna förlora vattenområden utan att ersättning därför tillförsäkrats dem.

Bedömandet av lämpligheten av en särskild reglering av den till jordabalken hörande frågan om fastigheternas utsträckning i vattnet blir emellertid beroende av det sätt, på vilket de nya bestämmelserna närmare utformas. Regleringen bör uppenbarligen i sak ej vara provisorisk utan erhålla sådan utformning att bestämmelserna utan egentliga ändringar kunna infogas i en ny jordabalk.

Här uppkommer till en början spørsmålet om lagstiftningen — såsom föreslagits beträffande gränsen mellan fritt och enskilt fiskevatten — skall göras tvingande i så måtto, att den skall medföra rubbning av bestående rättsförhållanden, eller om den endast skall avse att undanröja nu förefintlig oklarhet beträffande gränserna. Det år 1909 avlämnade förslaget till jordabalk var på denna punkt utformad enligt det sistnämnda alternativet;¹ förslaget anslöt sig i stort sett till den då gällande rättsuppfattningen. Även det genom proposition till 1921 års riksdag framlagda förslaget till lag om ägo- gränser m. m. byggde på denna grund; i detta förslag stadgades uttryckligt förbehåll för det fall att annorledes vore lagligen bestämt.² Sådant förbehåll upptogs jämväl i ägo- gränssakkunnigas förslag den 29 juni 1929. Beredningens förslag år 1947 innehåller åter i anslutning till fiskerättskommitténs redan då utarbetade förslag en gränsdragning för enskilt vattenområde,

¹ III s. 117.

² Se lagrådets yttrande, prop. 70/1921 s. 32.

som i åtskilliga fall leder till ett för fastighetsägarna mindre gynnsamt resultat än som skulle följa av vad nu anses gälla. Något förbehåll om beståndet av lagligen gällande rätt till vattenområde utanför denna gräns har icke upptagits i beredningens förslag, och det har varit avsett att äldre rätt icke vidare skall äga giltighet inom vad som enligt förslaget utgör allmänt vattenområde. Regleringen av frågan om förhållandet till gällande rätt hör emellertid till övergångsbestämmelserna till ny jordabalk, vilka beredningen ej behandlat i det framlagda förslaget.

Den uppordning av nu föreliggande rättsläge, som avses med revisionen, torde näppeligen vinnas om man ej ingriper även i nu gällande rättsförhållanden. Man skulle eljest icke erhålla en klar gränsdragning som är oberoende av varjehanda lokala lantmåteriförrättningar eller hävdeförhållanden. Det synes därför önskvärt att en reglering av gränsen mot allmänt vattenområde göres tvingande på det sättet, att äldre äganderätt till vattenområde utanför den nya gränsen upphäves, vare sig rätten grundas enbart på de nuvarande strandvatten- och inomskårsreglerna eller till stöd för densamma kan åberopas lantmåteriförrättning, dom e. d. Förefintlig urminnes hävd bör i sådant fall än mindre tillerkännas verkan. Det sagda gäller även för den händelse sådant fall skulle föreligga att vattenområdet registreras såsom särskild fastighet. De rubbningar i bestående rättsförhållanden, som lagstiftningen medför, få i den mån de äro av ekonomisk betydelse kompenseras genom ersättning av statsverket. Vid prövningen av ersättningsfrågorna bör konstateras, huruvida den nya gränsdragningen innebär ändringar i fastighetsindelningen; är så förhållandet bör anmälan därom göras till registreringsmyndigheten. Det kunde ifrågasättas om ej till förebyggande av rättsovisshet särskilt stadgande om upphävande av äldre rätt enligt vad nu sagts borde upptagas i övergångsbestämmelserna till lag om gräns mot allmänt vattenområde.¹ Därest emellertid i dessa intages en erinran om de stadganden rörande ersättning av statsmedel för förlust av vattenområde till följd av lagen, som avses skola meddelas i särskild lag — en erinran som synes lämplig även ur andra synpunkter — torde någon ovisshet om lagens inverkan på tidigare bestående rättigheter till vattenområde ej behöva uppkomma.

Den allmänna princip, som enligt 3—5 §§ i det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske bestämmer omfattningen av enskilt fiskevatten i havet, synes — såsom beredningen framhållit i sitt betänkande — lämplig även som grund för regleringen av strandäganderätten. Visserligen torde det för utövning av de i äganderätten ingående befogenheterna bortsett från fiskerätten och jakträtten ha mindre betydelse var gränsen går, såvida den ej förlägges avsevärt närmare stranden än enligt 180-metersregeln. Genom en anknytning till regleringen av det enskilda fiskevattnet undviker man emellertid dubbla gränser, och såsom beredningen uttalat torde en gräns för enskilt vattenområde, som icke sammanfaller med gränsen för

¹ Innebörden i detta hänseende av det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske följer av bestämmelserna i 31 §; jfr 27 § i fiskerättskommitténs förslag till fiskelag.

enskilt fiskevatten, i regel få så ringa aktualitet att den näppeligen komme att leva i kustbefolkningens medvetande. Om gränsen för enskilt vattenområde bestämmes snävare än för enskilt fiskevatten, skulle härutöver kunna uppkomma vissa olägenheter ur fastighetsbildningssynpunkt. Då gränsdragningen beträffande det enskilda vattenområdet har till syfte att bestämma omfattningen av fastigheternas ägovälden och sålunda angiva de områden som äro föremål för enskild äganderätt, kan det icke i och för sig vara lämpligt att låta en befogenhet som i princip åtföljer äganderätten — fiskerätten — hänföra sig till område, som icke ingår i fastighet och ej heller kan vara föremål för äganderätt. Sådan fiskerätt kan icke betecknas som en begränsad rätt till fastighet utan kommer att utgöra en speciell, med sakrättsliga verkningar utrustad rättighet av säregen typ. Att märka är att man ej kan utgå från att fiskerätten i dylikt fall alltid tillkommer en fastighetsägare i denna hans egenskap. Annat förhållande kan tänkas uppkomma i följande situation. Om gränsen för enskilt vattenområde såsom ovan antagits göres tvingande, kommer äganderätt till vattenområde utanför gränsen att upphöra. En nu befintlig med äganderätt till grunden förenad fiskerätt, som utgör särskild fastighet och antages vara belägen utanför nämnda gräns men inom den för enskilt fiskevatten bestämda gränsen, komme att fortleva såsom fiskerätt, varmed äganderätt till grunden ej är förenad. Man skulle sålunda genom lagstiftningen skapa rättigheter motsvarande sådana i jordeboken upptagna, med äganderätt till grunden ej förenade fiskerier, som nu enligt särskilt stadgande hänföras till fast egendom.¹

Den i beredningens betänkande föreslagna gränsen för enskilt vattenområde i havet sammanföll helt med den av fiskerättskommittén förordade gränsen för enskilt fiskevatten. Det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske upptar emellertid såsom förut nämnts i 6 § bestämmelser om utvidgning av det enskilda fiskevattnet vid vissa kuststräckor i Norrbottens och Kalmar län. Dessa bestämmelser kunna betraktas som en av de lokala förhållandena påkallad modifikation av den s. k. kilometerregeln. De ovan angivna skälen för en enhetlig reglering synas följdriktigt leda till att även nämnda bestämmelser läggas till grund för avgränsningen mellan enskilt och allmänt vattenområde.

På grund härav förordar beredningen att i förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde upptages bestämmelse att vid de kuststräckor i Norrbottens och Kalmar län, där enligt vad särskilt är stadgat enskilt fiskevatten omfattar vattenområde utöver vad som enligt huvudregeln är enskilt vatten, även sådant vattenområde skall hänföras till fastigheterna.

Den allmänna regeln för äganderättens utsträckning i havet bör gälla även för rikets västra kust, där enskild fiskerätt kvarstår om ock i begränsad omfattning. Vid Skånes västra kust skall enligt 18 § i det till lagrådet remitterade förslaget varje svensk medborgare äga rätt att fiska inom det enskilda fiskevattnet. Yttergränsen för detta kommer här att sakna prak-

¹ Jfr Jordabalksförslaget s. 85.

tisk betydelse.¹ Det kan ifrågasättas, om under sådana förhållanden anledning finnes att tillerkänna strandägarna äganderätt till vattenområde enligt huvudregeln. Emellertid synes det tveksamt om man för denna kuststräcka bör helt utesluta äganderätt till vattenområde, således även vattenområdet närmast stranden. Att här fastställa en särskild, i vattnet gående gräns torde icke böra komma i fråga. Huvudregeln bör därför tillämpas även för Skånes västra kust.

Såsom lantmäteristyrelsen uttalat bör gränsen mellan en till fastighet hörande ö eller holme av mindre längd än 100 meter och kringliggande allmänt vattenområde anses rörlig. Särskild bestämmelse härom torde böra upptagas i lagförslaget. Gränsen bör följa strandlinjen, och man synes härvid lämpligen böra utgå från samma vattenstånd som enligt huvudregeln. Det torde kunna förutsättas, att den myndighet, som företräder det allmännas rätt, medgiver strandägaren rätt att bibehålla uppförd brygga och annan byggnad vid stranden, om han icke redan enligt 1 kap. 3 § vattenlagen är berättigad därtill. Dylika spörsmål torde få lösas i samband med bestämmandet av ersättning för förlorat vattenområde. Frågor, som angå dispositionsrätten till allmänt vattenområde, torde icke i detta sammanhang böra upptagas till närmare reglering. Vad beträffar jakträtten kring öar och holmar av mindre längd än 100 meter, belägna inom allmänt vattenområde, förutsätter beredningen, att särskilda bestämmelser därom meddelas, om så finnes påkallat.

I åtskilliga yttranden har berörts frågan om äganderätten till smärre holmar och skär i havsbandet. Med anledning härav torde böra understrykas, att förslaget avser att reglera äganderätten allenast beträffande vattentäckt område. Äganderätten till öar och holmar beröres i princip ej av förslaget. Därest, såsom ovan förordas, uttrycklig bestämmelse om gräns mellan öar och holmar av mindre längd än 100 meter samt omgivande allmänt vattenområde upptages i lagen, framgår än tydligare, att även dylika öar och holmar kunna vara föremål för enskild äganderätt. Det synes knappast föreligga anledning att i detta sammanhang upptaga till reglering i lag den svårlösta frågan, under vilka förutsättningar äganderätt till öar och holmar skall anses föreligga; än mindre läser kunna komma i fråga att giva bestämmelser om till vilken fastighet öarna eller holmarna skola höra eller vem äganderätten eljest skall tillkomma. Det nu sagda gäller även den av kammarkollegiet berörda frågan, huruvida holmar och skär, som nu ligga inom enskilt vatten, äro föremål för enskild äganderätt eller äro att anse som allmän egendom. Äganderätt till öar och holmar får efter ett genomförande av den nu föreslagna lagstiftningen, liksom för närvarande, i händelse av tvist styrkas med tillgängliga bevismedel, t. ex. hävden eller det förhållande, att öarna eller holmarna redovisats vid lantmäteriförrättningar. Det må erinras om att i 15 kap. 3 § jordabalken öar och holmar uttryckligen nämnts såsom föremål för urminnes hävd.

¹ Jfr 31 § i det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske.

Såsom lantmäteristyrelsen framhållit kunna emellertid skär vara så små, att de anses följa vattenområdet och alltså, om de äro belägna inom allmänt vattenområde, icke ingå i fastighet. Enahanda kan vara förhållandet med holmar. Någon storleksgräns för dessa holmar och skär kan dock ej angivas i lag, utan avgörandet torde få bero på prövning i varje särskilt fall, varvid får beaktas icke blott storleken utan även värdet av holmarna och skären och i vad mån de praktiskt utnyttjats.

I enlighet med det anförda läser rättsläget efter genomförande av den föreslagna lagstiftningen bliva följande. Sådan ö eller holme, som är belägen inom enskilt vatten enligt nu gällande rätt men inom allmänt vatten enligt den nya lagstiftningen, tillhör fortfarande den som kan visa att han hade äganderätt därtill vid lagens ikraftträdande. Det torde ligga i sakens natur att särskilt stränga krav på bevisningen i detta hänseende icke böra uppställas, när äganderätten till ön eller holmen göres gällande av den som enligt äldre rätt ägde det omgivande vattenområdet. Om ej annan kan visa särskild rättsgrund för påstådd äganderätt till ön eller holmen och den ej heller redan förut betraktats såsom allmän egendom, läser den få anses tillhöra den som ägde det kringliggande vattenområdet, såvida fråga ej är om utnyttjade holmar och skär som äro så små, att de på sätt nyss angivits följa vattenområdet. Hinder mot att dylika holmar och skär skola anses följa vattenområdet synes icke utan vidare föreligga enbart av den anledningen, att de utnyttjats för utövande av fiskerätt som tillkommit ägaren av vattenområdet. Om de åter i verklig mening hävdats av denne — exempelvis för bete eller till uppförande av sjöbod — torde äganderätt för honom till holmarna och skären få anses föreligga.

Vad åter angår ö eller holme inom vattenområde, som förut varit allmänt men enligt den nya lagstiftningen utgör enskilt vatten, kan här bortses från de fall, då med stöd av nu gällande rätt enskild äganderätt visas föreligga till ön eller holmen; denna äganderätt kvarstår oberoende av vattenområdets ändrade karaktär. Har ön eller holmen tidigare icke varit föremål för enskild äganderätt, gäller enligt vad förut sagts i princip, att den som erhåller vattenområdet icke därmed förvärvar äganderätt till ön eller holmen. Denna är fortfarande att anse som allmän egendom. Vad ovan anförts därom, att holmar och skär under vissa förutsättningar skola anses följa vattenområdet, torde emellertid i dessa fall få särskild betydelse, när här är fråga om landbildningar vilka icke hävdats såsom enskilda. Att de begagnats av enskilda vid utövande av allemansrätt till fiske saknar här inverkan. Man torde därför kunna förutsätta, att smärre holmar och skär, vilka nu äro belägna inom allmänt vatten och icke äro föremål för enskild äganderätt eller av det allmänna särskilt disponerats, regelmässigt anses följa vattenområdet och alltså tillfalla den fastighet, till vilken vattenområdet enligt den nya lagstiftningen kommer att hänföras.

Öar och holmar, som efter den nya gränsdragningen äro belägna inom enskilt vatten men kvarstå som allmän egendom, synas böra upptagas i fastighetsregistret, om så ej redan skett. De skola alltså anses ingå i fastighetsindelningen.

Såsom framgår av det anförda torde i viss utsträckning oklarhet föreligga beträffande äganderätten till öar, holmar och skär i havet. Tillräcklig anledning torde dock ej föreligga att i detta sammanhang företaga någon allmän inventering för klarläggande av äganderätten till dessa landbildningar.

De allmänna reglerna för strandäganderättens utsträckning böra tillämpas även beträffande Vätern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. Av skäl, som ovan angivits i fråga om havet, bör tillika i Hjälmaren och Storsjön det enskilda vattenområdet utvidgas i enlighet med vad som föreslagits för det enskilda fiskevattnet i dessa sjöar. Vad angår Mälaren synes, ehuru det enskilda fiskevattnet begränsats i det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske, vattenområdet när det gäller äganderätten böra i sin helhet anses såsom enskilt; såsom beredningen uttalat i sitt betänkande torde allt vatten i Mälaren vara att betrakta som enskilt.

Enligt förslaget skola gränserna i de stora sjöarna bestämmas efter särskilt angivna vattenstånd. Gränserna äro i princip rörliga i så måtto att de kunna ändras till följd av uppgrundning, uppslamning o. dyl. och jämväl, om än obetydligt, kunna påverkas av landhöjningen.¹ Beredningen har i sitt betänkande² uttalat, att om vattenståndet framdeles skulle komma att väsentligt ändras till följd av sjöregleringar, gränsen borde jämkas med hänsyn till de nya vattenstånden. Denna innebörd av jordabaksförslaget framgår av att i 1 kap. 12 § beträffande gräns i enskilt vatten mellan olika fastigheter uttryckligen angives att, om stranden förskjutits, dess tidigare läge, i den mån det kan utrönas, skall vara avgörande vid gränsens bestämmande. När nu bestämmelserna om fastigheternas gräns mot allmänt vattenområde utbrytas till särskild lagstiftning, synes det till undvikande av att, genom motsatsslut från vad som stadgas beträffande havet, gränsen i de stora sjöarna skulle anses orubblig, böra i lagtexten angivas att de för dessa sjöar angivna vattenstånden gälla så länge nuvarande sjöregleringar bibehållas väsentligen oförändrade.

I 3 § av fiskerättskommitténs förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde har upptagits ett stadgande angående bestämning av sådan gräns. I enlighet med hemställan från fastighetsbildningssakkunniga, med vilka lantmäteristyrelsen instämt, bör denna bestämmelse överflyttas till 7 kap. jorddelningslagen, varvid ett motsvarande stadgande erfordras i lagen om fastighetsbildning i stad. Den föreslagna regeln att gränsbestämning ej äger giltighet för framtiden avser även gränsen mot allmänt vattenområde i de stora sjöarna, vilken gräns i princip är rörlig. Regeln bör vidare vara tillämplig å gränsen mellan ö eller holme av mindre än 100 meters längd och kringliggande allmänt vattenområde, vilken gräns enligt vad ovan förordats skall gå i strandlinjen.

Lantmäteristyrelsen har hemställt om komplettering av lagtexten med

¹ Jfr SOU 1937:10 s. 67—68.

² S. 54—55.

ett stadgande rörande sådana i fastighetsregister för stad eller samhälle redovisade områden, som icke ingå i fastighetsindelning. Särskild föreskrift synes emellertid icke vara erforderlig för att utmärka att med fastighet i detta sammanhang skall likställas sådant område.¹

I vissa yttranden har vidare behandlats frågan hur det skall förfaras med vattenområde, som genom den nya lagstiftningen tillföres ett skifteslag. Det synes icke rimligt att tillåta delning av det nytillkomna området såsom särskilt skifteslag enligt 1 kap. 2 § 3 jorddelningslagen. För att förhindra detta lär uttrycklig lagbestämmelse erfordras. Då det nytillkomna området utgör ett genom lagstiftning från det allmänna till skifteslaget överfört område, kan det icke anses föreligga något tvång att låta tillskottet fördelas mellan delägarna i skifteslaget efter vanlig delningsgrund, utan de lagstiftande myndigheterna lära ha fria händer att fördela området efter vad som finnes vara lämpligt. Ehuru svårighet föreligger att finna en något så när enhetlig och likväl för specialfallen godtagbar reglering, synas de av fiskerättskommittén föreslagna principerna anvisa en framkomlig väg. För det fall att det tidigare vattenområdet är odelat erfordras icke någon särskild bestämmelse. När skifteslaget, såsom torde vara det vanligaste, delats med tillämpning av 12 kap. 4 § jordabalken, bör det nytillkomna vattenområdet anses delat efter enahanda grund, och detta bör gälla även om den tidigare delningen skett med vissa jämkningar i de i nämnda lagrum angivna grunderna. Har åter skifteslaget delats efter väsentligen annan grund, synes man böra i princip låta de ägolotter, som erhållit vattenområden gränsande mot det allmänna vattnet enligt äldre rätt, d. v. s. det nytillkomna vattenområdet, få sträcka sitt ägovälde över det nytillkomna vattenområdet ut mot det allmänna vattenområdet enligt nya lagen. Härvid kunna principerna i 12 kap. 4 § jordabalken erhålla motsvarande tillämpning, varvid fördelningen dock sker efter närhet till ägolott i vattnet. För undvikande av olämpliga gränslinjer och opraktisk form å ägofigurer bör en tämligen vidsträckt jämkningsrätt vid gränsbestämning föreligga.² Vid en sådan jämkning bör också kunna beaktas önskemålet att ägolott, som nu sträcker sig ut till allmänt vattenområde, icke bör av nytillkommet enskilt vattenområde avskäras från förbindelse med allmänt vattenområde.

Genom den föreslagna utformningen skulle man vinna att för de vanligaste fallen någon åtgärd av sakägarna ej skulle erfordras. För de fall åter, där en strikt tillämpning av regeln skulle giva ett opraktiskt resultat, ha delägarna möjlighet att genom gränsbestämning få hänsyn tagen till föreliggande särskilda förhållanden.

Sådant vattenområde, som redan vid den föreslagna lagens ikraftträdande på grund av landhöjningen tillförts ett skifteslag efter att detta delats, kan icke anses utgöra särskilt skifteslag enligt 1 kap. 2 § 3 jorddelningslagen

¹ Jfr departementschefens ovan återgivna uttalande vid 13 § i det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske.

² Jfr jordabalksförslaget 1 kap. 12 §.

utan utgör en tillvinning till de skilda ägototterna. Landhöjningen medför, att den yttre gränsen för ägototterna förflyttar sig utåt. I fråga om gränsen mellan ägototterna inbördes torde de ovan förordade grunderna få anses analogt tillämpliga liksom ock den föreslagna jämkningsregeln.

De nu ifrågasatta bestämmelserna avse äganderätten till vattenområdet men få tillämpning även beträffande fiske, som vid delning följt vattenområdet. Har fiske delats på annat sätt, böra såsom en följd av fiskerättskommitténs förslag de angivna principerna äga motsvarande tillämpning beträffande det nytillkomna fiskevattnet. Gällande bestämmelser i lag om särskild delning av fiske äro ytterst knapphändiga, och något uttryckligt stadgande för det nu föreliggande speciella fallet synes icke erforderligt. En regel därom kan för övrigt icke anses ha sin plats i det förevarande lagförslaget utan måste betraktas såsom en följdbestämmelse till den nya lagen om rätt till fiske.

Lantmäteristyrelsen har i sitt yttrande jämväl berört frågan om gräns i vatten mellan byar, när allmänt vatten som åtskilt byarna försvinner. Nämda förhållande medför i princip icke någon minskning av det vattenområde, som tidigare tillkommit vardera byn. En närmare reglering av frågan om gränsdragningen i dessa fall torde emellertid icke böra ske genom lagstiftning utan torde få överlämnas till rättstillämpningen, varvid de i vart enskilt fall föreliggande särskilda omständigheterna kunna beaktas.

I enlighet med det anförda har beredningen upprättat bilagda förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde. Detta innefattar tillika vissa redaktionella jämkningar i fiskerättskommitténs förslag. Genom avfattningen av den inledande paragrafen torde de av fastighetsbildningssakkunniga och kammarkollegiet uttalade önskemålen beträffande terminologien i förslaget ha blivit tillräckligt tillgodosedda.

Stockholm den 18 maj 1949.

N. GÄRDE

HERVED AF TROLLE

SVEN ROMANUS

Bilaga.

F ö r s l a g
till
L a g
om gräns mot allmänt vattenområde.

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

Vattenområde i havet är allmänt (allmänt vatten), där det ej ingår i fastigheterna (enskilt vatten).

2 §.

Till enskilt vatten hänföres i havet

1. allt vatten inom trehundra meter från fastlandet eller från ö eller holme av minst etthundra meters längd ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup går längre ut, allt vatten inom denna djupkurva;

2. allt vatten, vars förbindelse med öppna havet icke är av större bredd än en kilometer räknat från fastlandet eller från ö eller holme av minst etthundra meters längd, dock ej vatten vid ö eller ögrupp vilken från fastlandet helt skiljes av annat vatten än nu sagts; samt

3. annat vatten, som har förbindelse med öppna havet allenast över enskilt vatten.

3 §.

Vid de kuststräckor i Norrbottens och Kalmar län, där enligt vad särskilt är stadgat enskilt fiskevatten omfattar vatten utöver vad i 2 § sägs, skall även sådant vatten vara enskilt.

4 §.

Finnes ej enskilt vatten vid ö eller holme i havet, vilken utgör fastighet eller del därav, skall gränsen mot det allmänna vattnet anses följa strandlinjen.

5 §.

Vid tillämpningen av vad ovan stadgas skola vattendjup och strandlinjer bestämmas efter förhållandena vid normalt medelvattenstånd.

6 §.

Vad i 1, 2 och 4 §§ stadgas om vattenområde i havet gälle ock beträffande Vänern, Vättern, Hjälmaran och Storsjön i Jämtland. Därutöver skall

i fråga om Hjälmarén och Storsjön bestämmelsen i 3 § äga motsvarande tillämpning.

Vattendjup och strandlinjer skola härvid, så länge nuvarande sjöregleringar bibehållas väsentligen oförändrade, bestämmas efter ett vattenstånd i Vänern av 3,60 meter över nedre slusströskeln vid Sjötorp, i Vättern av 2,97 meter över västra slusströskeln vid Motala, i Hjälmarén av 2,77 meter över södra slusströskeln vid Notholmen och i Storsjön av 292,45 meter över nollplanet i det höjdsystem, som ligger till grund för sjöns reglering.

Denna lag träder i kraft den

Har vattenområde delats före nämnda dag och kommer enligt denna lag att till skifteslaget hänföras ytterligare vattenområde, skall detta anses delat mellan de ägolotter, som ligga vid stranden, efter de i 12 kap. 4 § jordabalken angivna grunderna; skedde den tidigare delningen efter väsentligen annan grund, skall dock det nytillkomna vattenområdet anses delat mellan de ägolotter, vilkas vattenområden gränsa däremot, så att till varje ägolott hör den del därav, som är närmast ägolottens vattenområde. Utan hinder av vad nu stadgats skall vid gränsbestämning företagas den jämkning, som prövas erforderlig för att erhålla lämplig sträckning å gräns eller för att förhindra att ägolott avskäres från allmänt vattenområde.

Om ersättning av statsmedel för förlust av vattenområde, som jämlikt dom eller annan särskild rättsgrund tillkommit fastigheterna eller eljest enligt äldre rätt ansetts tillhöra dessa men till följd av nya lagen utgör allmänt vatten, är särskilt stadgat.

Bilaga B.

(Tidigare föreslagen lydelse¹)

Förslag
till
Lag
om ersättning för mistad
fiskerätt.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Kommer jämlikt lagen *den 1949* om rätt till fiske visst fiskevat-
ten, vari enligt äldre lag fisket till-
hörde strandägaren, att utgöra fritt
fiskevatten,

eller föranleder bestämmelse i 14—
19 §§ sagda lag i något fall, att varje
svensk medborgare erhåller rätt att
bedriva fiske som enligt äldre lag var
förbehållet strandägaren,

eller blir på grund av stadgande i
31 § berörda lag särskild fiskerättig-
het, som ägde giltighet enligt äldre
lag, helt eller delvis utan verkan,

skall ersättning av statsmedel ut-
gå för värdet av den förmån som för
strandägaren eller rättighetens ägare
gått förlorad därigenom att fisket
blivit fritt, så ock för förlust som av
denna anledning eljest må hava till-
skyndats honom.

(Nu föreslagen lydelse)

Förslag
till
Lag
om ersättning för mistad fiske-
rätt *m. m.*

Kommer jämlikt lagen om rätt till
fiske visst fiskevatten, vari enligt äld-
re lag fisket tillhörde strandägaren,
att utgöra fritt fiskevatten,

eller föranleder bestämmelse i 14—
19 §§ sagda lag i något fall, att varje
svensk medborgare erhåller rätt att
bedriva fiske som enligt äldre lag var
förbehållet strandägaren,

eller blir på grund av stadgande i
31 § berörda lag särskild fiskerättig-
het, som ägde giltighet enligt äldre
lag, helt eller delvis utan verkan,

skall ersättning av statsmedel utgå
för värdet av den förmån som för
strandägaren eller rättighetens ägare
gått förlorad därigenom att fisket
blivit fritt, så ock för förlust som av
denna anledning eljest må hava till-
skyndats honom.

*Sådan ersättning skall ock utgå för
annan förmån än rätt till fiske, som
för fastighetsägare gått förlorad där-
igenom att jämlikt lagen om gräns
mot allmänt vattenområde visst vat-*

¹ Enligt ett den 25 februari 1949 till lagrådet remitterat förslag.

*(Tidigare föreslagen lydelse)**(Nu föreslagen lydelse)*

tenområde, som enligt äldre rätt tillhörde fastigheten, blivit allmänt vatten.

Var den 1 januari 1950 rätt till fiske, vilken enligt vad ovan sagts gått förlorad, till någon upplåten, skall även denne njuta ersättning för honom åsamkad skada.

Var den 1 januari 1950 rätt till fiske *eller annat*, vilken enligt vad ovan sagts gått förlorad, till någon upplåten, skall även denne njuta ersättning för honom åsamkad skada.

2 §.

Fråga om ersättning som sägs i 1 § skall upptagas av särskild nämnd (fiskevärderingsnämnd), inrättad för län eller annat område som Konungen bestämmer.

Anspråk på ersättning skall vid påföljd av talans förlust skriftligen framställas hos nämnden före den 1 januari 1955.

3 §.

Fiskevärderingsnämnd skall bestå av tre ledamöter. En av ledamöterna, vilken tillika skall vara ordförande, utses av Konungen. De båda övriga ledamöterna utses på sätt Konungen bestämmer. För varje ledamot skall finnas en i enahanda ordning utsedd suppleant. Angående omröstning i nämnden skall gälla vad i lag finnes stadgat rörande omröstning i tvistemål vid rådhusrätt.

4 §.

Innan fiskevärderingsnämnd avgör ärende angående ersättning, skola sökanden och kronan erhålla tillfälle att framlägga sina synpunkter vid sammanträde inför nämnden. Framställning må dock avslås utan att hava handlagts vid sådant sammanträde, om den uppenbarligen icke förtjänar avseende.

Nämnden må tillerkänna sökanden skälig gottgörelse av statsmedel för utgifterna å ärendet.

Utskrift av nämndens beslut i ersättningsfrågan skall tillställas sökanden genom rekommenderat brev med mottagningsbevis.

5 §.

Närmare bestämmelser angående fiskevärderingsnämndernas verksamhet meddelas av Konungen.

6 §.

Ersättning till ledamot i fiskevärderingsnämnd skall utgå enligt grunder som Konungen fastställer och gäldas av statsmedel.

*(Tidigare föreslagen lydelse)**(Nu föreslagen lydelse)*

7 §.

Ersättningssökande som är missnöjd med fiskevärderingsnämnds beslut äger draga frågan under domstols prövning, såframt han väcker talan mot kronan inom tre månader från det nämndens beslut tillställdes honom. Er-inran härom skall intagas i beslutet.

8 §.

Kronans talan i ersättningsfrågor enligt denna lag bevakas av kammarkollegiet.

9 §.

Besväras fastighet av sökt eller beviljad inteckning för fordran, skall ersättning som enligt 1 § tillerkännes ägaren nedsättas hos länsstyrelsen. Utbetalning till ägaren må dock äga rum, där skadan prövas vara väsentligen utan betydelse för inteckningshavarens säkerhet eller det visas, att denne lämnat sitt medgivande till utbetalningen.

I samband med att ersättningen bestämmes skall givas tillkänna, huruvida nedsättning skall ske.

10 §.

Har ersättningsbelopp nedsatts, utsätter länsstyrelsen så snart ske kan sammanträde för förhandling om rättsägares anspråk och beloppets fördelning.

Kallelse till sammanträdet skall genom länsstyrelsens försorg minst fjorton dagar förut med posten sändas till ägaren och kända inteckningshavare. Är inteckningshavare okänd, skall länsstyrelsen föranstalta att kungörelse om sammanträdet inom samma tid införes i allmänna tidningarna och tidning inom orten. I övrigt skall med avseende på fördelningen vad i utskönningslagen stadgas om fördelning av köpeskillning för utmättningsvis såld fast egendom äga motsvarande tillämpning.

De kostnader, som äro förenade med fördelningen, skola gäldas av statsmedel.

11 §.

Därest vid fördelning, som länsstyrelsen verkställt, betalning utfallit å in-tecknings huvudstol, åligger det länsstyrelsen att därom, sedan fördelningen blivit godkänd eller vunnit laga kraft, ofördröjligen göra anmälan till inskrivningsdomaren och tillika insända fördelningslängden. Inskrivningsdomaren har att å nästa inskrivningsdag göra anteckning om förhållandet i fastighets- eller in-teckningsboken.

*(Tidigare föreslagen lydelse)**(Nu föreslagen lydelse)***12 §.**

Vad i denna lag stadgas om inteckningshavare skall även gälla den som för ogulden köpeskilling äger fordran med förmånrätt enligt 11 kap. 2 § jordabalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1950.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 15 december 1949.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden GEIJER,
DAHLMAN,
LECH,
regeringsrådet QUENSEL.

Enligt lagrådet den 21 mars 1949 tillhandakommet utdrag av protokoll över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 25 februari 1949, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om rätt till fiske,
- 2) lag om ersättning för mistad fiskerätt,
- 3) lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 20 december 1946 (nr 807) om handläggning av domstolsärenden,
- 4) lag angående ändrad lydelse av 19 kap. 12 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, samt
- 5) lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation.

Vidare hade enligt lagrådet den 27 juni 1949 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 18 juni 1949, Kungl. Maj:t — med återkallande av förordnandet den 25 februari 1949 om inhämtande av lagrådets utlåtande över förslaget till lag om ersättning för mistad fiskerätt — förordnat att för ändamål, som nyss sagts, lagrådets utlåtande skulle inhämtas över

- 1) ett av lagberedningen utarbetat förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde, samt
- 2) ett inom justitiedepartementet utarbetat förslag till lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

De förslag, över vilka lagrådet således skulle yttra sig, hade föredragits inför lagrådet av revisionssekreteraren Gösta Thulin.

Förslagen föranledde följande yttranden av lagrådet och dess ledamöter.

Lagrådet:

Med hänsyn till det nära samband, som de remitterade förslagen äga med varandra, har lagrådet företagit dem till gemensam behandling.

Såsom ett allmänt omdöme om den föreslagna lagstiftningen vill lagrådet uttala, att densamma synes präglad av strävan att efter rättvisa och klara linjer åstadkomma önskvärd reda och ordning inom det område varom här är fråga, en strävan som också, såvitt lagrådet kunnat finna, lett till ett i väsentliga avseenden tillfredsställande resultat. Till detta omdöme önskar dock lagrådet knyta den erinringen, att lagrådet icke förfogar över sådan sakkunskap att det för lagrådet varit möjligt att på alla punkter ingående bedöma de för fiskerinäringen speciella frågorna och annat av yrkesteknisk beskaffenhet. Som exempel härpå vill lagrådet framhålla det omstridda spörsmålet om det lämpliga och billiga i att göra hummerfisket helt fritt — vilket från strandägarhåll gjorts till föremål för framställningar direkt till lagrådet — ävensom frågorna om de normgivande vattenstånden.

Det nyss gjorda uttalandet innebär vidare icke att lagrådet ej skulle funnit skäl till åtskilliga anmärkningar mot förslagen. Såsom av det följande framgår, avse emellertid dessa anmärkningar i allmänhet ej i så hög grad förslagets grundläggande tankegångar och sakliga innehåll som deras systematik och frågor i övrigt av mera lagteknisk art. I dessa senare hänseenden kommer lagrådet att förorda icke obetydliga jämkningar, delvis till följd därav att vissa förslag, ehuru till sitt innehåll intimt förbundna med varandra, icke innan de vid skilda tidpunkter remitterats till lagrådet blivt i redaktionellt avseende samordnade.

Med det sist sagda åsyftar lagrådet närmast de två förslag, vilka bland de remitterade intaga en central ställning, nämligen lagberedningens förslag till gränslag och förslaget till fiskerättslag. Vartdera förslaget upptager regler om vad som skall hänföras till olika slag av vatten, enligt gränslagen till allmänt vatten och enskilt vatten samt enligt fiskerättslagen till fritt fiskevatten och enskilt fiskevatten. Frånsett en viss olikhet i fråga om Mälaren — en olikhet som dock lätt kan utjämnas genom en mindre jämkning i fiskerättslagen på sätt lagrådet kommer att förorda — åsyfta de båda förslagen exakt samma uppdelning av vattenområdena i havet och de stora sjöarna, så att å ena sidan allmänt vatten och fritt fiskevatten samt å andra sidan enskilt vatten och enskilt fiskevatten avses skola sammanfalla. Nu berörda regler, som äro ganska vidlyftiga och invecklade, återgivas till sina huvuddrag i full utsträckning i såväl det ena som det andra förslaget. Men därtill kommer att, ehuru såsom nämnts ett och samma sakliga innehåll åsyftas, reglernas uppställning och utformning äro i flera avseenden olika i förslagen. Självständigheten i redaktionellt avseende hos de båda förslagen i förhållande till varandra är dock icke fullständigt genomförd, ity att förslaget till gränslag icke direkt återger de undantag från huvudreglerna, som skola gälla enligt båda förslagen, utan i fråga om dem får sitt innehåll genom hänvisningar till förslaget till fiskerättslag.

Att en ordning sådan som den nyss beskrivna icke är ur lagstiftningssynpunkt fullt tillfredsställande finner lagrådet ligga i öppen dag. Framför allt faller genast i ögonen, att den innebär en onödig vidlyftighet i fråga om lagtexternas omfattning, samtidigt som den icke kan anses fylla kraven

på klarhet och överskådlighet. Lagrådet har trott sig i stället böra förordna en ordning vars huvuddrag kännetecknas av följande. Med hänsyn till den större allmängiltighet som utmärker det ämne, vilket behandlas i gränslagen, torde denna lag böra tillmätas en ledande ställning i så måtto att det onödiga uppreandet av enahanda lagtexter undviktes genom att låta fiskerättslagen hämta sitt innehåll från gränslagen, icke tvärtom. Lagrådet kommer att beträffande förslaget till gränslag tillstyrka vissa ändringar i fråga om såväl lagens rubrik som dess innehåll, syftande till att vidga det ämne som lagen behandlar till att avse samtliga vattenområden i riket. Genomförs dessa ändringar och iakttages därjämte vad lagrådet nedan förordar i fråga om Mälaren, blir det enligt lagrådets mening en lika naturlig som enkel åtgärd vid fiskerättslagens avfattning att åstadkomma det särskiljande av olika slag av vatten, som där erfordras, genom att helt falla tillbaka på det särskiljande som sker genom stadgandena i gränslagen.

Lagrådet förutsätter i det följande att de ändringar i paragrafernas nummerering och i hänvisningar från ett lagrum till ett annat, vilka böra ske till följd av andra ändringar i förslagen, bliva företagna utan påpekande från lagrådets sida i varje särskilt fall.

Tillika vill lagrådet redan i detta sammanhang bringa i åtanke, hurusom gemensam lämplig dag, förslagsvis den 1 januari 1951, för hela lagstiftningens trädande i kraft torde böra bestämmas genom ändring i, respektive komplettering av slutbestämmelsen i vart och ett av förslagen.

Lagrådet övergår härefter till granskning av de särskilda förslagen och börjar då med det, som enligt lagrådets ovan uttalade mening är av viss grundläggande betydelse, nämligen

Förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde.

Lagrådet:

Förslaget innehåller regler avseende den geografiska gränsdragningen mellan allmänt och enskilt vatten i havet samt fyra av de stora sjöarna. Andra vattenområden i riket ligga utanför förslagets uttryckliga reglering. Men förslaget bygger uppenbarligen på den underförstådda satsen, att allmänt vatten icke förekommer i dessa sistnämnda vattenområden. Indirekt utsäger alltså förslaget denna sats, som ingalunda är självklar utan såsom av förarbetena framgår måste anses innefatta resultatet av ett övervägande, i vad mån en indelning i allmänt och enskilt vatten bör äga rum beträffande de större sjöarna. Enligt lagrådets mening skulle det ur systematisk synpunkt vara av värde, om det bleve i lagen utsagt, att de sötvatten som nu icke direkt omfattas av förslaget äro att hänföra under den lagtekniska term »enskilt vatten», som förslaget med sin 1 § avser att fastslå. Frågan kan vara av betydelse ej blott, såsom lagrådet ovan framhållit, för begreppsbestämningen i fiskerättslagen utan också vid utformandet av andra lagar.

Lagrådet hemställer fördenskull att förslaget rubrik ändras, exempelvis till »lag om allmänt och enskilt vatten», samt att förslaget utökas med en ny paragraf, som uttalar att andra sötvatten än de i förslaget nu omnämnda i sin helhet äro att hänföra till enskilt vatten.

Lagberedningen har i sin motivering till förslaget anfört, att den nu ifrågavarande lagen borde erhålla sådan utformning att bestämmelserna utan egentliga ändringar kunna infogas i en ny jordabalk. Lagrådet har den uppfattningen, att liknande anspråk böra ställas på denna lag som på jordabalken, och anser angeläget, just ur den av lagberedningen anförda synpunkten, att förslaget avfattas så, att den ifrågavarande lagen direkt — utan hänvisningar till en sådan jämförelsevis periferisk lag som fiskerättslagen — upptager de stadganden som skola utgöra lagens innehåll. Lagrådet vill i detta sammanhang framhålla, att det måhända kommer att visa sig böra närmare övervägas, om eller i vad mån den lämpligaste anordningen verkligen blir att införliva den förevarande lagen med jordabalken. Skäl synas nämligen kunna anföras för att låta åtminstone vissa partier bestå som en lag för sig och såsom ett med jordabalken sidoordnat komplement till denna. Härvid åsyftas i första hand det förhållandet, att de ganska omfattande och detaljerade undantagen från huvudreglerna om vad som skall hänföras till allmänt vatten kunna te sig väl tyngande och alltför lokalbetonade för att intagas i själva balken, vartill kommer, att man här i särskild grad måste räkna med framtida behov av ändringar och kompletteringar. Det nu sagda gäller också i väsentlig mån de bestämmelser vilka avse vattendjup och strandlinjer.

Förslaget föranleder utöver vad nu anförts följande erinringar.

1 §.

Lagrådet:

Om lagens uppgift vidgas till att beträffande samtliga vattenområden i riket uttryckligen reglera i vad mån de äro allmänna eller enskilda, bör den i förevarande paragraf med avseende å vattenområde i havet givna bestämmingen av allmänt och enskilt vatten i stället avse vattenområde över huvud taget. Orden »i havet» torde således böra utgå.

Regeringsrådet Quensel:

Den föreslagna gränslagen torde kunna sägas ha till uppgift att reglera spörsmålet vilka vattenområden som kunna vara eller bliva föremål för äganderätt och andra rättigheter (av privaträttslig natur). Fråga är ju ingalunda endast om en gruppindelning av områdena. Ej heller avses blott möjligheten att framdeles förvärva nya rättigheter. Reglerna gå tillika direkt ut på att omedelbart genom lagen utsläcka vissa bestående rättigheter helt eller beträffande särskilda områden samt tillskapa rättigheter till andra områden.

Lagens väsentliga och synnerligen viktiga materiellrättsliga innehåll — indelningens rättsverkningar — synes icke komma till så tydligt uttryck

som sakens natur kräver. Det träder knappast i dagen förrän i övergångsbestämmelserna, och icke heller dessa avhandla ämnet i alla delar eller direkt. Den egentliga lagtexten, d. v. s. lagens paragrafer, måste kunna tyckas angå blott hur indelningen skall ske och hur grupperna skola betecknas. Dessa beteckningar ge väl en antydning om indelningens funktion men äga icke sådan anknytning till gällande lag att några säkra slutsatser kunna dragas om indelningens rättsverkningar.

Meningen är måhända att dessa verkningar skola framgå av att i 1 § enskilt vatten angivits såsom liktydigt med vatten som ingår i fastigheterna. Naturligtvis måste också kunna förutsättas att vattenområde som ingår i fastighet kan vara föremål för rättigheter. Men en dylik presumtion kan med visst fog uppställas beträffande områden i allmänhet, med undantag av sådana som enligt sin egen natur ej kunna hävdas såsom någons egendom; och att ett vattenområde, endast därför att det ej ingår i fastigheterna, icke skulle kunna vara föremål för rättighet, kan svårligen anses självklart. Någon vedertagen terminologi, enligt vilken uttrycket »fastigheterna» utmärker motsatsen till vad som är och skall förbli »res nullius», torde icke kunna påvisas. Över huvud taget är det ovanligt och antagligen missledande för menige man att begagna ordet fastigheterna annorledes än om vissa bestämda fastigheter. Att utbyta det mot »fast egendom» vore av föga gagn i förevarande sammanhang. Tanken skulle då föras blott till motsättningen mellan fast och lös egendom, helst som den särskilda lagen om vad som är att hänföra till fast egendom avgränsar begreppet endast åt denna sida och icke antyder att det skulle finnas områden, som ej äro egendom. Såsom ofta betonats bör man ju vid ny lagstiftning söka undvika att nyttja ordet fastighet i annan bemärkelse än registerfastighet. För att beteckna allt vad som enligt föreskrifterna om fastighetsregistrering skall indelas i registerfastigheter är vanligt att använda lokutionen det som ingår (skall ingå) i fastighetsindelning. Dessa föreskrifter må väl anses innebära att i regel de områden, som kunna vara föremål för rättigheter, skola medtagas i indelningen och övriga lämnas utanför. Men denna regel har undantag av olika slag. Även bortsett härifrån äro dessa föreskrifter icke tjänliga att läggas till grund i nu ifrågavarande hänseende. Principiellt skola ju de och deras tillämpning anses som en administrativ angelägenhet utan civilrättslig betydelse, och i varje fall äro de icke avgörande för frågan om ett område kan vara föremål för rättigheter eller ej.

Hänvisningen till vad som ingår i fastigheterna synes alltså icke kunna ersätta direkt på sak gående bestämmelser om de rättsverkningar, som skola tillkomma indelningen i allmänt och enskilt vatten.

Beträffande denna i 1 § gjorda hänvisning synes vidare böra erinras att, om den, såsom här antagits, avser att ange dessa rättsverkningar, detta förhållande dock ej framgår av formuleringen, som i stället tyder på att fråga är om normen för indelningen. Vad som ingår i fastigheterna synes vara förutsatt såsom något givet och skola vara avgörande för indelningens utformning. Då nu någon speciell definition å begreppet fastighet ej med-

delas, borde kunna antagas, att här refereras till det vanliga fastighetsbegreppet och att således vad som i enlighet med allmänna regler om fastighetsbildning och fastighetsregistrering tillagts eller tillägges fastigheter blir bestämmande för vad som skall anses som allmänt eller enskilt vatten. Härav ledes man då till bl. a. den slutsatsen att vattenområde, som redan är fastighet eller ingår i en sådan, skall förbli enskilt vatten. I 2 § ges visserligen en helt annan bestämning av detta begrepp, men det kan uppstå tvekan om hur den motsättning, som sålunda enligt ordalydelsen föreligger mellan de båda lagrummen, skall utjämnas. Härutinnan erbjuda sig olika utvägar, som avvika från den förmodligen åsyftade tolkningen men i och för sig kunna synas lika rimliga som denna.

På grund av vad sålunda anförts förordas dels att 1 § ersättes med blott en förklaring att vattenområden indelas i allmänna och enskilda (allmänt och enskilt vatten), dels att i omedelbar anslutning därtill den med de följande paragraferna avsedda bestämningen av dessa begrepp meddelas utan inblandning av fastighetsbegreppet, dels ock att därefter indelningens rättsverkningar anges så, att det klart framgår att vad som skall vara allmänt vatten icke kan vara föremål för rättighet (i ovannämnda bemärkelse), att förty bestående rättigheter till dylikt vatten upphöra att gälla och att däremot bestående rättigheter till vad som skall vara enskilt vatten lämnas orubbade. Här efter skulle så följa de speciella stadganden, som kunna erfordras i avseende å frågan till vilken jord eller till vilka fastigheter de vattenområden skola hänföras, som förut ej voro föremål för äganderätt men skola vara enskilt vatten.

Här har tills vidare förutsatts att meningen är att någon rättighet i egentlig bemärkelse till allmänt vatten ej vidare skall kunna existera. Denna sats behöver väl ej heller modifieras såvitt angår äganderätt, men beträffande begränsade rättigheter torde satsen icke vara avsedd att gälla undantagslöst. Den s. k. utsträckningsrätten enligt förslaget till fiskerättslag torde få betraktas som en subjektiv rätt till allmänt vatten och i motiven har antytts möjligheten att jakträtt till allmänt vatten skulle komma att genom lagstiftning tillförsäkras ägare av öar och holmar. Även den »rätt att bibehålla uppförd brygga och annan byggnad vid stranden», vilken enligt lagberedningen myndighet torde kunna förutsättas medge strandägare, lärer, om sådana dispositioner må äga rum, snarare få karaktär av verklig med servitut jämförlig rättighet än böra likställas med t. ex. befogenheten att efter myndighets tillstånd tills vidare bedriva fiske med fast redskap i allmänt vatten.

Om sålunda beträffande allmänt vatten skall gälla, att rättigheter i allmänhet skola upphöra och icke vidare kunna uppstå, men undantagsvis annat skall kunna vara förhållandet på grund av särskilda stadganden eller kanske myndighets beslut, blir därigenom behovet av uttryckliga och klara bestämmelser om innebörden av att vattenområde är allmänt vatten än större. De ovan antydda reglerna i ämnet få förses med de förbehåll, som undantagen från principen betinga.

Vissa av reglerna om rättsverkningarna äro av natur att med tiden förlora sin aktualitet och därför, om det vore fråga om jordabalken, kunna hänföras till övergångsbestämmelser, men de synas dock i nu förevarande lag, vilken är av så begränsad räckvidd och åtminstone i vissa delar torde vara att betrakta som ett provisorium, under vars giltighetstid just övergången till det nya systemet skulle bli av den största betydelse, lämpligen böra med de övriga reglerna i ämnet upptagas i huvudtexten.

Justitieråden Dahlman och Lech:

Såsom framgår av remissprotokollet är beteckningen »fastigheterna» så-tillvida oegentlig som i städer och samhällen finnas vattenområden, vilka enligt vad som för närvarande gäller ej skola upptagas i fastighetsregistret utan i bihang till detta och således enligt fastighetsbildningslagens och fastighetsregisterförordningens terminologi ej ingå i fastighetsindelning. Det torde visserligen få antagas att inom en tämligen nära framtid lagstiftningen på denna punkt kommer att ändras därhän att jämväl sådana områden skola upptagas i fastighetsregistret. Emellertid synes lämpligt att slutbestämmelserna kompletteras med ett stadgande av innehåll att i lagen till fastigheterna hänföras även områden som skola redovisas i bihang till fastighetsregister för stad eller samhälle.

Justitierådet Geijer:

Förslaget innehåller två slags bestämningar av begreppet enskilt vatten, nämligen dels i denna paragraf och dels i de följande paragraferna. Tydligen böra de sammanfalla. Så är dock icke förhållandet, eftersom de vattenområden, som ingå i fastigheterna, icke lära tillsammans fullständigt upptaga de områden, som enligt övriga stadganden skola vara enskilt vatten. En sådan bristande överensstämmelse synes icke böra godtagas i en lagtext, allra minst om lagen är av den centrala och grundläggande natur som den med förslaget avsedda.

Någon bestämning av det slag som förevarande paragraf innehåller synes emellertid icke vara nödvändig för lagens syfte, då av de övriga stadgandena fullständigt framgår vad som skall vara enskilt vatten. Begreppen allmänt och enskilt vatten torde icke i sig själva vara så intetsägande, att någon närmare förklaring av deras allmänna innebörd ej kan umbäras i den förevarande lagen. I det läge, vari jordabalkslagstiftningen för närvarande befinner sig, kan även ifrågasättas lämpligheten av att i detta sammanhang i vidare mån än som kan anses nödvändigt beröra rättsverkningarna av uppdelningen i olika slag av vatten. Den utvägen synes också i nu ifrågavarande hänseende stå till buds att låta 1 § utsäga endast att vattenområde är allmänt (allmänt vatten), där det ej enligt vad i det följande stadgas är enskilt (enskilt vatten). För min del förordar jag denna utväg framför förslagets avfattning. Endast om en bestämning motsvarande den i förslagets 1 § upptagna kan erhållas, vilken är adekvat och tillika fyller rimliga anspråk på enkelhet och koncentration, torde, om dubbla bestäm-

ningar ändock anses önskvärda, sådana böra komma till användning. Blott med tvekan kan jag i sådant hänseende ifrågasätta såsom en möjlighet att i denna paragraf stadga, att vattenområde är allmänt, där det ej såsom ingående i fastigheterna eller i områden, som skola redovisas i samband med fastighetsregistret, är enskilt.

2 §.

Lagrådet:

Det kan icke förnekas, att reglerna i denna paragraf äro långt ifrån lätt-tillgängliga. Såvitt lagrådet kunnat finna, beror detta emellertid på själva ämnets invecklade beskaffenhet. Även om lagens tillämpning ur denna synpunkt till en början kan vålla svårigheter, torde man dock kunna förvänta, att stadgandenas innebörd inom en ej alltför lång tid skall tränga in i det allmänna medvetandet.

Den under 2 lämnade beskrivningen å vattenområde, som på grund av 1-km-regeln är enskilt vatten, kan knappast anses fullt tydlig. Med hänsyn till att vattenområdet kan sammanhänga med öppna havet genom mer än en förbindelseled synes det i motsvarande beskrivning i förslaget till fiskerättslag använda uttrycket »som saknar förbindelse med öppna havet av större bredd än» vara att föredraga framför »vars förbindelse med öppna havet icke är av större bredd än». Mot båda förslagens formuleringar kan anmärkas att en tolkning efter orden synes kunna leda till det oriktiga resultat att ett vattenområde, till vilket man ej kan komma från öppna havet utan att passera vatten om högst en kilometers bredd, likväl vore att anse som allmänt, om nämligen mellan det ifrågavarande området och öppna havet på något ställe finns vatten av större bredd än en kilometer. Till förebyggande av en sådan tolkning borde måhända efter orden »större bredd» insättas orden »i hela sin sträckning» eller något liknande.

Vad beträffar undantagsregeln under 2 synes till en början undantagets anknytande till huvudregeln allenast genom orden »dock ej» kunna medföra risk för att läsaren — särskilt om han från den sats som inleder paragrafen gått direkt till avsnittet under 2 — tolkar undantagsregeln så, att vid ö eller ögrupp som där avses ej skall finnas något enskilt vatten över huvud taget. Till tydligare utmärkande av att undantaget hänför sig allenast till huvudregeln under 2 synas orden »dock ej vatten» böra utbytas mot »dock att vatten icke skall på grund härav vara enskilt om det är beläget» eller något liknande uttryck.

Vidare torde uttrycket »ö eller ögrupp» vara ägnat att väcka undran, varför icke här, såsom i huvudregeln, jämte ö nämnes holme, medan där- emot ögrupp särskilt omnämnes. Då undantagsregelns innebörd dessutom — t. ex. i sådana fall då holmar av mindre längd än ett hundra meter äro att hänföra till viss ögrupp — under särskilda omständigheter kan bli en annan än den som torde vara avsedd, om icke i stället för »ö eller ögrupp» också här nyttjas uttrycket »ö eller holme», torde sistnämnda uttryck även här böra komma till användning.

Slutligen skulle enligt lagrådets mening nyssberörda stadgande vinna i klarhet, om orden »annat vatten än nu sagts» utbyttes mot »vatten med sådan förbindelse».

Beskrivningen å vattenområde, som avses under 3, synes för tydlighetens skull böra omformuleras till större likhet med motsvarande beskrivning i förslaget till fiskerättslag. Ett skäl härför utgör även den omständigheten att det icke lärer vara åsyftat att vatten, som är enskilt på grund av undantagsbestämmelserna för vissa områden i Norrbottens och Kalmar län, här skall komma i betraktande.

3 §.

Lagrådet:

För att 2 § må uttömmande angiva omfattningen av enskilt vatten i havet synes innehållet i nu förevarande paragraf böra ersättas med ett såsom 4 betecknat tillägg till 2 §. Detta skulle upptaga de vatten, som uppräknats i 6 § i förslaget till fiskerättslag, med iakttagande beträffande vattenområdet i Norrbottens län att Sandö i enlighet med en lagrådet vid föredragningen lämnad upplysning rättas till Seskarö.

4—6 §§.

Justitieråden Geijer och Lech samt regeringsrådet Quensel:

Enligt vår mening skulle det ur systematisk synpunkt vara en fördel, om lagen före de stadganden i dessa paragrafer, som behandla frågan om gräns mellan ö eller holme och allmänt vatten samt frågorna om de normgivande vattenstånden — behandlingen av sistnämnda frågor kunde lämpligen sammanföras i en paragraf — fullständigt reglerade i vad mån sötvatten äro allmänt eller enskilt vatten. Denna reglering skulle kunna fördelas å två paragrafer, varav den ena skulle behandla Vänern, Vättern, Hjälmarén och Storsjön, medan den andra skulle bli den nya paragraf — avseende sötvatten i övrigt — varmed förslaget skulle utökas. Nästföljande paragraf skulle motsvara förslagets 4 §, varefter skulle följa en paragraf, upptagande bestämmelserna i förslagets 5 § och andra stycket i dess 6 §.

I fråga om den närmare lydelsen av de paragrafer, vilka sålunda enligt vår mening skulle ersätta och komplettera förslagets 4—6 §§, är följande att anföra.

Den paragraf, som skulle avhandla de stora sjöarna, synes böra i ett första stycke fastslå att vad i 2 § under 1—3 stadgas angående omfattningen av enskilt vatten i havet skall äga motsvarande tillämpning beträffande dessa sjöar. Därefter skulle i ett andra stycke, med återgivande av den i 7 § i förslaget till fiskerättslag lämnade beskrivningen å särskilda vattenområden i Hjälmarén och Storsjön, stadgas att jämväl dessa skola hänföras till enskilt vatten.

Härefter skulle inflyta den nya paragraf, vilken, såsom framgår av det föregående, borde innehålla att övriga sötvatten i sin helhet äro att hänföra till enskilt vatten.

Beträffande avfattningen av 4 § i det remitterade förslaget äro vissa er-

inringar att framställa. Iakttages vad tidigare förordats beträffande stadgandets plats i förhållande till bestämmelserna rörande sötvattensområdena, betingas därav den jämkning, att orden »i havet» utgå. Eftersom det ligger i sakens natur att regeln i förevarande paragraf blir att tillämpa allenast i de fall då frågan om gränsdragning har betydelse, synes — oavsett huruvida den i 1 § enligt dess föreslagna lydelse beträffande enskilt vatten givna bestämningen, att området ingår i fastigheterna, bibehållas eller icke — jämväl uttrycket »vilken utgör fastighet eller del därav» lämpligen kunna utgå. Vidare är att märka att stadgandet, eftersom gränsen icke gärna kan gå annorstädes än i strandlinjen, får sitt egentliga innehåll av bestämmelserna om vilka vattenstånd som skola vara normerande. Med hänsyn härtill synes i paragrafen böra intagas en erinran att gränsdragningen skall ske med iakttagande av dessa bestämmelser. Stadgandet kunde förslagsvis erhålla det innehållet, att, där enskilt vatten ej finnes vid ö eller holme, gränsen mot det allmänna vattnet skall, med iakttagande av vad i paragrafen om vattenstånden stadgas, anses följa strandlinjen.

I förslagets 6 § har beträffande de vattenstånd, som skola vara normerande i de stora sjöarna, gjorts det förbehållet, att vad därom stadgats skall gälla »så länge nuvarande sjöregleringar bibehållas väsentligen oförändrade». Förbehållet läser icke åsyfta att de ifrågasvarande bestämmelserna utan lagändring skulle kunna träda ur kraft till följd av ändring i en sjöreglering. Ordalagen kunna dock lätt föranleda en sådan tolkning. På grund härav och då förbehållet knappast torde kunna fylla någon egentlig funktion, hemställes att det måtte utgå.

Justitierådet Dahlman:

Jag är beträffande 4—6 §§ ense med övriga ledamöter utom därutinnan, att jag finner det lämpligt, att, såsom skett i förslaget, stadgandet i 4 § erhåller en formulering som antyder att alla öar och holmar icke behöva tillhöra fastigheterna; vissa av dem skola ju anses ingå i det omgivande allmänna vattenområdet. Enligt min mening bör därför 4 § erhålla det innehållet, att, där enskilt vatten ej finnes vid ö eller holme, vilken utgör fastighet eller del därav, gränsen mot det allmänna vattnet skall, med iakttagande av vad i paragrafen om vattenstånden stadgas, anses följa strandlinjen.

Slutbestämmelserna.

Justitierådet Geijer:

I anslutning till vad jag anfört vid 1 § vill jag ifrågasätta en jämkning i sista stycket, förslagsvis så, att relativsatsen förkortas till »som till följd av nya lagen kommer att utgöra allmänt vatten».

Justitieråden Dahlman och Lech samt regeringsrådet Quensel:

Vi hänvisa till våra anföranden vid 1 §.

— — —¹

¹ Lagrådets yttrande över förslaget till lag om rätt till fiske återfinnes i propositionen ang. nämnda lagförslag.

Förslaget till lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

Justitierådet Geijer och regeringsrådet Quensel:

Förevarande förslag bär prägel av att det grundats på ett tidigare, för ett mer begränsat ändamål tillkommet förslag. Från början var fråga blott om intrång i fiskerätt såsom en följd av den nya fiskerättslagen, under det att förslaget nu avser även ersättning för äganderätten och andra rättigheter, som skulle utsläckas genom lagfästade av de föreslagna nya reglerna om allmänt och enskilt vatten. Även om man kan antaga, att de ifrågavarande områdena för närvarande vanligen ha sitt huvudsakliga värde i tillgången på fisk, så kan dock i enskilda fall förhållandet vara ett annat och, hur än lagstiftaren reglerar frågan om ersättning för äganderättens förlust, är det otvivelaktigt ett principiellt mycket större och viktigare problem, som därmed vinner sin lösning, än spörsmålet om ersättning för intrång blott i fiskerätt.

Att i nu förevarande lag är fråga om ersättning för äganderätt samt även andra servituts- och nyttjanderätter än fiskerätt skulle emellertid enligt förslaget antydast i lagens rubrik endast med ett »m. m.» och i lagtexten blott därmed att, efter det ersättning för fiskerätt behandlats, ett tillägg göres rörande »annan förmån» än rätt till fiske. Oegentligt synes också vara att, medan det med rätta anges att förlusten av dylik annan förmån beror på gränslagen, all ifrågavarande förlust av fiskerätt betecknas såsom beroende på fiskerättslagen. Där äganderätten utsläcks till följd av gränslagen, bör naturligtvis förlusten av den fiskerätt, som utgjorde en integrerande del av äganderätten, också anses som en direkt följd av sistnämnda lag och icke som beroende på den omständigheten att fiskerättslagen ej förklarar fiskerätten skola bestå, oaktat äganderätten går förlorad.

Att, såsom i förslaget skett, beteckna ersättningen för vattenområden endast som ersättning för fiskerätt och andra förmåner kan väl tänkas i någon mån verka återhållande på anspråk på gottgörelse för fiktiva eller alltför ovissa framtida värden samt anses innefatta en befogad antydning att vattenområdena kunna vara rena impediment. Men denna avfattning skulle också kunna medföra att man däri såge en anvisning att presumera, att förlusten inskränkte sig till vad som kan hänföras till fisket, och alltså beträffande övriga förluster ställa särskilda krav på bevisning. Värderingsnämnderna skulle måhända anse sig befriade från att i dessa andra avseenden söka själva utröna i vad mån obestyrkta krav vore befogade. Den expropriationsrättsliga principen, att expropriaten äger fordra att utan hans kostnad verkställas opartisk officiell värdering, synes dock böra såvitt möjligt upprätthållas även här för att icke reglerna skola komma att gynna dem bland de ersättningsberättigade, som äro ekonomiskt bättre situerade och kunna bekosta egen utredning. Det synes därför angeläget att förlust av fiskerätt och förlust av andra förmåner formellt ställas på samma plan, när de äro följder av att äganderätten till själva området utsläcks.

Vill man icke beteckna de i lagen avhandlade frågorna såsom rörande ersättning i vissa fall för vattenområden och fiskerätt — något som emellertid vore fullt korrekt och skulle korrespondera med uttryckssättet i gränslagen och i motiven — torde dock i allt fall förevarande lags rubrik böra ändras till bättre överensstämmelse med verkliga innebörden, exempelvis så att lagen anges avse ersättning för förlust som uppstår till följd av gräns- och fiskerättslagarna.

1 §.

Justitierådet Geijer och regeringsrådet Quensel.

Det i förslaget först nämnda fallet av förlust för jordägare av hans fiskerätt torde böra, med bibehållen plats i 1 §:s början, där samordnas med den nu i andra stycket upptagna bestämmelsen. Sker så, kan fiskerättens stora betydelse i detta sammanhang framhävas genom att man som exempel på ifrågavarande förmåner nämner endast denna.

Beträffande ersättningens omfattning skulle förslagets formulering kunna synas antyda olika principer, allteftersom frågan gäller fiskerätt eller annan förmån. Vad angår fiskerätt skulle ersättningen avse den förlorade förmånens värde jämte eljest, genom att fisket blivit fritt, uppkommen förlust, medan förslaget beträffande andra förmåner talar blott om ersättning för förmånen. I uttrycket »sådan ersättning» synes nämligen ordet »sådan» syfta blott på att ersättningen skall utgå av statsmedel. Det ligger då nära till hands att med ersättning för förmånen förstå blott vad i det föregående kallats ersättning för värdet av förmånen. Något bärande skäl för en dylik skillnad mellan olika slag av förmåner synes icke föreligga. I ena som i andra fallet torde gottgörelsen böra omfatta såväl objektiva värdet av förmånen som det särskilda ekonomiska värde, den därutöver representerade för sin innehavare, och vad i övrigt i expropriationslagen betecknas som skada och intrång utöver vad som ersättes genom löseskillingen. Uttrycket skada användes i förslaget dels i 1 § såsom avseende vad som skall ersättas den, som på grund av upplåtelse innehade rättighet, vilken gått förlorad, dels ock i 9 § såsom en sammanfattning av vad som enligt 1 § skall ersättas fastighetsägare. Lämpligen synes beträffande alla i 1 § avsedda fall ersättningen kunna anges skola avse förmånens värde jämte annan skada som tillskyndats vederbörande.

Sista stycket i 1 § torde avse icke blott personliga sekundära rättigheter till vederbörande område, d. v. s. nyttjanderätter, utan även servitutsrätter. Detta förhållande skulle komma till bättre uttryck än i förslaget, därest såsom ersättningsberättigad angäves den, som vid tiden för den ifrågavarande nya lagstiftningens ikraftträdande — den angivna dagen, den 1 januari 1950, måste naturligtvis ändras — på grund av servituts- eller nyttjanderätt åtnjuta förmån, vilken av skäl, som förut i paragrafen angivits, skulle gå förlorad helt eller delvis.

Beträffande de fall, då den nya lagstiftningen medför blott intrång i fiskerätt och icke helt utsläcker någon rätt, är att iakttaga att, om, i enlighet

med vad lagrådet i det föregående anført, allt vatten i Mälaren förblir enskilt och frifisket således inskränkes till fiske med rörligt redskap i enskilt vatten, detta fall bör upptagas i nu förevarande sammanhang.

Innehavare av fiskerätt av det slag, som avses i 31 § i den föreslagna fiskerättslagen, bör tydligen njuta ersättning icke blott om rättigheten hänför sig till enskilt vatten utan jämväl om den ej vidare skall få existera därför att den hänför sig till allmänt vatten. Detta kan emellertid icke anses ha kommit till uttryck i den föreslagna lagtexten, åtminstone icke med avseende å de fall, då området ej heller enligt äldre lag tillhörde strandägaren.

Vi förorda i anslutning till vad sålunda anförts och med hänvisning till vad lagrådet anført vid förslaget till fiskerättslag att 1 § i nu förevarande lag avfattas efter följande schema:

Först anges i ett stycke att, där vattenområde jämlikt gränslagen frångår ägaren, han skall njuta ersättning av statsmedel för värdet av fiskerätt och annan förmån, som han sålunda förlorar, så ock för annan skada som därigenom tillskyndas honom.

I ett följande stycke förklaras ersättning av statsmedel för värdet av förlorad förmån och för annan skada skola tillkomma även

a) jordägare, vilkens fiskerätt inskränkes därigenom att — jämlikt de paragrafer, som i remitterade förslaget till fiskerättslag bära numren 14—19, och den paragraf i samma lag som enligt lagrådets hemställan skulle avse frifiske i Mälaren — annan än innehavaren av den enskilda fiskerätten må bedriva fiske, som enligt äldre lag skulle vara strandägaren förbehållet;

b) den, som enligt särskilt stadgande, dom, urminnes hävd, skattläggning eller på annan särskild grund innehar fiskerätt, vilken helt eller delvis blir utan verkan till följd av vad i omförmälda lagar stadgas därom att enskild fiskerätt ej gäller i allmänt vatten eller till följd av de stadganden i fiskerättslagen, som i remitterade förslaget bära numren 14—25, ävensom nyssnämnda stadgande om frifiske i Mälaren; samt

c) den som vid tiden för den nya lagstiftningens ikraftträdande på grund av servituts- eller nyttjanderättsupplåtelse åtnjuter förmån, vilken helt eller delvis går förlorad av skäl som förut i denna paragraf är sagt.

Vad angår inteckningshavares ställning hänvisas till det följande samt i fråga om termen fritt fiskevatten till vad lagrådet anført vid förslaget till fiskerättslag.

Justitieråden Dahlman och Lech:

Då i ersättningslagen hänsyn bör tagas till de av lagrådet tidigare förordade reglerna om fiskerätten i Mälaren, och då den av lagrådets övriga ledamöter i övrigt föreslagna avfattningen av bestämmelserna i 1 § synes vara tydligare och ur principiell synpunkt riktigare än de i förslaget upptagna bestämmelserna, förena vi oss med lagrådets övriga ledamöter om den avfattning av paragrafen, dessa ledamöter förordat.

Lagrådet:

Lagrådet vill framhålla, att det kan vara svårt att överblicka, om alla fall, då ersättning bör utgå, blivit upptagna i förslaget. Att nu giva en lagregel av mera generell innebörd, som inbegrepe oförutsedda fall, skulle dock måhända möta alltför stora betänkligheter ur praktiska synpunkter. Lagrådet utgår emellertid ifrån att, om framdeles något med lagen icke avsett fall träder i dagen, som finnes böra föranleda ersättning, frågan därom kan på ett tillfredsställande sätt ordnas snabbt och enkelt.

2 §.

Lagrådet:

Lagrådet ifrågasätter, huruvida den för ersättningsanspråks framställande föreslagna preklusionsbestämmelsen är lämplig. Till en början må framhållas att tillsättandet av värderingsnämnderna och orterna för deras kanslier måste effektivt kungöras även ute i bygderna och att därvid också preklusionstiden och äventyret av dess försittande böra utsättas i kungörelsen. Detta är av så stor vikt att en föreskrift i ämnet synes höra hemma i själva lagen.

Men även om man genom ett dylikt kungörelseförfarande kan minska risken för att många, för vilka ersättningen skulle vara av stor betydelse, ej förstå att bevaka sin rätt, måste det föreslagna systemet kunna medföra stora olägenheter. Meningen kan icke rimligen vara, att nämnden skall sitta i en residensstad eller annan central ort inom ett stort distrikt och grunda sina beslut på innehållet i ansökningshandlingar, utan nämnderna måste naturligtvis, som vid andra liknande värderingar, i allmänhet besöka de särskilda orterna. Tydligen avses ej heller att med nämndernas egentliga arbete och besluten i ärendena skall anstå, tills preklusionstiden gått till ända. Emellertid är klart att de sammanträden och syner, som nämnderna hålla i orterna, till sin gestaltning och beträffande föremålet för undersökningarna måste bli beroende av vilka ersättningskrav som rests. Om ansökningar från samma ort inkomma vid olika tillfällen och med längre mellanrum, skulle alltså följderna härav kunna bli att vederbörande nämnd nödgades hålla det ena sammanträdet efter det andra i denna ort. Det är också mycket möjligt att nämnden vid sin prövning av viss ansökan icke får kännedom om alla pretenderer å ersättning för den skada ansökningen avser. Det kan sålunda inträffa att, efter det en persons ansökan bifallits, annan inkommer med ansökan om ersättning för samma skada, för vilken gottgörelse redan lämnats, under uppgift att han och icke den förre sökanden är rätt ägare av fastigheten eller innehavare av sådan rätt därtill, som reducerar fastighetsägarens skada och därför borde blivit men icke blev beaktad i förra ärendet. Tydligen är då icke tillräckligt att hänvisa den nye sökanden till att vända sig mot den förre.

Ur många synpunkter vore måhända lämpligast att ansöknings- och prövningsförfarandet anordnas så, att vederbörande nämnd i tur och ordning

besöker de ifrågakommande bygderna och håller sammanträden härads- eller sockenvis samt inom en av lagen bestämd, tillräcklig tid i förväg — i orten och möjligen även över hela riket — kungör tid och plats för sammanträdet, samt att de som vilja framställa ersättningsanspråk då få hos nämnden göra detta vid äventyr att ha förlorat sin talan, vilket äventyr skulle utsättas i kungörelsen. Det är troligt att med ett sådant system rättsförluster lättare skulle kunna undvikas. Och förutom att man undginge risken för misstag i avseende å vilka som äro rätta sakägare, skulle det uppenbarligen vara av värde för ett rättvist och enhetligt bedömande att, redan innan man skred till prövning av någon av ansökningarna från en ort, kunna överblicka alla krav från samma ort. Klandrades nämndens beslut av olika sökande, skulle då också mål från en och samma ort lättare kunna behandlas i ett sammanhang av domstolarna.

Mot det här skisserade systemet kan synas tala att den långa preklusions-tiden av 5 år, som sålunda skulle för många orter förkortas, kan vara av värde med hänsyn till att skadorna kanske först småningom träda i dagen i hela sin vidd. Men om utväg ej finnes för den, som redan erhållit ersättning, att efter ny ansökan få beloppet höjt, skulle ej heller den långa preklusionstiden enligt det remitterade förslaget komma till nytta för andra än dem, som dröjde med sina krav till slutet av tiden eller vilkas ansökningar eljest av någon anledning upptoges till prövning först vid denna sena tidpunkt. Möjlighet att, när nya omständigheter yppat sig, få tillägg till förut utdömd ersättning, synes icke böra vara utesluten men torde kunna göras beroende av att särskilda skäl föreligga och att ansökan sker inom viss i lagen bestämd tid samt kan då förenas med det nu förordade systemet lika väl som med det i remitterade förslaget upptagna utan att dock betaga det förra av dessa det väsentliga i dess företräden.

Skulle förslagets system i förevarande hänseende bibehållas, synes den angivna dagen, den 1 januari 1955, böra ändras med hänsyn till att lagen icke kan träda i kraft så tidigt som från början varit avsett.

4 §.

Lagrådet:

Här eller åtminstone i instruktion för nämnderna synes böra intagas en föreskrift att ersättningen skall i nämnds beslut specificeras i den mån sådant erfordras för bedömandet av fråga om nedsättning enligt 9 § eller för att underlätta eventuell överprövning av nämndens beslut.

Vad i andra stycket stadgas synes böra omformuleras så, att nämnden har att utdöma gottgörelse för utgifter, i den mån sådan gottgörelse begärts och finnes skälilig.

Lagrådet förordar också en omformulering av tredje stycket så, att möjlighet att delgiva även annorledes än genom rekommenderat brev icke uteslutes.

5 och 6 §§.

Lagrådet:

Innehållet i dessa paragrafer torde böra byta plats. Därigenom skulle också undvikas att ordet »ersättningsökande» i 7 § vid en mera ytlig läsning missuppfattas.

9 §.

Lagrådet:

Den som har fordringsinteckning (eller panträtt enligt 11 kap. 2 § jordabalken) skulle enligt förslaget icke ha någon självständig rätt till ersättning utan blott njuta visst företräde till vad som utdömes såsom fastighetsägarens ersättningsbelopp. Detta är visserligen ett ofta använt system, men det grundas då på att in-teckningshavarnas intressen bevakas ex officio. I förevarande fall skulle dock ersättning till dem icke kunna utgå med högre belopp än vad fastighetsägaren krävde i något hänseende, som är av betydelse för in-teckningssäkerheten, och således alls icke därest han underlät att fordra ersättning i dylikt hänseende. Detta är en brist, som möjligen kunde avhjälpas genom att in-teckningshavare finge intaga sakägareställning i lika mån som ägare samt servituts- och nyttjanderättshavare, åtminstone om man genomför det av lagrådet under 2 § förordade systemet för preklusionstidens bestämmande. Emellertid synes då också underlåtenhet från in-teckningshavares sida att bevaka sin rätt böra medföra att han går den förlustig även i så måtto, att han ingen del får i ägarens ersättningsbelopp. Under sådant förhållande är det möjligt att förslagets ståndpunkt faktiskt kan visa sig förmånligare för in-teckningshavarna i gemen. Lagrådet har därför och då det för in-teckningshavare, som vill fordra ersättning, knappast torde möta svårighet att förmå fastighetsägaren att själv eller genom in-teckningshavaren såsom fullmäktig föra talan om ersättning, trots sig kunna stanna vid ett påpekande av förslagets svaghet i förevarande punkt utan att påkalla ändring i denna del.

Däremot synes erforderligt att, om ersättning till ägare av in-tecknad fastighet skall nedsättas till fördelning som i 10 § sägs, detsamma stadgas om ersättning till servituts- och nyttjanderättshavare med sämre rätt än in-teckningshavarens. A andra sidan torde från nedsättning alltid böra undantagas sådana ersättningsbelopp, som icke avse minskning av in-tecknade fastighetens värde. Detta synes lämpligen kunna utsägas, så att bestämmelsen om diskretionär prövning av skadans betydelse och om in-teckningshavarens medgivande kommer att avse blott andra ersättningsbelopp.

11 §.

Lagrådet:

Här eller i in-teckningsförordningen torde böra upptagas en uttrycklig förklaring att, när betalning utfallit å in-tecknings huvudstol, in-teckningen för motsvarande belopp skall vara utan verkan.

— — — —¹

¹ Lagrådets yttrande över de övriga till lagrådet remitterade lagförslagen återfinnes i propositionen ang. lag om rätt till fiske m. m.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Drottningholms slott den 13 januari 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets den 15 december 1949 avgiva utlåtande över bland annat de till lagrådet den 18 juni 1949 remitterade förslagen till

- 1) lag om gräns mot allmänt vattenområde; samt
- 2) lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden följande.

I det under 1) upptagna lagförslaget har vid remissen till lagrådet icke utsatts någon dag för lagens ikraftträdande. Vad angår det under 2) upptagna lagförslaget har tiden för ikraftträdandet angivits till den 1 januari 1950. Efter lagrådsbehandlingen har i båda lagförslagen upptagits att de skola träda i kraft den 1 januari 1951.

Även i övrigt ha i förslagen vidtagits vissa jämkningar. Dessa torde jag nu få behandla beträffande vardera förslaget för sig.

Förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde.

Den gränsdragning mellan allmänt och enskilt vatten, som innefattades i det remitterade förslaget, överensstämde i huvudsak med motsvarande uppdelning i fritt och enskilt fiskevatten i det förslag till lag om rätt till fiske, vilket efter föredragning av chefen för jordbruksdepartementet tidigare hänskjutits till lagrådet. Olikhet rådde endast beträffande Mälaren, där enligt gränslagsförslaget intet allmänt vatten skulle förekomma, medan däremot enligt fiskelagsförslaget fritt fiskevatten skulle finnas i vissa större fjärdar. Huvudreglerna för gränsdragningen hade, med något olika avfattning, återgivits i båda förslagen. Vissa lokala undantagsstadganden — avseende skärgårdsområden i Norrbottens och Kalmar län samt delar av Hjälmaren och Storsjön i Jämtland — hade däremot fullständigt upptagits en-

dast i fiskelagsförslaget. Gränslagsförslagets ståndpunkt i denna del framgick i stället av en hänvisning till fiskelagsförslaget.

Lagrådet, som i sak icke framställt erinran mot den föreslagna gränsdragningen, har ansett att större klarhet och överskådlighet skulle vinnas, om alla bestämmelser rörande vattenområdenas uppdelning i allmänna och enskilda samlades i gränslagen, medan fiskerättslagens uppgift begränsades till att ange vilka regler som skulle gälla för rätten att fiska i vatten av dessa båda olika slag. Jag har för min del ansett mig böra biträda denna ståndpunkt, och enligt vad jag inhämtat är även chefen för jordbruksdepartementet beredd att godtaga densamma.

En förutsättning för att en sådan ordning skall kunna genomföras är tydligen att nyssnämnda olikhet mellan lagförslagen med avseende å Mälaren kan utjämnas utan uppoftande av beaktansvärda intressen. Såsom lagrådet anfört kan detta också utan svårighet ske genom en jämkning i fiskelagsförslaget. Chefen för jordbruksdepartementet kommer senare i dag att hemställa om sådan jämkning. Vad nu förevarande lagförslag beträffar erfordras följaktligen icke någon ändring i denna del.

I gränslagsförslaget har förutsatts att alla vattendrag och insjöar, för vilka särskilda regler ej givits, i sin helhet äro att hänföra till enskilt vatten. För utformningen av fiskelagen är det emellertid av värde att denna grundsats kommer till uttryck i lagtexten, och jag har därför i gränslagen låtit införa ett stadgande att i annat vattenområde än havet allmänt vatten finnes allenast i Vänern, Vättern, Hjälmaran och Storsjön i Jämtland. Någon ändring i förslagets rubrik har jag däremot icke ansett påkallad.

I övrigt ha, för genomförande av den förändrade systematiken, förekommande hänvisningar till fiskelagsförslaget utgått och de gränsdragningsregler som åsyftades med hänvisningarna i stället upptagits i fullständigt skick under två skilda paragrafer, betecknade såsom 3 och 5 §§. I samband därmed har förslagets uppställning ändrats även på andra punkter.

Med anledning av vad som inom lagrådet anförts har för tydligare utmärkande av sambandet mellan 1 § och de följande paragraferna, i anslutning till uttryckssättet i 1 §, avfattningen av de särskilda gränsdragningsreglerna jämkats så, att de ange vilka vattenområden som skola hänföras till fastigheterna. Dessutom har bland slutbestämmelserna upptagits ett stadgande, enligt vilket den omständigheten att visst område redovisas i bihang till fastighetsregister för stad eller samhälle icke skall hindra att området anses ingå i fastigheterna.

Jag har icke ansett påkallat att — på sätt en av lagrådsledamöterna hemställt — redan i huvudtexten meddela föreskrifter om vilka rättsverkningar som skola tillkomma den nya indelningen i allmänt och enskilt vatten. I den mån någon tvekan i detta avseende skulle kunna tänkas uppkomma, lär tillräcklig ledning kunna hämtas av slutbestämmelsernas innehåll.

I övrigt ha vissa redaktionella jämkningar vidtagits i huvudsaklig anslutning till vad lagrådet förordat.

Förslaget till lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

De erinringar lagrådet framställt i fråga om 1 § ha föranlett omformulering av denna paragraf i huvudsaklig överensstämmelse med lagrådets hemställan.

Med anledning av vad lagrådet anfört beträffande 2 § vill jag framhålla att meddelanden om tillsättandet av värderingsnämnderna och om orterna för deras kanslier uppenbarligen böra offentliggöras även ute i bygderna och att därvid också bör lämnas uppgift angående preklusionstiden för framställande av ersättningsanspråk och påföljden av dess försittande. Särskild föreskrift synes emellertid ej erfordras i lagen.

På olika håll kan det måhända också visa sig lämpligt att fiskevärderingsnämnden besöker de trakter, där mera omfattande förluster inträtt, samt därvid på förhand kungör tid och plats för besöket med tillkännagivande att de som vilja framställa ersättningsanspråk böra göra detta senast vid sammanträdet i fråga. Därest en ersättningssökande ej efterkommer en sådan anmaning, bör enligt min mening skälig hänsyn därtill tagas vid prövning av fråga i vad mån han skall erhålla gottgörelse för utgifter å ärendet. Däremot synes det icke tillrådligt att — på sätt lagrådet ifrågasatt — låta honom drabbas av en så allvarlig påföljd som förlust av talerätt. Med denna ståndpunkt lär det icke vara påkallat att i lagen upptaga bestämmelser om lokala sammanträden eller om vilka åtgärder fiskevärderingsnämnderna eljest lämpligen böra vidtaga i syfte att mål från en och samma ort såvitt möjligt bli behandlade i ett sammanhang. Erforderliga föreskrifter i dessa ämnen kunna i stället meddelas i administrativ ordning. Ej heller synes det behövas några bestämmelser beträffande frågan huruvida den som redan erhållit ersättning bör kunna få beloppet höjt, därest nya omständigheter yppa sig. Detta spörsmål torde få avgöras från fall till fall på grundval av allmänna rättsregler och med beaktande av att även tilläggsansökning måste göras inom den allmänna preklusionsfristen. Slutpunkten för denna frist har i anslutning till ändringen av dagen för lagens ikraftträdande framflyttats till den 1 januari 1956.

Vid 4 § har lagrådet beträffande första stycket ifrågasatt om icke däri eller åtminstone i instruktion för nämnderna borde intagas föreskrifter om att utdömd ersättning skulle på visst sätt specificeras. Enligt min mening synes det lämpligast att dylika föreskrifter meddelas i administrativ ordning. I andra och tredje styckena av samma paragraf ha vidtagits jämkningar i enlighet med vad lagrådet föreslagit.

Även de erinringar lagrådet framställt med avseende å 5, 6, 9 och 11 §§ ha beaktats.

Någon medelsanvisning för gäldande av nu ifrågavarande ersättningar synes icke vara erforderlig förrän för budgetåret 1951/52. Därest fråga om utbetalning skulle uppkomma dessförinnan, torde härför få anlitas det under riksstatens IX huvudtitel upptagna förslagsanslaget till ersättning till strand-

ägare för mistad fiskerätt m. m. Jag har förvissat mig om att chefen för jordbruksdepartementet icke har något att erinra mot en dylik anordning.

Föredraganden hemställer, att de i enlighet med det anförda jämkade förslagen till lag om gräns mot allmänt vattenområde och lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m. måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gösta Kalm.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	2
Lagförslag	
Lag om gräns mot allmänt vattenområde	3
Lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.....	6
Utdrag av statsrådsprotokollet för den 18 juni 1949	9
Lagberedningens utlåtande den 18 maj 1949 ang. lagstiftning om gräns mot allmänt vattenområde (= SOU 1949: 23).....	11
Bilaga: Förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde	35
Inom justitiedepartementet utarbetat förslag till lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.	37
Utdrag av lagrådets protokoll för den 15 dec. 1949	41
Förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde.....	43
Förslaget till lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.	51
Utdrag av statsrådsprotokollet för den 13 januari 1950 ang. lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.¹	57

¹ Jfr särskild proposition samma dag ang. lag om rätt till fiske, m. m.

Nr 59.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.; given Drottningholms slott den 13 januari 1950.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om gräns mot allmänt vattenområde; samt
- 2) lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF ADOLF.

Herman Zetterberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

För närvarande saknas lagbestämmelser om hur långt ut i havet och större insjöar fastigheternas ägovälde sträcker sig, och man har vid bedömning av hithörande frågor varit hänvisad att söka ledning närmast från vissa delvis oklara och svårtolkade stadganden om gränserna för enskild fiskerätt. I samband med utarbetande av förslag till ny lag om rätt till fiske har det visat sig lämpligt att i särskild lag, avsedd att helt eller delvis inflyta i en blivande ny jordabalk, uttryckligen reglera frågan i vad mån rikets vattenområden skola anses ingå i fastigheterna eller utgöra »allmänt vatten», som ej omfattas av enskild äganderätt.

Enligt förslaget till sådan lag skall vid öppen havsstrand det enskilda vattnet i regel sträcka sig 300 meter ut från stranden. Öar och holmar med mindre längd än 100 meter skola liksom hittills kunna ingå i fastigheterna men skola ej ha något självständigt vattenområde. I vikar och skärgårdar hänföres till fastigheterna vidare allt vatten som saknar bredare förbindelse med öppna havet än en kilometer. Dessutom skola vissa andra, särskilt uppräknade fjärdar i Norrbottens och Kalmar län vara enskilda.

I insjöar och vattendrag skall enligt förslaget allmänt vatten finnas endast i de öppna delarna av Vänern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. Mälaren blir sålunda i sin helhet att hänföra till enskilt vatten.

De föreslagna bestämmelserna ansluta väsentligen till gällande rättsuppfattning men kunna på vissa ställen medföra en utvidgning av det enskilda vattnet och på andra ställen en minskning däraf. Om intrång sker i enskild äganderätt, skall gottgörelse lämnas av statsmedel. Stadganden härom ha upptagits i förslaget till lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m. Enligt detta förslag skall anspråk på ersättning framställas inom fem år hos särskilda nämnder, kallade fiskevärderingsnämnder. Dessa nämnder skola även pröva vissa fiskerättsliga ersättningsanspråk som kunna uppkomma i anledning av den nya lagstiftning angående rätt till fiske, varom förslag framlägges i särskild proposition.

F ö r s l a g
till
L a g
om gräns mot allmänt vattenområde.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Vattenområde i havet är allmänt (allmänt vatten), där det ej ingår i fastigheterna (enskilt vatten).

2 §.

Till fastigheterna hänföres i havet

1. allt vatten inom trehundra meter från fastlandet eller från ö eller holme av minst etthundra meters längd ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup går längre ut, allt vatten inom denna djupkurva;

2. allt vatten, som saknar förbindelse med öppna havet av större bredd än en kilometer räknat från fastlandet eller från ö eller holme av minst etthundra meters längd, dock med den inskränkningen att ej på grund härav skall till fastigheterna hänföras vatten vid ö eller holme vilken från fastlandet helt skiljes av vatten med sådan förbindelse; samt

3. allt vatten, som har förbindelse med öppna havet allenast över vatten som enligt 1 eller 2 tillhör fastigheterna.

3 §.

I Norrbottens och Kalmar län hänföras till fastigheterna även följande vattenområden i havet:

i *Norrbottens län* vid Torne älvs mynning allt vatten innanför en linje från gränsen mot Finland vid 65 grader 35 minuter nordlig bredd västerut till 23 grader 40 minuter ostlig längd från Greenwich, därifrån norrut till 65 grader 45 minuter nordlig bredd och därifrån österut till Seskarö; samt

i *Kalmar län*

allt vatten innanför en linje mellan de södra uddarna av Sladö Ask och Åskeskär,

Idöfjärden och Björkskärsdjupet innanför en linje mellan de sydöstra uddarna av Örskär, Idö Stångskär och Bussan,

allt vatten innanför linjen Ljungskärs sydspets—Vinö Bredhäll—Boskärs nordöstra udde—Örskärens östra uddar—Logen—Lilla (Södra) Ljusklabh—Soen,

allt vatten innanför linjen Tjudö sydöstra udde—Träthällarnas huvudö—Långgrunds norra udde—Slobbsudden—Runnö sydspets—Sandö Örskärs nordspets—Sandö nordspets—Taktö nordspets—Taktö ostspets—Eneskärs yttre både—Eneskärs sydöstra udde—Vällörömps nordöstra udde, samt

allt vatten innanför linjen Stångskärs sydspets—Pata Enskärs nordöstra udde—Pata Enskärs sydspets—Lilla Millgrund—Enskärsklappens ostspets—Ryssby Enskärs ostspets—Långskärs sydöstra udde—Stånggrund—sydöstra udden av Ryggås—Stora Rocknekalvens ostspets—Skäggenäslandets nordspets.

4 §.

I annat vattenområde än havet finnes allmänt vatten allenast i Vänern, Vättern, Hjälmarern och Storsjön i Jämtland. Angående dessa sjöar äge vad i 1 och 2 §§ är stadgat motsvarande tillämpning.

5 §.

I Hjälmarern och Storsjön hänföras till fastigheterna även följande vattenområden:

i *Hjälmarern* allt det vatten som begränsas i norr av skärgården mellan Vraklandet och Vinöns nordvästra udde samt i öster av Vinön och linjen Vinöns sydvästra udde—Fåran—Ramberget—Djursnäsudde; och

i *Storsjön* allt det vatten som mot Storsjöflaket begränsas av räta linjer Andersöns nordvästra udde—Norderöns nordspets—Värköns nordspets—sydöstra udden av Hammarnäslandet.

6 §.

Finnes allmänt vatten vid ö eller holme, vilken utgör fastighet eller del därav, skall gränsen mot det allmänna vattnet anses följa strandlinjen bestämd på sätt nedan sägs.

7 §.

Strandlinjer och vattendjup skola vid tillämpningen av denna lag bestämmas efter förhållandena vid följande vattenstånd:

i havet normalt medelvattenstånd;

i Vänern 3,60 meter över nedre slusströskeln vid Sjötorp;

i Vättern 2,97 meter över västra slusströskeln vid Motala;

i Hjälmarern 2,77 meter över södra slusströskeln vid Notholmen; samt

i Storsjön 292,45 meter över nollplanet i det höjdsystem, som ligger till grund för sjöns reglering.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1951.

Vid tillämpning av denna lag skall den omständigheten att visst område redovisas i bihang till fastighetsregister för stad eller samhälle icke utgöra hinder mot att området anses ingå i fastigheterna.

Har vattenområde delats före den 1 januari 1951 och kommer enligt denna lag att till skifteslaget hänföras ytterligare vattenområde, skall detta anses

delat mellan de ägolotter, som ligga vid stranden, efter de i 12 kap. 4 § jordabalken angivna grunderna; skedde den tidigare delningen efter väsentligen annan grund, skall dock det nytillkomna vattenområdet anses delat mellan de ägolotter, vilkas vattenområden gränsa däremot, så att till varje ägolott hör den del därav, som är närmast ägolottens vattenområde. Utan hinder av vad nu stadgats skall vid gränsbestämning företagas den jämkning, som prövas erforderlig för att erhålla lämplig sträckning å gräns eller för att förhindra att ägolott avskäres från allmänt vattenområde.

Om ersättning av statsmedel med anledning av att vattenområde, som jämlikt dom eller annan särskild rättsgrund tillkommit fastigheterna eller eljest enligt äldre rätt ansetts tillhöra dessa, till följd av nya lagen frångår fastigheterna, är särskilt stadgat.

Förslag
till
Lag
om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Där vattenområde jämlikt lagen om gräns mot allmänt vattenområde frångår ägaren, njute han ersättning av statsmedel för värdet av fiskerätt och annan förmån, som han sålunda förlorar, så ock för annan skada som därigenom tillskyndas honom.

Ersättning av statsmedel för värdet av förlorad förmån och för annan skada tillkomme ock

a) jordägare, vilkens fiskerätt inskränkes därigenom att jämlikt 6—13 §§ eller 18 § lagen om rätt till fiske annan än innehavaren av den enskilda fiskerätten må bedriva fiske, som enligt äldre lag var förbehållet strandägaren,

b) den som enligt urminnes hävd, dom eller skattläggning eller på annan särskild grund innehar fiskerätt, vilken helt eller delvis blir utan verkan till följd av att enligt lagen om gräns mot allmänt vattenområde och lagen om rätt till fiske enskild fiskerätt ej gäller i allmänt vatten eller till följd av stadgandena i 6—20 §§ sistnämnda lag, samt

c) den som den 1 januari 1951 på grund av servituts- eller nyttjanderättsupplåtelse åtnjuter förmån, vilken helt eller delvis går förlorad av skäl som förut i denna paragraf är sagt.

2 §.

Fråga om ersättning som sägs i 1 § skall upptagas av särskild nämnd (fiskevärderingsnämnd), inrättad för län eller annat område som Konungen bestämmer.

Anspraak på ersättning skall vid påföljd av talans förlust framställas hos nämnden före den 1 januari 1956.

3 §.

Fiskevärderingsnämnd skall bestå av tre ledamöter. En av ledamöterna, vilken tillika skall vara ordförande, utses av Konungen. De båda övriga ledamöterna utses på sätt Konungen bestämmer. För varje ledamot skall finnas en i enahanda ordning som denne utsedd suppleant. Angående omröstning i nämnden skall gälla vad i lag finnes stadgat rörande omröstning i tvistemål vid rådhusrätt.

4 §.

Innan fiskevärderingsnämnd avgör ärende angående ersättning, skola sökanden och kronan erhålla tillfälle att framlägga sina synpunkter vid sammanträde inför nämnden. Framställning må dock avslås utan att hava handlagts vid sådant sammanträde, om den uppenbarligen icke förtjänar avseende.

Nämnden må tillerkänna sökanden gottgörelse av statsmedel för utgifter å ärendet i den mån sådan gottgörelse begärts och finnes skälig.

Utskrift av nämndens beslut skall tillställas sökanden.

5 §.

Ersättning till ledamot i fiskevärderingsnämnd skall utgå enligt grunder som Konungen fastställer och gäldas av statsmedel.

6 §.

Närmare bestämmelser angående fiskevärderingsnämndernas verksamhet meddelas av Konungen.

7 §.

Ersättningssökande som är missnöjd med fiskevärderingsnämnds beslut äger draga frågan under domstols prövning, såframt han väcker talan mot kronan inom tre månader från det nämndens beslut delgavs honom. Erinnan härom skall intagas i beslutet.

8 §.

Kronans talan i ersättningsfrågor enligt denna lag bevakas av kammarkollegiet.

9 §.

Besväras fastighet av sökt eller beviljad inteckning för fordran, skall ersättning som enligt 1 § tillerkännes ägaren för minskning i fastighetens värde nedsättas hos länsstyrelsen. Utbetalning till ägaren må dock äga rum, där skadan prövas vara väsentligen utan betydelse för inteckningshavarens säkerhet eller det visas, att denne lämnat sitt medgivande till utbetalningen.

Vad i första stycket stadgats skall äga motsvarande tillämpning beträffande ersättning till innehavare av servituts- eller nyttjanderätt med sämre förmånsrätt än fordringsinteckning.

I samband med att ersättningen bestämmes skall givas tillkänna, huruvida nedsättning skall ske.

10 §.

Har ersättningsbelopp nedsatts, utsätter länsstyrelsen så snart ske kan sammanträde för förhandling om rättsägares anspråk och beloppets fördelning.

Kallelse till sammanträdet skall genom länsstyrelsens försorg minst fjorton dagar förut med posten sändas till ägaren och kända inteckningshavare. Är inteckningshavare okänd, skall länsstyrelsen föranstalta att kungörelse om sammanträdet inom samma tid införes i allmänna tidningarna och tidning inom orten. I övrigt skall med avseende på fördelningen vad i utsökningslagen stadgas om fördelning av köpeskillning för utmätningssvis såld fast egendom äga motsvarande tillämpning.

De kostnader, som äro förenade med fördelningen, skola gäldas av statsmedel.

11 §.

Därest vid fördelning, som länsstyrelsen verkställt, betalning utfallit å intecknings huvudstol, vare inteckningen till motsvarande belopp utan verkan. I sådant fall åligger det länsstyrelsen att, sedan fördelningen blivit godkänd eller vunnit laga kraft, ofördröjligen göra anmälan om betalningen till inskrivningsdomaren och tillika insända fördelningslängden. Inskrivningsdomaren har att å nästa inskrivningsdag göra anteckning om förhållandet i fastighets- eller inteckningsboken.

12 §.

Vad i denna lag stadgas om inteckningshavare skall även gälla den som för ogulden köpeskillning äger fordran med förmånsrätt enligt 11 kap. 2 § jordabalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1951.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 juni 1949.

N ä r v a r a n d e :

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga angående *lagstiftning om gräns mot allmänt vattenområde m. m.* samt anför därvid följande.

Lagberedningen har i sitt förslag till jordabalk I (SOU 1947: 38) upptagit bestämmelser om fastigheternas utsträckning i havet och vissa större insjöar. Sedermera har fiskerättskommittén i ett den 31 juli 1947 avgivet betänkande med förslag till fiskelag jämte därmed sammanhängande författningar (SOU 1947: 47) utarbetat förslag till gränsdragning mellan fritt och enskilt fiskevatten. Beredningens och kommitténs förslag ha i dessa delar utarbetats i samråd och innefatta en i huvudsak överensstämmande gränsreglering. I avbidan på jordabalksförslagets slutliga prövning har kommittén — för att undvika att skiljaktighet mellan äganderättsgräns och fiskerättsgräns bestode under tiden till dess förslaget till jordabalk kunde upphöjas till lag — i sitt betänkande upptagit nyssnämnda av lagberedningen föreslagna stadganden i ett särskilt lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde. I den mån genom den sålunda föreslagna lagstiftningen intrång skedde i enskild fiskerätt, jakträtt eller annan förmån, skulle ersättning utgå av statsmedel. Prövningen av ersättningsanspråken skulle anförtras åt särskilda nämnder kallade fiskevärderingsnämnder. Bestämmelser härom upptogs i ett förslag till lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

Sedan yttranden över fiskerättskommitténs förslag inhämtats, har på föredragning av chefen för jordbruksdepartementet den 25 februari 1949 till lagrådet remitterats förslag till lag om rätt till fiske och lag om ersättning för mistad fiskerätt. Frågan om gräns mot allmänt vattenområde och därmed sammanhängande ersättningsspörsmål upptogs däremot icke i detta sammanhang. Denna fråga borde, enligt vad chefen för jordbruksdepartementet uttalade, göras till föremål för ytterligare utredning.

En sådan utredning har därefter på anmodan av mig verkstälts av lagberedningen, som med skrivelse den 18 maj 1949 överlämnat ett överarbetat förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde (SOU 1949: 23). Denna skrivelse torde jämte lagförslaget få såsom bilaga (*Bilaga A*) fogas vid protokollet. Nämnda lag är avsedd att träda i kraft vid samma tidpunkt som den föreslagna lagen om rätt till fiske.

Enligt vad beredningen uttalar bör ersättning för förlust av vattenområde enligt den föreslagna lagen utgå av statsmedel enligt bestämmelser i särskild lag. Prövningen av dylika ersättningsfrågor bör enligt min mening lämpligen anförtros åt samma nämnder som föreslagits skola avgöra liknande frågor beträffande förlust av fiskerätt. Erforderliga lagbestämmelser torde böra upptagas i samma lag som reglerar frågan om ersättning för mistad fiskerätt. I enlighet härmed har, såsom bilaga (*Bilaga B*) till detta protokoll utvisar, det till lagrådet tidigare remitterade förslaget till lag om ersättning för mistad fiskerätt omarbetats till att omfatta jämväl dylika bestämmelser.

Vad angår jakträtten kring vissa mindre holmar belägna inom allmänt vattenområde kunna, såsom lagberedningen antytt, särskilda bestämmelser finnas påkallade. Denna fråga väntas inom kort bliva upptagen till behandling inom jordbruksdepartementet. Därigenom torde i åtskilliga fall kunna undvikas att genom den nya gränsdragningen intrång sker i tidigare förefintlig enskild jakträtt.

I samband med ersättningsfrågorna har lagberedningen även berört det fall att vid stranden av en småholme finnes brygga eller annan byggnad, vilken enligt den nya gränsdragningen kommer att skjuta in på allmänt vattenområde. Skulle i något enstaka undantagsfall strandägaren icke redan enligt 1 kap. 3 § vattenlagen vara berättigad att bibehålla byggnaden, torde — på sätt lagberedningen förordat — kunna övervägas huruvida det icke efter särskild prövning bör kunna tillförsäkras honom rätt att ändock ha byggnaden kvar. Eftersom dylika fall endast ytterst sällan torde uppkomma, synes särskild reglering härav ej nu vara påkallad.

Frågan om möjlighet att genom lantmäteriförrättning bestämma gräns mot allmänt vattenområde torde få övervägas i annat sammanhang.

I enlighet med vad sålunda anförts föreligga nu såsom bilagor till detta protokoll

1) ett av lagberedningen utarbetat förslag till *lag om gräns mot allmänt vattenområde*; samt

2) ett inom justitiedepartementet utarbetat förslag till *lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.*

Föredraganden hemställer att för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet Kungl. Maj:t måtte genom utdrag av protokollet *dels* inhämta lagrådets utlåtande över det under 1) upptagna lagförslaget, *dels* — med återkallande av Sitt förordnande den 25 februari 1949 om inhämtande av lagrådets utlåtande över förslag till lag om ersättning för mistad fiskerätt — inhämta lagrådets utlåtande över det under 2) upptagna lagförslaget.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Lars Nordvall.

Bilaga A.

Lagberedningens utlåtande den 18 maj 1949 ang. lagstiftning om gräns mot allmänt vattenområde (= SOU 1949: 23).

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet.

I lagberedningens den 12 juni 1947 avlämnade betänkande med förslag till jordabalk¹ ha upptagits bestämmelser om fastigheternas utsträckning i havet samt i Vänern, Vättern, Hjälmarén och Storsjön i Jämtland. Sedermera har fiskerättskommittén den 31 juli 1947 avgivit betänkande med förslag till fiskelag jämte därmed sammanhängande författningar.² Förslaget till fiskelag innehåller bland annat bestämmelser om gränsdragningen mellan fritt och enskilt fiskevatten. Beredningens och fiskerättskommitténs förslag hade i nämnda delar utarbetats i samråd och innefattade en reglering som i huvudsak var överensstämmande.

Fiskerättskommittén har i sitt betänkande tillika föreslagit, att i avbidan på jordabalksförslagets slutliga prövning därur utbrytas bestämmelserna om fastighets gräns mot allmänt vattenområde i havet och i de stora sjöarna och att dessa bestämmelser såsom ett provisorium framläggas i en särskild lag samtidigt med de av kommittén föreslagna nya reglerna om gränsen mellan enskilt och fritt fiskevatten. Betänkandet innehåller ock förslag till sådan lag, benämnd lag om gräns mot allmänt vattenområde.

Sedan yttranden inhämtats över fiskerättskommitténs betänkande, har Kungl. Maj:t den 25 februari 1949 beslutat inhämta lagrådets utlåtande över förslag till lag om rätt till fiske med flera lagar, vilka förslag utarbetats på grundval av fiskerättskommitténs förslag. Något lagförslag angående gräns mot allmänt vattenområde har dock icke remitterats till lagrådet, enär frågan om äganderätten till vattenområde ansetts kräva ytterligare övervägande.

Efter anmodan av Herr Statsrådet får beredningen härmed vördsamt avgiva utlåtande över det av fiskerättskommittén framlagda förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde.

Lagberedningens och fiskerättskommitténs förslag.

I fråga om gällande rätt samt innebörden av beredningens förslag rörande avgränsningen av fastigheternas ägovälden i havet och de stora sjöarna får beredningen hänvisa till jordabalksförslaget 1 kap. 3 och 4 §§ samt motiven s. 43—55.

¹ SOU 1947: 38.

² SOU 1947: 47.

Fiskerättskommitténs förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde upptar i 1 och 2 §§ i sak samma bestämmelser som jordabalksförslaget. De allmänna reglerna för fastigheternas utsträckning i havet angivas i 1 § första stycket. Dessa regler innebära följande.

Till fastighet skall i havet hänföras allt vatten inom trehundra meter från stranden av fastland, ö eller holme av minst etthundra meters längd ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup når längre ut, allt vatten inom denna djupkurva. Denna regel — strandvattenregeln — ersätter den nu i rättstillämpningen antagna regeln att strandägarnas vattenområde sträcker sig till och med etthundraåttio meter från det ställe invid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager, en regel som i fråga om fiskerätten finnes uttryckt i 2 § av 1896 års lag om rätt till fiske.

Den nuvarande regeln, att vattenområde i saltsjön inomskärs tillhör dem som äga stränder och holmar omkring vattenområdet, den s. k. inomskärsregeln, ersättes med bestämmelse att till fastighet — utöver vad ovan sagts — hänföres allt vatten, som saknar förbindelse med öppna havet av större bredd än en kilometer, räknat från stranden av fastland, ö eller holme av minst etthundra meters längd, och som från fastlandet skiljes allenast av sådant slutet vattenområde. Denna regel — den s. k. kilometerregeln — innebär, annorlunda uttryckt, att de vatten i sin helhet äro enskilda, till vilka man ej kan komma in från öppna havet utan att passera vatten så trånga, att bredden ej uppgår till mer än en kilometer, räknat från stranden av fastlandet eller av ö eller holme om minst etthundra meters längd. Kilometerregeln äger icke tillämpning på vatten vid friliggande öar och ögrupper, t. ex. Gotland och Öland.

Slutligen stadgas, att till fastighet hänföres jämväl annat vatten, såvida det helt omgives av vatten som förut sagts. Härigenom förhindras, att med tillämpning av strandvattenregeln och kilometerregeln skulle uppkomma smärre isolerade allmänna vattenområden.

Vid tillämpning av vad sålunda stadgats skola enligt 1 § andra stycket vattendjup och strandlinjer bestämmas efter normalt medelvattenstånd.

I 2 § föreskrives, att vad i 1 § första stycket stadgats om fastighets utsträckning i havet skall äga motsvarande tillämpning i Väneren, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. Vattendjup och strandlinjer skola därvid räknas efter vissa i lagen särskilt angivna vattenstånd.

Enligt 3 § skall bestämning genom lantmåteriförrättning av fastighets gräns mot vatten som ej är att hänföra till fastighet (allmänt vattenområde) vara utan verkan, i den mån genom ny förrättning eller på annat sätt visas, att gränsen löper annorledes än förut i lagen sagts. Genom att sålunda uttryckligen begränsa de rättsliga verkningarna av gränsbestämning mot allmänt vattenområde har fiskerättskommittén velat undanröja det hinder som ansetts föreligga mot att låta gränsbestämningen ske med tillämpning av 7 kap. jorddelningslagen.

Enligt fiskerättskommitténs förslag till fiskelag bestämdes gränsen för enskilt fiskevatten i havet efter samma regler som upptagits i förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde. Även för Vänern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland skulle i princip motsvarande regler gälla. Därutöver skulle emellertid vissa öppna vattenområden i västra delen av Södra Hjälmaren och i södra delen av Storsjön hänföras till enskilt fiskevatten.

Angående innehållet i övrigt av förslaget till fiskelag må nämnas, att i 8 § stadgades att fisket i enskilt fiskevatten skulle, i den mån ej annat lagligen gällde, tillkomma den som ägde vattenområdet. I den enskilda fiskerätten skulle emellertid gälla åtskilliga undantag med avseende på olika slag av fiske, vilka undantag i de flesta fall lokalt begränsats. Enligt 27 § skulle, där genom urminnes hävd eller genom särskilt stadgande, avtal, dom eller skattläggning eller på annat lagligt sätt vore annorledes än förut i lagen sagts bestämt om rätt till fiske i enskilt fiskevatten, detta gälla. Sådan särskild rättighet skulle dock icke äga giltighet mot den rätt till fiske efter strömming och skarpsill, som på grund av vissa stadganden i lagen tillkomme varje svensk medborgare. I fritt fiskevatten skulle särskild rättighet till fiske ej gälla; dock att vad i lagen stadgades om rätt för fiskerättsägare att från enskilt fiskevatten utsträcka redskap skulle äga motsvarande tillämpning på innehavare av särskild fiskerättighet, i den mån denna ej vore snävare begränsad.

I motiveringen till 8 § av förslaget till fiskelag anförde fiskerättskommittén följande.

Ägogräns i vatten bestämmes i tveksamma fall efter regeln att varje skifteslag (by eller annat s. k. ursprungligt skifteslag) äger det vattenområde som är dess strand närmast. På grund av den samtidigt föreslagna lagen om gräns mot allmänt vattenområde kan det inträffa, att frivattensgränsen förskjutes utåt, så att det enskilda vattenområdet ökas. Enligt gällande rättsuppfattning kan gräns mot allmänt vattenområde ej med laga verkan bestämmas, och skifteslagets rätt lärer därför ej vara begränsad till dess hittillsvarande vattenområde utan automatiskt växa ut till den nya frivattensgränsen. Någon tvekan om vilket skifteslag det nytillkommande vattenområdet skall tillfalla torde därför ej kunna uppstå.

Om skifteslagets hittillsvarande vattenområde är delat mellan de särskilda fastigheterna, måste enligt kommitténs mening denna delning vara bestämmande även för delningen av det nytillkommande vattenområdet. Har, såsom ofta torde vara fallet, delningen skett sålunda att varje hemman äger det vattenområde som är dess strand närmast, bör alltså denna princip äga tillämpning även längre ut. Har delningen skett efter annan grund, synes det naturligtast, att det nytillkommande vattnet anses tillhöra den fastighet, vars hittillsvarande vattenområde ligger närmast innanför. — Något vederlag till övriga delägare i skifteslaget vare sig i mark eller penningar synes därvid knappast kunna komma i fråga.

Att med tillämpning av bestämmelserna i 1 kap. 2 § 3 jorddelningslagen låta det nytillkommande vattnet bilda ett eget skifteslag vore uppenbarligen synnerligen opraktiskt. Det nytillkommande vattenområdet torde oftast komma att bestå av en oregelbundet formad, högst några tiotal meter bred remsa, belägen omkring 300 meter från stranden, och dess värde lär —

med eller utan fiskerätt — i det övervägande antalet fall bli så ringa, att ett krav på särskilt skifte därå måste framstå såsom meningslöst och formalistiskt. I betraktande av vad tidigare anförts om frivattensgränsens rörlighet är emellertid enligt kommitténs uppfattning det anförda lagrummet här ej tillämpligt. Godtas ej denna uppfattning, torde av praktiska skäl böra övervägas att stadga en kort frist, förslagsvis två år från lagens ikraftträdande, inom vilken delägare skulle ha att begära laga skifte, vid äventyr att det nytillkommande vattenområdet eljest ansåges delat efter de grunder som nyss sagts.

Vad nu sagts om äganderätten gäller även beträffande fiskerätten. Om sålunda vattenområdet är delat med stranden men — såsom oftast händer — fisket därå är samfällt för alla delägarna, skall även det nya vattenområdet anses delat och fisket tillhöra delägarna samfällt.

Då vattenområde eller fiskevatten är delat och på grund av de nya reglerna frivattensgränsen flyttas inåt, kommer på motsvarande sätt minskningen att drabba de särskilda fastigheterna och ej skifteslaget såsom sadant; eventuell skadeersättning bör i enlighet därmed tillfalla den drabbade fastigheten.

Både då det enskilda vattnet växer och framför allt i det motsatta fallet, då det krymper, kan det stundom inträffa att visst vattenområde eller fiskevatten får en för sitt ändamål olämplig form. Genom omskifte eller ägutbyte kan en bättre indelning vinnas.

På grund av den föreslagna lagen om gräns mot allmänt vattenområde kommer nästan alltid överensstämmelse att råda mellan yttergränsen för den enskilda äganderätten och för den enskilda fiskerätten. Ingenstädes kommer äganderätten att nå längre ut än fiskerätten. Endast på två ställen kommer det enskilda fiskevattnet att sträcka sig utanför gränsen för enskilt vattenområde, nämligen i västra delen av Södra Hjälmarens och i Storsjöns södra del. Vad Hjälmarens angår äro fiskevattnen i nu förevarande trakt redan delade. Också i Storsjön torde i ifrågavarande vatten åtminstone vikarna i viss utsträckning vara delade genom laga förrättning. I den mån delning ej skett, torde uppdelningen av fiskevattnet böra ske enligt motsvarande regler som gälla för delning av fiskevatten, belägna innanför gränsen mot allmänt vattenområde. Kommittén har ej funnit nödigt att för dessa delar av Hjälmarens och Storsjön föreslå någon särskild bestämmelse om vem fiskerätten skall tillkomma.

I fiskerättskommitténs betänkande framlades jämväl förslag till lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m. I detta förslag upptogs — förutom bestämmelser om ersättning av statsmedel för förlust av fiskerätt till följd av fiskelagen — ett stadgande att ersättning av statsmedel ock skulle utgå för annan förmån än rätt till fiske, vilken kunde ha frånhänts ägare av viss fastighet till följd av att, jämlikt 1 eller 2 § lagen om gräns mot allmänt vattenområde, till fastigheten hänfördes mindre vattenområde än som tillhört denna enligt äldre rätt.

Yttranden över fiskerättskommitténs förslag.

Över fiskerättskommitténs betänkande ha efter remiss yttranden avgivits av Svea hovrätt, Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Övre Norrland, statskontoret, kammarkollegiet, lantmäteristyrelsen, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, samtliga länsstyrelser och hushållnings-

sällskap, sjökarteverket, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, fastighetsbildningssakkunniga, Sveriges lantbruksförbund förening u. p. a., Riksförbundet landsbygdens folk, fiskerinämnden för Vänern, Föreningen Sveriges länsfiskeritjänstemän, Föreningen statens fiskeritjänstemän, Svenska ostkustfiskarens centralförbund, Svenska sydkustfiskarens centralförbund, Svenska västkustfiskarnas centralförbund, Blekinge läns havsfiskeförening, Malmöhus läns havsfiskeförening u. p. a., Sveriges ålfiskares andelsförening u. p. a., Gotlands ålfiskareförbund förening u. p. a., Malmöhus läns ålfiskares andelsförening u. p. a., Svenska insjöfiskares centralförbund, Svenska insjöfiskarens försäljningsförening u. p. a., Svenska fiskevårdsförbundet, Södra Sveriges fiskeriförening u. p. a., Sveriges sportfiskares riksförbund och Kalmar läns fiskevattensägareförbund. Vid yttrandena ha i åtskilliga fall fogats yttranden av tjänstemän, organisationer eller enskilda. Yttranden ha vidare avgivits av Svenska jägareförbundet och Svenska naturskyddsföreningen. Skrivelser i anledning av betänkandet ha även inkommit från enskilda fiskare och strandägare.

I åtskilliga av yttrandena har förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde ej särskilt berörts. För innehållet i yttrandena i vad de behandla nämnda förslag må här lämnas följande redogörelse.

Förslaget har i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Endast från *kammarkollegiet* har invändning framförts mot att samtidigt med frifiskegränsen i lag regleras fastigheternas gräns mot allmänt vattenområde. Kollegiet har härom anfört följande.

Ett förhastat genomförande av jordabalksförslagens regler, som i denna del icke torde bli oomstridda, synes medföra fara för en rättslig reglering, som icke kommer att visa sig lämplig eller hållbar. Behovet av nya rättsregler om äganderätt till vatten och grund med anledning av en nyreglering av rätten till fiske synes ej ovillkorligt. Enligt gällande svensk rätt förekommer det i ej ringa omfattning att rätten till grunden tillhör en och rätten till fiske en annan, ej blott så att fisket kan vara samfällt, medan grunden är delad, utan även så att fisket blivit skilt från rätten till grunden. Några nämnvärda olägenheter har detta ej medfört.

Uttryckliga regler om rätten till vatten och grund finnas ej, utan den nuvarande rättstillämpningen stödes på reglerna i fiskerättslagen. Att förutsetta att rättspraxis i fråga om fastighets rätt till vattenområde ej skulle påverkas av nya regler om fiskerätten synes innebära ett underkännande av de faktorer, som bestämt det nuvarande rättsläget. Det synes snarare antagligt, att även de nya reglerna skola analogivis användas för bestämning av fastighets område t. ex. i fråga om rätten till jakt, vilken näst fiskerätten synes vara den i allmänhet viktigaste och som lättast kan ge anledning till tvistigheter. Att de nya reglerna för den enskilda fiskerättens utsträckning skulle gjort regler om fastighets utsträckning i havet oundgängliga, synes följaktligen överdrivet, ehuru sådana regler naturligtvis äro önskvärda.

Anledningen till att lagen ansetts böra forceras fram synes dock närmast vara en önskan att ordna frågan om ersättning för förlust av fiskerätt och landgrund samtidigt. Detta torde ej vara tillräckligt vägande skäl för en forcering av en så viktig fråga.

Beträffande de föreslagna principerna för bestämmande av fastigheternas gräns mot allmänt vattenområde har *kammarkollegiet* hävdadt, att i de forna

dansk-norska landskapen Blekinge, Skåne, Halland och Bohuslän strandäganderätten borde inskränkas, och har härom yttrat följande.

Sedvänjorna i fråga om rätten till fiske sammanhånga intimt med rättsuppfattningen i fråga om rätten till landgrundet. Där fisket är öppet för envar intill stranden, synes ej heller någon rätt till landgrundet finnas. I de skärgårdar, där strandägarens fiskerätt är begränsad på samma sätt som vid öppna havet, synes även äganderätten till landgrundet vara på samma sätt begränsad. Denna begränsning av rätten till landgrundet synes också kunna stödjas på historiska och geografiska skäl.

Enligt dansk rätt sträckte sig den enskilda äganderätten ej till havet och havsbotten utan strandägarens rätt upphörde vid den normala vattenståndslinjen. Därutanför var området, inbegripet den s. k. forstranden, statsterritorium och endast underkastat kronans höghetsrätt. En sådan rättsåskådning torde höra hemma vid öppna havskuster, där strandägaren har svårigheter att hävda ett särskilt besittningsförhållande till det närmast stranden belägna vattenområdet. Motsvarande rättsuppfattning i fråga om fiske och landgrund synes ha hållit sig kvar i Skåne, Halland utom norra delen och vissa delar av Blekinge, där de geografiska förutsättningarna för densamma finnas.

Enligt norsk rätt synes strandägarnas rätt ha sträckt sig till marbacken, vilket enligt populär folkning lär innebära den sluttning, där man från grunt vatten kommer på djupt vatten. I norsk doktrin synes regeln ha tolkats så, att marbacken begynner där, varest botten sluttar ned under två meters djup, räknat från lågt vattenstånd. Regeln synes gälla överallt såväl vid öppen havskust som i skärgård och fjordar. De geografiska förutsättningarna för regeln synas vara att vattendjupet är stort intill stranden och att de inomskärs belägna vattenområdena äro relativt små och i allmänhet ej avskilda från havet genom större öar och skärgårdar utan tydligt behålla sin karaktär av havsområde. De norska reglerna ha levat kvar i Bohuslän. De synas också passa väl därstädes.

Kollegiet har för sin del ansett, att strandäganderätten borde i Blekinge väster om Torhamns udde överallt begränsas till samma vattenområden, där fiskerätt komme att vara strandägaren förbehållen. Vid Skånes och Hallands kuster syntes strandäganderätten kunna begränsas av havsstranden vid medelvattenstånd. För Bohuslän syntes däremot samma regler böra gälla som för Blekinge väster om Torhamns udde.

En ledamot av kammarkollegiet, *t. f. kammarrådet Åberg*, har motsatt sig dylika särregler och anfört:

Någon lagbestämmelse om fastighets gräns i havet finnes ej, men torde gällande rättsuppfattning vara, att denna gräns sammanfaller med gränsen för det enskilda fisket. Det har gjorts gällande (motiven till 1909 års förslag till jordabalk), att den fiskerätt, som tillkommer strandägaren, måste anses vila på hans rätt till själva vattenområdet. Den omständigheten att huvudregeln om fastighetsägarens fiskerätt modifierats i en del hänseenden synes mig ej böra föranleda till att beträffande någon del av rikets kust gränsen i havet för fastigheten skall anses ha annan sträckning än efter samma huvudregel.

Omförmälda huvudregel rörande fiskerätten i havet har i kommitténs förslag till fiskelag sin motsvarighet i 2 §, varest talas om enskilt fiskevatten i saltsjön. Jag har på grund av det ovan anförda icke något att erinra emot kommitténs förslag att fastighetens vatten (vartill givetvis också bör

räknas grund) i havet angives såsom omfattande vad i nämnda 2 § upptages såsom enskilt fiskevatten, alltså utan hänsyn till modifikationerna i strandägarens fiskerätt.

I åtskilliga yttranden ha påyrkats ändringar i de av fiskerättskommittén föreslagna reglerna för gränsdragningen mellan fritt och enskilt fiskevatten samt däremot svarande jämkningar i förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde.

Fastighetsbildningssakkunniga, med vilka *lantmäteristyrelsen* instämt, ha berört vissa terminologiska frågor och i detta hänseende anfört:

Termerna fritt och enskilt fiskevatten äro enligt fastighetsbildningssakkunnigas mening icke lyckliga. De sakkunniga vilja till en början erinra om att dessa begrepp icke stå i överensstämmelse med den terminologi som kommit till användning i jorddelningslagen. Rätten att fiska kallas däri rätt och slätt »fiske» (1 kap. 5 och 14 §§, 10 kap. 7 § och 20 kap. 8 §). Det är naturligtvis önskvärt att samma sak i olika lagar betecknas på samma sätt, och med hänsyn härtill finge man väl, om den nya termen »fiskevatten» bleve genom fiskelagen fastslagen såsom legal beteckning för rätten att fiska, vid utarbetandet av den nya jorddelningslagstiftningen tillse att samma term användes däri. Säkerligen komme därvid att uppstå vissa svårigheter av den anledningen, att man där nödgas skilja mellan äganderätten till själva vattenområdet och rätten att fiska däri. Att exempelvis uttrycka det mycket vanliga förhållandet att vattenområdet är delat men fisket oskiftat sålunda, att vattenområdet är delat men fiskevattnet oskiftat, lämpar sig icke rätt väl. Ordet fiskevatten är i och för sig tvetydigt, och användningen därav i jorddelningshandlingar har ofta föranlett tvistigheter och rättegångar. Det är sålunda ganska vanligt att vid äldre skiften delägarna träffat överenskommelse om att »fiskevattnet» skulle vara samfällt. Säkerligen ha de vanligen därmed menat, att både vattnet och fisket däri skulle vara gemensamma. Detta bestyrkes bland annat därav, att man stundom påträffar sådana bestämmelser som att »fiskevattnet och fisket» skola vara gemensamma. Emellertid har genom prejudicerande rättsfall fastslagits, att ordet fiskevatten skall tolkas såsom avseende endast rätten att fiska i vattnet. Med hänsyn till den allbekanta oreda och ovisshet med avseende å rätten till vatten och fiske, som för närvarande råder i vårt land, anse fastighetsbildningssakkunniga det angeläget att icke ett för det stora flertalet av dess invånare så tvetydigt uttryck som »fiskevatten» kommer till användning i lagstiftningen. Vidare torde vid terminologiens utformning böra tagas hänsyn till andra lagstiftningsområden, vari rätten till vatten regleras. Genom att för närvarande både jordabalken, jorddelningslagstiftningen och fiskelagen äro föremål för revision erbjuder sig ett särskilt gynnsamt tillfälle att genomföra en enhetlig terminologi, som undanröjer varje anledning till missförstånd och som på samma gång bereder tillfälle till erforderliga klara distinktioner inom varje särskilt lagstiftningsområde. Enligt de sakkunnigas mening bör vattentäckt del av jordytan betecknas såsom »vattenområde», rätten att fiska i vattenområde betecknas såsom »fiske», »fiskerätt» eller »rätt till fiske», medan ordet »vatten» bör reserveras för själva ämnet vatten, om vilket lagstiftningen rörande den lukrativa och den defensiva vattenrätten huvudsakligen rör sig.

Kammarkollegiet har ansett, att i lagen borde utsägas att till fastighet hörde landgrundet, bestämt på närmare angivet sätt, och har mot förslagets formulering invänt följande.

Att till »fastighet hänföra vatten» inom visst avstånd från strand synes kollegiet vara mindre lämpligt språkbruk i en modern lagtext. Till fastighet kan endast landgrundet räknas. På grund av bestämmelserna i vattenlagen 1 kap. 1 § äger ägaren råda över det vatten, som finnes å hans grund. Vattnet såsom sådant kan ej vara föremål för äganderätt.

I vissa yttranden har berörts frågan om äganderätten till holmar och skär i havsbandet.

Sålunda har *kammarkollegiet* yttrat följande.

Lagförslaget löser ej frågan vilka holmar och skär, som skola anses tillhöra strandfastighet vid öppen kust. Den tolkning, som förefaller mest rimlig, synes vara den att endast sådana öar och holmar, som på något sätt hävdas, ingå i en fastighets ägovälde jämte landgrundet omkring dem. Små holmar och skär, som ej medföra enskilt fiskevatten och som ej heller brukas för jakt samt ligga utanför landgrundet, synas däremot ej ingå i strandfastigheten.

För Bohusläns del synes regeln om marbacken ha medfört, att holmar och skär uppfattats såsom krono, även om de skulle höra till fastighet enligt fiskerättslagens regler om den enskilda fiskerättens utsträckning. Dessa holmar äro sterila och sakna värde för jordbruket, medan den fria tillgången till dem är av betydelse vid fiskarbefolkningens näringsutövning. På sistone ha de ibland blivit eftersökta som tomtplatser för sportstugor o. d. Även hummerfisket har inverkat. Det finnes därför en strävan att genom lantmäteriförrättningar lägga dem under enskild äganderätt, en strävan som för närvarande synes ha förrättningsmännens och domstolarnas stöd. Härigenom bliva dessa kronoholmar undandragna fiskarbefolkningen. Kollegiet anser det vara önskvärt, att dessa holmars särställning beaktades vid lagstiftningen om äganderätten till landgrundet.

Av rätthistoriska och praktiska skäl betingade regionala undantag från de allmänna rättsreglerna synas ej böra offras för ett teoretiskt intresse av enhetliga bestämmelser för hela landet.

De holmar och skär, som ej höra till viss fastighet eller under särskilda villkor innehavas, betecknas i fiskerättslagens 1 § såsom kronan tillhöriga. Huruvida de holmar och skär, som enligt den föreslagna lagen icke hänföras till viss fastighet, äro avsedda att bli kronans med äganderätt i civilrättslig mening eller falla under kronans offentligträttsliga dispositionsrätt, intill dess de falla inom gränserna för någon strandfastighet eller upptagas i jordregistret såsom fastigheter, kan vara föremål för delade meningar. För den senare meningen talar, att en holme kan komma att ingå i strandfastigheten genom havets uppgründning, liksom andra holmar kunna skiljas därifrån genom att förlora i storlek på grund av erosion.

Chefen för kammarkollegiet, generaldirektören Sverne, har uttalat, att det i varje fall för kuststräckan mellan Blekinge och Norge ej syntes helt utslutet, att rätten till holmar och skär där i viss utsträckning även kunde betraktas som en allemansrätt.

Fiskeriintendenten i övre norra distriktet har påpekat svårigheterna att avgöra äganderätten till sådana grund, understigande 100 meters längd, vilka på sjökortet betecknades som enstenar eller bränningar inom det enskilda äganderättsområdet »inom skären», men som enligt den nya lagen skulle falla inom det fria vattenområdet. Han har härom i huvudsak anfört:

Ett betydande antal sådana grund komma att inom loppet av något årtionde vara tydliga övervattensgrund, och efter någon mansålder kunna de vara så stora, att äganderätten till dem skulle medföra fiskerätt. Stridigheter måste då uppstå rörande deras natur av krono eller enskild. För undvikande av dyrbara processer och undersökningar borde redan vid lagens ikraftträdande äganderätten till dessa klarläggas.

Norra Kalmar läns fiskeristyreelse, med vilken *förvaltningsutskottet i länets norra hushållningssällskap* instämt, har befarat att till följd av de nya gränsbestämmelserna holmar under 100 meters längd icke längre komme att tillhöra skifteslagen. Liknande synpunkter ha framförts av *Norra Kalmar läns kustfiskareförbund* och *Kalmar norra länsförbund av Riksförbundet landsbygdens folk*.

Av *lantmäteristyrelsen* har uttalats, att skär omgivna av allmänt vattenområde kunde vara så små, att de borde anses följa vattenområdet. Var storleksgränsen skulle anses gå vore icke reglerat i lag utan måste bero på prövning i varje särskilt fall.

Lantmäteristyrelsen har vidare ifrågasatt om icke 1 § i förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde borde kompletteras med ett direkt stadgande beträffande gräns mellan en till fastighet hörande holme av mindre längd än 100 meter och densamma omgivande allmänt vattenområde. Styrelsen har därom anfört:

Av stadgandena i 1 § första stycket framgår indirekt att till sådan holme icke skall hänföras något vattenområde. Följaktligen måste det vara avsett att gränsen mellan fastighet, till vilken holmen hör, och det allmänna vattnet skall följa holmens strandlinje. Säkerligen är det också meningen att strandlinjens sträckning skall bestämmas efter det vattenstånd, som anges i paragrafens sista stycke. Gränsen skall alltså i princip vara rörlig, och holmen skall kunna genom naturkrafternas spel förstöras, förminskas eller ändra form.

Vad angår holmar med mindre än 100 meters längd, vilka efter den föreslagna lagstiftningens genomförande fortfarande skulle tillhöra fastighet men omgivas av allmänt vattenområde, har ifrågasatts huruvida icke ägare av sådan holme borde tillerkännas jakträtt kring holmen.

Sålunda har *Svea hovrätt* anfört:

Enligt gällande rätt hör till en i öppna havet liggande holme, vars längd understiger 100 meter, enskilt fiskevatten i enlighet med 180-metersregeln. Enligt rådande rättsuppfattning torde till holmen höra jämväl själva vattenområdet kring denna med enahanda begränsning. I detta vattenområde har följaktligen holmens ägare enskild fiskerätt och även jakträtt. Sistnämnda rätt torde mången gång av ägaren betraktas såsom högst värdefull. Förslaget innebär, att holmens ägare mister såväl vattenområdet som den enskilda fiskerätten där. Han äger dock samma rätt som varje annan svensk medborgare att idka fiske i vattnet. Enligt 13 § jaktlagen, jämförd med 1 § a) i den föreslagna lagen om gräns mot allmänt vattenområde, går han emellertid helt förlustig jakträtten i vattnet och i luften ovan detta, såvida han icke tillhör den bofasta kustbefolkningen. Detta kan tydligen innebära ett avsevärt intrång för en stadsbo, som för jaktändamål inköpt en sådan holme. Det synes böra övervägas huruvida icke den nu nämnda

olägenheten — som ju icke betingas av något fiskets intresse — kunde undvikas genom en ändring av jaktlagen.

Svenska jägareförbundet har anfört:

Det av kommittén föreslagna stadgandet, att vattnet omkring ö eller holme av mindre än etthundra meters längd skall vara allmänt, skulle medföra, att en stor del såväl för sjöfåglarnas häckning som för jaktutövningen värdefulla holmar komme att omgivas av dylikt vatten. Vilka regler, som skola gälla för jakträtten å allmänt vatten, ligger i vida fältet. Det säger sig emellertid självt, att det kommer att bli omöjligt att upprätthålla markägarnas intresse för ett skonande och skyddande av sjöfågeln, om de berövas ensamrätten till jakten på intilliggande vatten och måste räkna med att där kommer att bedrivas ett svårkontrollerbart skytte, delvis av mindre ansvarskännande personer, och att häckfågeln störes och skrämnes från boplatserna utan att någon möjlighet föreligger att ingripa mot dylik skadegörelse. Ett talrikt upprådande av sportfiskare i den yttre skärgården, vilket den nya lagen torde få till följd, kommer dessutom att medföra stora skadeverkningar, som blott i viss mån kunna begränsas genom fridlysning av för häckfågeln viktiga holmar och skär.

Det synes förbundet som om den av kommittén föreslagna gränsdragningen mellan enskilt och allmänt vatten ur rättvisesynpunkt icke är lämplig för skärgårdarna. Om ändå av hänsyn till yrkesfiskets intressen det skulle anses önskvärt att öka de fria fiskevattnen i den utsträckning kommittén föreslagit, får förbundet hemställa att, även om fisket blir fritt i vattnet omkring öar och holmar av mindre än etthundra meters längd, likväl själva vattnet måtte anses tillhöra strandägarna, så att jakträtten förbehålles dessa.

Liknande synpunkter ha framförts av *Svenska naturskyddsföreningen*, *Norra Kalmar läns kustfiskareförbund* samt *Kalmar norra länsförbund av Riksförbundet landsbygdens folk*.

Kammarkollegiet har berört vissa frågor om dispositionen av allmänt vattenområde och därom anfört följande.

Det kan frågas, hur rättsläget blir, om det gäller att taga i anspråk område utanför strandfastighets ägovälde. Kan statsverket utkräva ersättning för vass- och tångtäkt vid holmar och skär eller för det fria vattenområdets begagnande till anläggning av timmermagasin, hamnar eller större bryggor? För utförande av t. ex. en hamnanläggning utanför strandfastighets ägovälde synes det vidare ej bliva till fyllest med vattendomstols tillstånd utan även komma att erfordras en upplåtelse från Kungl. Maj:t. Vad redan befintliga anläggningar för industriella ändamål eller samfärdsel beträffar, synes det kunna övervägas, om ej deras bibehållande utan särskilt tillstånd bör lagfästas i övergångsbestämmelser till lagen. Lösningen av dessa problem är måhända att finna i en regel, som utsäger att till fastighet hör fast anläggning även till den del, den i havet befinner sig utanför fastighetens ägoområde.

Den av fiskerättskommittén i motiven behandlade frågan, hur det skall förfaras med vattenområde och fiske, som genom den nya gränsdragningen tillföres ett skifteslag, har föranlett uttalanden i vissa yttranden.

Sålunda har *Svea hovrätt* anfört följande.

Därest frivattengränsen förskjutes utåt genom att den fasta marken på grund av landhöjning eller eljest växer, är den nya vattentäckta landremsa, som kommer att omfattas av enskild äganderätt, otvivelaktigt icke en så-

dan tillvinning till skifteslaget, som avses i 1 kap. 2 § 3 jorddelningslagen. Men i det av fiskerättskommittén diskuterade fallet beror ökningen icke på en sådan naturhändelse och har intet att göra med frivattengränsens naturliga rörlighet. Ökningen uppkommer genom att gränsen på grund av en lagändring flyttas på längre avstånd från stranden. Därigenom rubbas förutsättningarna för den delning, som övergått skifteslaget. Det synes därför som om ökningen vore att hänföra under en sådan tillvinning till ett skifteslag, varom i jorddelningslagen talas. — Det torde väl på något ställe kunna inträffa, att det nytillkomna vattenområdet på grund av däri befintligt fiske eller eljest har så stort värde, att intresse för ett skifte å området förefinnes. Där, såsom oftast blir fallet, värdet är obetydligt och skifte därför ej kommer till stånd, vore det givetvis opraktiskt att låta det nytillkomna området för framtiden förbliva en det gamla skifteslagets samfällighet. Hovrätten vill därför förorda den lösning, som kommittén i detta sammanhang framfört såsom ett alternativ, nämligen att det stadgas en bestämd frist från lagens ikraftträdande, inom vilken delägare skall ha att begära laga skifte, vid äventyr att det nytillkomna vattenområdet eljest anses delat efter de grunder, kommittén närmare angivit.

Fastighetsbildningssakkunniga ha förordat att de av fiskerättskommittén angivna delningsnormerna fastslås i lag. I frågan, hur man skall förfara med vattenområde och fiske som genom den nya lagstiftningen tillföres ett skifteslag, ha de sakkunniga anfört följande.

Såsom kommittén anfört torde någon tvekan icke kunna uppstå om att dylikt vattenområde tillkommer skifteslaget. Mera tveksamt är hur vattenområdet skall behandlas för det fall att skifteslaget är delat. Kommittén har gjort gällande, att man här icke skulle få tillämpa bestämmelserna i 1 kap. 2 § 3 jorddelningslagen, enligt vilket stadgande till skifteslag är att hänföra område, som genom rågångsförrättning eller eljest tillkommit primärt eller sekundärt skifteslag, sedan detsamma undergått laga skifte. Till stöd för denna uppfattning har åberopats vad i betänkandet anförts om frivattensgränsens rörlighet. Fastighetsbildningssakkunniga kunna ej oreserverat ansluta sig till denna mening. Det är här i första hand icke fråga om en ökning av vattenområdet, som inträffar till följd av yttergränsens rörlighet, utan om förändringar i det enskilda vattenområdets utsträckning till följd av ändrad lagstiftning. Och man lär med hänsyn härtill icke utan vidare kunna utsluta sagda lagrums tillämplighet. Fastighetsbildningssakkunniga äro emellertid fullt ense med kommittén om att det ur praktisk synpunkt skulle vara synnerligen olägligt, om man på detta sätt skulle låta det nytillkommande vattenområdet bilda ett eget skifteslag. Ett krav på särskilt skifte därå skulle, på sätt kommittén anfört, i de allra flesta fall framstå såsom meningslöst och formalistiskt. Att låta nytillkommet vattenområde bilda eget skifteslag skulle också leda till att ägare av vattenområden och fiskelotter invid frivattensgränsen skulle bli avstängda från det fria fiskevattnet och därigenom betagna möjligheten att utsträcka kvarstående redskap över frivattensgränsen. För att förhindra dessa menliga konsekvenser vilja de sakkunniga icke motsätta sig, att nytillkommet vattenområde och fiske anses delat mellan skifteslagets ägolotter efter de normer som angivits av fiskerättskommittén. Enligt de sakkunnigas uppfattning är det emellertid, om man vill förebygga tillämpningen av det ovannämnda lagrummet i jorddelningslagen, nödvändigt att dessa normer fastslås i lag. Då här är fråga om en följdföreteelse till den nya lagstiftningen om gräns mot allmänt vattenområde, torde föreskrifter i ämnet lämpligen böra intagas såsom övergångsbestämmelser till den nya lagen.

Lantmäteristyrelsen har utförligt diskuterat vissa problem, som kunde uppkomma vid en förskjutning av gränsen mot allmänt vattenområde, vare sig denna förskjutning orsakades av en ändring i naturförhållandena, exempelvis genom landhöjningen, eller av en ändring i lagstiftningen. Styrelsen har härom inledningsvis yttrat följande.

Då frågan, huruvida det ur fiskesympunkt kan anses lämpligt att strandägarnas rätt till vattenområde begränsas på sätt kommittén föreslagit, torde få anses i huvudsak falla utanför styrelsens fackområde, har styrelsen funnit sig ej böra gå närmare in på den saken. Styrelsen har emellertid ansett sig ha anledning framhålla, att det med hänsyn till rådande ovisshet om lagens verkningar med avseende å förskjutningen av gränserna mot allmänt vattenområde synes angeläget, att dessa rubbningar icke alltför mycket bagatelliseras till förfång för att tillbörlig uppmärksamhet ägnas åt lösningen av de problem av olika slag, som kunna förutses uppkomma genom förskjutningen och som på det närmaste beröra lantmäteriets verksamhetsområde.

De föreslagna reglerna rörande strandfastigheternas rätt till vattenområde måste få till följd, att gränser mellan fastigheter och allmänt vattenområde komma att i stor omfattning undergå förskjutning antingen inåt mot land eller utåt. Fiskerättskommittén synes ha räknat med att förskjutningarna i allmänhet skola bli av ganska obetydlig omfattning (»högst några tiotal meter bred remsa» s. 263), och styrelsen har ingen anledning betvivla att så blir förhållandet i flertalet fall. I många fall torde dock förskjutningarna bli avsevärda. Å relativt grunda vattenområden kan exempelvis tremetersdjupkurvan vara belägen avsevärt längre ut än den nuvarande 180-metersgränsen, och vid tvärbranta stränder kommer den föreslagna 300-metersgränsen att falla över 100 meter längre ut än den nuvarande 180-metersgränsen. Vidare kommer säkerligen den nya »inomskärsregeln» att flerstädes medföra mycket avsevärda förskjutningar inåt av gränserna mot allmänt vattenområde. Även den omständigheten att holmar med mindre längd än 100 meter ej skola äga rätt till vatten kommer att medföra avsevärda inskränkningar av strandägarnas nuvarande vattenområden.

Det hör visserligen till undantagen att fastighets gräns mot allmänt vattenområde blivit bestämd genom dom eller förrättning, men undantagen äro dock så talrika, att de i detta sammanhang böra tillbörligen beaktas. Särskilt i samband med fiskedelningar har sådant bestämmande av skifteslags gräns mot allmänt vattenområde framtvingsats. Vidare må framhållas att det i fråga om fjärdar och vikar ofta utan närmare undersökning presumerats, att vattenområdet vore beläget inomskärs, och att på den grund gränsbestämning verkstälts mellan de å ömse sidor liggande skifteslagen med tillämpning av 12 kap. 4 § jordabalken. Inom vattenområden, som sålunda hänförts till skifteslagen, förefinnas i många fall ägogränser tillkomna genom skifte, ägostyckning, jordavsöndring, avstyckning eller andra jorddelningsåtgärder. Vidare förekommer här och var att fisket undergått särskild delning som fastställt eller som utan fastställelse efterleves. Å vissa trakter äro fiskedelningar talrikt förekommande.

Styrelsen har sagt sig dela fastighetsbildningssakkunnigas mening att det ej kunde råda någon tvekan om till vilket skifteslag ett genom gränsens förskjutning utåt tillkommet vattenområde rätteligen vore att hänföra samt att, i fall då skifteslagets vattenområde redan undergått skifte, det nytillkomna vattenområdet vore hänförligt till sådant särskilt skifteslag som av-

ses i 1 kap. 2 § 3 jorddelningslagen. Vad däremot anginge ett på grund av ändrad lagstiftning nytillkommet vattenområdes fördelning mellan delägarna inom skifteslaget hade styrelsen icke kunnat instämma med de sakkunniga, vilka om ock med viss reservation godtagit kommitténs syn på saken. Styrelsen hade icke kunnat ansluta sig till kommitténs uttalande att det nytillkommande vattnet skulle anses tillhöra den fastighet, vars hittillsvarande vattenområde låge närmast innanför. I anslutning till vissa tänkta exempel har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Det låter i ett allmänt resonemang onekligen ganska naturligt och rättvist att vid en delning av fastigheternas rätt till vatten och fiske i nytillkommet vattenområde till envar fastighet bör hänföras det vatten- eller fiskeområde, som ligger dess gamla vatten- eller fiskeområde närmast. Av vad styrelsen anfört rörande resultaten av regelns tillämpning i praktiken torde emellertid framgå, att om man vill uppställa något om ock aldrig så blygsamt krav på skälighet och rättvisa, den berörda regeln icke är användbar. En påtaglig teknisk olägenhet med denna regel är att den baseras på den svårbestämda 180-metersgränsen mot allmänt vatten, vilken man ju genom de föreslagna nya reglerna för strandäganderättens omfattning velat komma ifrån. Att, såsom fiskerättskommittén tänkt sig, kommitténs nya regel skulle kunna såsom tämligen självklar bringas i tillämpning utan uttryckligt lagstadgande därom anser lantmäteristyrelsen i likhet med fastighetsbildningssakkunniga utslutet. Styrelsen förmenar också att ett lagfästade av samma regel, på sätt fastighetsbildningssakkunniga tänkt sig, ej bör komma i fråga.

Styrelsen har emellertid ej velat enbart på denna grund avvisa tanken på att det skulle kunna låta sig göra att på någon annan väg ordna saken i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs intentioner. Styrelsen har därför nedlagt ett ej ringa arbete på att försöka utfinna någon annan praktiskt användbar norm för gränslinjers utsträckande över nytillkommet vattenområde. Resultatet har dock tyvärr blivit ganska negativt.

Närmast har styrelsen diskuterat möjligheten att utdraga alla gränslinjer, som icke normerades av 12 kap. 4 § jordabalken, i en mot kustens huvudriktning vinkelrät riktning.

Även gränsdragningen mellan angränsande byar skulle enligt styrelsens mening kunna påverkas av att mellan byarna tidigare förefintligt allmänt vattenområde försvunne. Styrelsen har i denna del yttrat följande.

De nya normerna för begränsningen av strandäganderätten och fiskerätten komma självfallet att i och för sig verka förvirrande i en redan förut tilltrasslad situation, som i vissa hänseenden måste bedömas med hänsyn till äldre lag. Frågan om konflikten mellan normerna för gränsbestämning mellan enskilt och allmänt vattenområde och inom enskilt vattenområde mellan angränsande byar, i fall då mellan byarna tidigare förefintligt allmänt vattenområde genom landhöjningen försvunnit, har varken lagberedningen eller fiskerättskommittén upptagit till behandling. Det torde visserligen ej vara utslutet att lagberedningen ansett en sådan situation hänförlig till fall, då sådan jämkning, varom förmäles i 1 kap. 12 § tredje stycket av beredningens förslag till jordabalk, skulle kunna äga rum. En viss motsvarighet till det i beredningens förslag överst å s. 76 nämnda exemplet föreligger ju så till vida, att jordabalkens regel skulle få vika för en av naturen själv anvisad och av rågrannarna följd sträckning av ägo

sen. Det torde emellertid få anses som en brist att berörda med naturnödvändighet ständigt återkommande konfliktfall icke på något sätt uttryckligen regleras av lag, särskilt som den nu föreslagna lagen om gräns mot allmänt vattenområde skulle på en gång aktualisera ett stort antal dylika konfliktfall, i det att nu förefintligt allmänt vattenområde av mindre bredd mellan landbildningar av olika slag skulle i och med lagens ikraftträdande försvinna, så att de enskilda vattenområdena komme att gränsa direkt till varandra.

Ett enkelt exempel härpå är följande. Två byar A och B skiljas åt av ett 700 meter brett sund, som sträcker sig i nord-sydlig riktning. Byn A:s strand väster om sundet är tämligen låg och vattnet långgrund, varför 180-metersgränsen mot allmänt vatten faller så långt ut som 400 meter från stranden. Djupet i byn A:s enskilda vatten uppgår ingenstädes till 3 meter. Byn B:s strand öster om sundet är bergig och stupar brant i havet, i följd varav 180-metersgränsen mot det allmänna vattnet är belägen endast 200 meter från stranden. Byn B:s vattenområde är djupast något tiotal meter från land och blir grundare utåt, så att 180-metersgränsen ungefär sammanfaller med tremetersdjupkurvan. Mellan byarna finnes alltså ett 100 meter brett allmänt vattenområde. Vattendjupet å detta område överstiger ingenstädes 3 meter. Efter den nya lagens ikraftträdande inträder följande situation. Byn A gör anspråk på hela den berörda rännan av allmänt vatten, emedan den faller inom tremetersdjupkurvan från byns strand räknat. Från byn B:s sida göres gällande att samma vattenområde hör till denna by, emedan det faller inom 300-metersgränsen från byns strand räknat. Intet av dessa yrkanden torde emellertid kunna bifallas; ej heller synes någon kompromiss mellan de stridiga yrkandena vara möjlig. I och med det att det allmänna vattnet försvunnit torde nämligen gränsen mellan byarna skola bestämmas med tillämpning av 12 kap. 4 § jordabalken sålunda, att till var och en av byarna hänföres det vattenområde, som är beläget närmast dess strand. Gränsen skall alltså framgå mitt i sundet, vilket innebär att byn A blir av med en 50 meter bred remsa av sitt förutvarande vattenområde, vilken remsa tillika med hela det förutvarande allmänna vattnet tillfaller byn B. Ett dylikt av lagen föranlett överflyttande av ett vattenområde från en by till en annan väcker andra spörsmål, som icke berörts i fiskerättskommitténs betänkande. Sålunda kan man fråga sig huruvida det icke vore rättvist att, om byn A därigenom gått miste om värdefullare fiske, byn kunde erhålla ersättning därför i någon form. Häremot kan visserligen erinras att den nya lagstiftningen endast omedelbart aktualiserat en situation, som i allt fall förr eller senare måste uppkomma genom att den smala rännan av allmänt vatten genom landhöjningens inverkan försvinner. Men ett uppskov på exempelvis 100 år med gränsförändringen kan ju dock i vissa fall representera betydande ekonomiska värden.

Styrelsen har gjort gällande att de föreslagna bestämmelserna komme att medföra att fastighetsredovisningen bleve osäker och har härom anfört i huvudsak följande.

En förflyttning inåt av gränsen mot allmänt vattenområde kan få mycket långtgående rättsverkningar i fråga om fastigheters indelning och gränser. Att ett enskilt vattenområde hänföres till allmänt vattenområde betyder att inom förstnämnda område all förefintlig fastighetsindelning annulleras. Hela fastigheter kunna sålunda bringas att försvinna och delar av fastigheter avskäras för att läggas till allmänt vattenområde. Detta sker egentligen automatiskt i och med det att den nya lagen träder i kraft. Det ligger

emellertid i sakens natur att de sålunda inträdda förändringarna i allmänhet kunna konstateras först genom närmare undersökning. Vill man komma till någon större visshet om hur det förhåller sig, måste vanligen gränsbestämning enligt jorddelningslagen eller fastighetsbildningslagen tillgripas. Någon definitiv visshet kan emellertid ej vinnas ens genom gränsbestämning, eftersom denna är utan verkan, i den mån genom ny förrättning eller på annat sätt visas att gränsen mot det allmänna vattnet löper annorledes än vid den första förrättningen bestämts. Det finns alltså ingenting som hindrar att, sedan en gränsbestämning ägt rum och vederbörligen fastställts, en därmed missnöjd part genast begär ny gränsbestämning. Om res judicata kan över huvud ej bli tal. Det säger sig självt att ett sådant labilt rättstillstånd icke kan vara lämpligt ur fastighetsbildningssynpunkt. Bestämningarna ha också utformats närmast med tanke på fiskeförhållandena. Man har ansett sig icke kunna förutsätta att yrkesfiskarna, som ofta komma till ett fiskevatten från andra avlägsna orter, skola äga kännedom om skedda gränsbestämningar i vattnet och därför ej velat förläna gränsbestämningen ens temporär giltighet mot dem. Det kan därför antas att i praktiken saken kommer att ställa sig så, att den vid förrättningen bestämda gränsen blir bindande för strandägarna, som ju måste förutsättas äga kännedom om gränsbestämningen, men icke för yrkesfiskarna, som strandägarna genom gränsbestämningen velat skydda sig mot. Gränsbestämningen torde dock få anses ha tillskapat en viss presumtion, som det gäller för yrkesfiskarna att motbevisa. Styrelsen bestrider ingalunda att ett sådant rättsläge kan vara lämpligt ur fiskesynpunkt men har å andra sidan icke velat underlåta att framhålla olägenheterna därav ur fastighetsbildningssynpunkt. Olägenheterna torde dock framträda starkare i teorien än i praktiken. Det är nämligen sannolikt att i många fall, då förändringar varom här är fråga inträtt i och med lagens ikraftträdande, allt kommer att bli vid det gamla ganska lång tid framåt, och att först senare av någon särskild anledning saken i en eller annan form göres till föremål för prövning. Risker med ett sådant sakernas tillstånd är dock att fastighetsredovisningen i jordregistret och fastighetsregistret blir osäker, vilken osäkerhet också kommer att vidlåda de på dessa register grundade fastighetsböckerna. Det skulle sålunda kunna inträffa t. ex. att en fastighet överlåtes, lagfares och in-tecknas utan hinder därav att fastigheten i dess helhet faller utanför gränsen mot allmänt vattenområde och sålunda ej längre existerar. Det är ej lätt att finna någon lämplig form för överlantmätarnas och fastighetsregisterförarnas underrättande om förändringar varom här är fråga med hänsyn till att dessa kunna bli konstaterade i så många olika sammanhang. Den saken torde emellertid böra få bli en uppgift för fastighetsbildnings-sakkunniga vid den förestående revisionen av jordregister- och fastighetsregisterförordningarna. I alla händelser är styrelsen icke beredd att nu göra något närmare uttalande i denna fråga.

Vad angår det i 3 § av fiskerättskommitténs förslag upptagna stadgandet rörande bestämning av gräns mot allmänt vattenområde ha *fastighetsbildningssakkunniga*, med vilka *lantmäteristyrelsen* instämt, hemställt att stadgandet måtte med vissa kompletteringar överflyttas till 7 kap. jorddelningslagen.

Lantmäteristyrelsen har vidare påpekat, att i städer och fastighetsregister-samhällen också funnes annan jord än sådan som inginge i fastigheter, och har med anledning därav ifrågasatt viss komplettering av lagtexten. Styrelsen har härom yttrat i huvudsak följande.

Det är mycket vanligt att till stad eller samhälle hörande vattenområde i havet eller de stora insjöar, där enligt lagförslaget allmänt vattenområde skall finnas, upptages i bihang B eller C till fastighetsregistret och sålunda enligt fastighetsbildningslagens och fastighetsregisterförordningens terminologi ej ingår i fastighetsindelning. Med hänsyn härtill ifrågasätter styrelsen huruvida icke lagförslaget bör kompletteras med en fjärde paragraf med det innehåll, att vad i 1—3 §§ sagts om fastighet skall gälla även beträffande sådant i fastighetsregister för stad eller samhälle redovisat område, som icke ingår i fastighetsindelning.

Lagrådsremissen angående fiskerätten.

Det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske upptar i 3—5 §§ med vissa formella omredigeringar de av fiskerättskommittén förordade allmänna reglerna för gränsdragningen mellan fritt och enskilt fiskevatten i havet. Därutöver skall emellertid enligt 6 § till enskilt fiskevatten hänföras vattnet vid vissa kuststräckor i Norrbottens och Kalmar län. Beträffande omfattningen av fritt fiskevatten i de stora sjöarna skiljer sig det remitterade förslaget från fiskerättskommitténs förslag såtillvida, att enligt det förstnämnda förslaget fritt fiskevatten skall finnas jämväl i Mälarens centrala delar utanför det egentliga strandvattnet.

Det remitterade förslaget innehåller i 13 §, vilken motsvarar 8 § i fiskerättskommitténs förslag till fiskelag, bestämmelse att fisket i enskilt fiskevatten tillhör fastigheterna, såvitt ej annat följer av vad därefter i lagen stadgas. I motiveringen till bestämmelsen har föredragande departementschefen uttalat, att med ledning av annan lagstiftning, verkställda jorddelningar, överlåtelseavtal o. d. finge bedömas hur fiskerätten närmare skulle fördelas mellan fastigheterna, samt att särskild föreskrift icke syntes vara erforderlig för att utmärka att med fastighet i detta sammanhang skulle förstås även sådana i fastighetsregister för stad eller samhälle redovisade områden, som icke inginge i fastighetsindelning. Departementschefen har vidare anfört:

I detta sammanhang vill jag nämna att några remissinstanser — under erinran att de nya bestämmelserna om gränsen mellan fritt och enskilt fiskevatten kunde föranleda att ett vattenområde som hittills ej varit föremål för strandägarerätt i framtiden bleve att anse såsom enskilt — uttalat att det stundom kunde vara vanskligt att avgöra vem fiskerätten i detta vatten skulle tillkomma. Dylika svårigheter lära emellertid kunna uppkomma endast i undantagsfall och några bestämmelser i ämnet torde därför, åtminstone tillsvidare, icke vara erforderliga. Det må framhållas att liknande gränsförskjutningar redan tidigare förekommit på grund av landhöjningen utan att detta medfört större olägenhet.

I 31 § av det till lagrådet remitterade förslaget — vilken motsvarar 27 § i fiskerättskommitténs förslag — utsäges, att om genom urminnes hävd eller genom särskilt stadgande, dom eller skattläggning eller på annat lagligt sätt är annorledes än förut i lagen sägs bestämt om rätt för kronan eller annan till fiske i enskilt fiskevatten, det skall gälla. Dylik särskild rättighet skall dock icke äga giltighet mot sådan rätt till fiske, som enligt stadganden i lagen tillkommer varje svensk medborgare.

Till lagrådet har samtidigt remitterats förslag till lag om ersättning för mistad fiskerätt. Detta förslag avser — i motsats till fiskerättskommitténs förslag i ämnet — icke frågor om ersättning för förluster i samband med lagstiftning om fastigheternas gräns mot allmänt vattenområde.

Lagberedningen.

Fiskerättskommitténs ifrågavarande förslag innebär såsom ovan angivits att i avbidan på revisionen av jordabalken fastigheternas gränser mot allmänt vattenområde i havet och de stora sjöarna regleras genom en särskild lag i anslutning till nya bestämmelser om gränsen mellan fritt och enskilt fiskevatten.

Enligt beredningens mening skulle det vara synnerligen olyckligt om ej det nu föreliggande tillfället att i ett sammanhang reglera äganderättens och fiskerättens utsträckning bleve begagnat. Det må erinras, att det år 1921 gjorda försöket att åvägbringa lagstiftning rörande äganderättens utsträckning i vatten misslyckades främst på grund av farhågor att man därmed skulle föregripa regleringen av fiskerätten. Om lagstiftning nu genomfördes allenast i fråga om fiskerätten, kunde allmän rättsosäkerhet beträffande äganderättens utsträckning i vatten befaras uppkomma. Det torde ej kunna anses givet, att den nya fiskerättsgränsen skulle bli grundläggande för äganderättens utsträckning; skulle så bli förhållandet, uppkomme i vart fall den olägenheten, att markägarna skulle kunna förlora vattenområden utan att ersättning därför tillförsäkrats dem.

Bedömandet av lämpligheten av en särskild reglering av den till jordabalken hörande frågan om fastigheternas utsträckning i vattnet blir emellertid beroende av det sätt, på vilket de nya bestämmelserna närmare utformas. Regleringen bör uppenbarligen i sak ej vara provisorisk utan erhålla sådan utformning att bestämmelserna utan egentliga ändringar kunna infogas i en ny jordabalk.

Här uppkommer till en början frågan om lagstiftningen — såsom föreslagits beträffande gränsen mellan fritt och enskilt fiskevatten — skall göras tvingande i så måtto, att den skall medföra rubbning av bestående rättsförhållanden, eller om den endast skall avse att undanröja nu förefintlig oklarhet beträffande gränserna. Det år 1909 avlämnade förslaget till jordabalk var på denna punkt utformad enligt det sistnämnda alternativet;¹ förslaget anslöt sig i stort sett till den då gällande rättsuppfattningen. Även det genom proposition till 1921 års riksdag framlagda förslaget till lag om ägo- gränser m. m. byggde på denna grund; i detta förslag stadgades uttryckligt förbehåll för det fall att annorledes vore lagligen bestämt.² Sådant förbehåll upptogs jämväl i ägo- gränssakkunnigas förslag den 29 juni 1929. Beredningens förslag år 1947 innehåller åter i anslutning till fiskerättskommitténs redan då utarbetade förslag en gränsdragning för enskilt vattenområde,

¹ III s. 117.

² Se lagrådets yttrande, prop. 70/1921 s. 32.

som i åtskilliga fall leder till ett för fastighetsägarna mindre gynnsamt resultat än som skulle följa av vad nu anses gälla. Något förbehåll om beståndet av lagligen gällande rätt till vattenområde utanför denna gräns har icke upptagits i beredningens förslag, och det har varit avsett att äldre rätt icke vidare skall äga giltighet inom vad som enligt förslaget utgör allmänt vattenområde. Regleringen av frågan om förhållandet till gällande rätt hör emellertid till övergångsbestämmelserna till ny jordabalk, vilka beredningen ej behandlat i det framlagda förslaget.

Den uppordning av nu föreliggande rättsläge, som avses med revisionen, torde näppeligen vinnas om man ej ingriper även i nu gällande rättsförhållanden. Man skulle eljest icke erhålla en klar gränsdragning som är oberoende av varjehanda lokala lantmäteriförrättningar eller hävdförhållanden. Det synes därför önskvärt att en reglering av gränsen mot allmänt vattenområde göres tvingande på det sättet, att äldre äganderätt till vattenområde utanför den nya gränsen upphäves, vare sig rätten grundas enbart på de nuvarande strandvatten- och inomskärsreglerna eller till stöd för densamma kan åberopas lantmäteriförrättning, dom e. d. Förefintlig urminnes hävd bör i sådant fall än mindre tillerkännas verkan. Det sagda gäller även för den händelse sådant fall skulle föreligga att vattenområdet registreras såsom särskild fastighet. De rubbningar i bestående rättsförhållanden, som lagstiftningen medför, få i den mån de äro av ekonomisk betydelse kompenseras genom ersättning av statsverket. Vid prövningen av ersättningsfrågorna bör konstateras, huruvida den nya gränsdragningen innebär ändringar i fastighetsindelningen; är så förhållandet bör anmälan därom göras till registreringsmyndigheten. Det kunde ifrågasättas om ej till förebyggande av rättsovisshet särskilt stadgande om upphävande av äldre rätt enligt vad nu sagts borde upptagas i övergångsbestämmelserna till lag om gräns mot allmänt vattenområde.¹ Därest emellertid i dessa intages en erinran om de stadganden rörande ersättning av statsmedel för förlust av vattenområde till följd av lagen, som avses skola meddelas i särskild lag — en erinran som synes lämplig även ur andra synpunkter — torde någon ovisshet om lagens inverkan på tidigare bestående rättigheter till vattenområde ej behöva uppkomma.

Den allmänna princip, som enligt 3—5 §§ i det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske bestämmer omfattningen av enskilt fiskevatten i havet, synes — såsom beredningen framhållit i sitt betänkande — lämplig även som grund för regleringen av strandäganderätten. Visserligen torde det för utövning av de i äganderätten ingående befogenheterna bortsett från fiskerätten och jakträtten ha mindre betydelse var gränsen går, såvida den ej förläggas avsevärt närmare stranden än enligt 180-metersregeln. Genom en anknytning till regleringen av det enskilda fiskevattnet undviker man emellertid dubbla gränser, och såsom beredningen uttalat torde en gräns för enskilt vattenområde, som icke sammanfaller med gränsen för

¹ Innebörden i detta hänseende av det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske följer av bestämmelserna i 31 §; jfr 27 § i fiskerättskommitténs förslag till fiskelag.

enskilt fiskevatten, i regel få så ringa aktualitet att den näppeligen komme att leva i kustbefolkningens medvetande. Om gränsen för enskilt vattenområde bestämmes snävare än för enskilt fiskevatten, skulle härutöver kunna uppkomma vissa olägenheter ur fastighetsbildningssynpunkt. Då gränsdragningen beträffande det enskilda vattenområdet har till syfte att bestämma omfattningen av fastigheternas ägovälden och sålunda angiva de områden som äro föremål för enskild äganderätt, kan det icke i och för sig vara lämpligt att låta en befogenhet som i princip åtföljer äganderätten — fiskerätten — hänföra sig till område, som icke ingår i fastighet och ej heller kan vara föremål för äganderätt. Sådan fiskerätt kan icke betecknas som en begränsad rätt till fastighet utan kommer att utgöra en speciell, med sakrättsliga verkningar utrustad rättighet av säregen typ. Att märka är att man ej kan utgå från att fiskerätten i dylikt fall alltid tillkommer en fastighetsägare i denna hans egenskap. Annat förhållande kan tänkas uppkomma i följande situation. Om gränsen för enskilt vattenområde såsom ovan antagits göres tvingande, kommer äganderätt till vattenområde utanför gränsen att upphöra. En nu befintlig med äganderätt till grunden förenad fiskerätt, som utgör särskild fastighet och antages vara belägen utanför nämnda gräns men inom den för enskilt fiskevatten bestämda gränsen, komme att fortleva såsom fiskerätt, varmed äganderätt till grunden ej är förenad. Man skulle sålunda genom lagstiftningen skapa rättigheter motsvarande sådana i jordeboken upptagna, med äganderätt till grunden ej förenade fiskerier, som nu enligt särskilt stadgande hänföras till fast egendom.¹

Den i beredningens betänkande föreslagna gränsen för enskilt vattenområde i havet sammanföll helt med den av fiskerättskommittén förordade gränsen för enskilt fiskevatten. Det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske upptar emellertid såsom förut nämnts i 6 § bestämmelser om utvidgning av det enskilda fiskevattnet vid vissa kuststräckor i Norrbottens och Kalmar län. Dessa bestämmelser kunna betraktas som en av de lokala förhållandena påkallad modifikation av den s. k. kilometerregeln. De ovan angivna skälen för en enhetlig reglering synas följdriktigt leda till att även nämnda bestämmelser läggas till grund för avgränsningen mellan enskilt och allmänt vattenområde.

På grund härav förordar beredningen att i förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde upptages bestämmelse att vid de kuststräckor i Norrbottens och Kalmar län, där enligt vad särskilt är stadgat enskilt fiskevatten omfattar vattenområde utöver vad som enligt huvudregeln är enskilt vatten, även sådant vattenområde skall hänföras till fastigheterna.

Den allmänna regeln för äganderättens utsträckning i havet bör gälla även för rikets västra kust, där enskild fiskerätt kvarstår om ock i begränsad omfattning. Vid Skånes västra kust skall enligt 18 § i det till lagrådet remitterade förslaget varje svensk medborgare äga rätt att fiska inom det enskilda fiskevattnet. Yttergränsen för detta kommer här att sakna prak-

¹ Jfr Jordabalksförslaget s. 85.

tisk betydelse.¹ Det kan ifrågasättas, om under sådana förhållanden anledning finnes att tillerkänna strandägarna äganderätt till vattenområde enligt huvudregeln. Emellertid synes det tveksamt om man för denna kuststräcka bör helt utesluta äganderätt till vattenområde, således även vattenområdet närmast stranden. Att här fastställa en särskild, i vattnet gående gräns torde icke böra komma i fråga. Huvudregeln bör därför tillämpas även för Skånes västra kust.

Såsom lantmäteristyrelsen uttalat bör gränsen mellan en till fastighet hörande ö eller holme av mindre längd än 100 meter och kringliggande allmänt vattenområde anses rörlig. Särskild bestämmelse härom torde böra upptagas i lagförslaget. Gränsen bör följa strandlinjen, och man synes härvid lämpligen böra utgå från samma vattenstånd som enligt huvudregeln. Det torde kunna förutsättas, att den myndighet, som företräder det allmännas rätt, medgiver strandägaren rätt att bibehålla uppförd brygga och annan byggnad vid stranden, om han icke redan enligt 1 kap. 3 § vattenlagen är berättigad därtill. Dylika spörsmål torde få lösas i samband med bestämmandet av ersättning för förlorat vattenområde. Frågor, som angå dispositionsrätten till allmänt vattenområde, torde icke i detta sammanhang böra upptagas till närmare reglering. Vad beträffar jakträtten kring öar och holmar av mindre längd än 100 meter, belägna inom allmänt vattenområde, förutsätter beredningen, att särskilda bestämmelser därom meddelas, om så finnes påkallat.

I åtskilliga yttranden har berörts frågan om äganderätten till smärre holmar och skär i havsbandet. Med anledning härav torde böra understrykas, att förslaget avser att reglera äganderätten allenast beträffande vattentäckt område. Äganderätten till öar och holmar beröres i princip ej av förslaget. Därest, såsom ovan förordas, uttrycklig bestämmelse om gräns mellan öar och holmar av mindre längd än 100 meter samt omgivande allmänt vattenområde upptages i lagen, framgår än tydligare, att även dylika öar och holmar kunna vara föremål för enskild äganderätt. Det synes knappast föreligga anledning att i detta sammanhang upptaga till reglering i lag den svårlösta frågan, under vilka förutsättningar äganderätt till öar och holmar skall anses föreligga; än mindre läser kunna komma i fråga att giva bestämmelser om till vilken fastighet öarna eller holmarna skola höra eller vem äganderätten eljest skall tillkomma. Det nu sagda gäller även den av kammarkollegiet berörda frågan, huruvida holmar och skär, som nu ligga inom enskilt vatten, äro föremål för enskild äganderätt eller äro att anse som allmän egendom. Äganderätt till öar och holmar får efter ett genomförande av den nu föreslagna lagstiftningen, liksom för närvarande, i händelse av tvist styrkas med tillgängliga bevismedel, t. ex. hävden eller det förhållande, att öarna eller holmarna redovisats vid lantmäteriförrättningar. Det må erinras om att i 15 kap. 3 § jordabalken öar och holmar uttryckligen nämnts såsom föremål för urminnes hävd.

¹ Jfr 31 § i det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske.

Såsom lantmäteristyrelsen framhållit kunna emellertid skär vara så små, att de anses följa vattenområdet och alltså, om de äro belägna inom allmänt vattenområde, icke ingå i fastighet. Enahanda kan vara förhållandet med holmar. Någon storleksgräns för dessa holmar och skär kan dock ej angivas i lag, utan avgörandet torde få bero på prövning i varje särskilt fall, varvid får beaktas icke blott storleken utan även värdet av holmarna och skären och i vad mån de praktiskt utnyttjats.

I enlighet med det anförda läser rättsläget efter genomförande av den föreslagna lagstiftningen bliva följande. Sådan ö eller holme, som är belägen inom enskilt vatten enligt nu gällande rätt men inom allmänt vatten enligt den nya lagstiftningen, tillhör fortfarande den som kan visa att han hade äganderätt därtill vid lagens ikraftträdande. Det torde ligga i sakens natur att särskilt stränga krav på bevisningen i detta hänseende icke böra uppställas, när äganderätten till ön eller holmen göres gällande av den som enligt äldre rätt ägde det omgivande vattenområdet. Om ej annan kan visa särskild rättsgrund för påstådd äganderätt till ön eller holmen och den ej heller redan förut betraktats såsom allmän egendom, läser den få anses tillhöra den som ägde det kringliggande vattenområdet, såvida fråga ej är om outnyttjade holmar och skär som äro så små, att de på sätt nys angivits följa vattenområdet. Hinder mot att dylika holmar och skär skola anses följa vattenområdet synes icke utan vidare föreligga enbart av den anledningen, att de utnyttjats för utövande av fiskerätt som tillkommit ägaren av vattenområdet. Om de åter i verklig mening hävdats av denne — exempelvis för bete eller till uppförande av sjöbod — torde äganderätt för honom till holmarna och skären få anses föreligga.

Vad åter angår ö eller holme inom vattenområde, som förut varit allmänt men enligt den nya lagstiftningen utgör enskilt vatten, kan här bortses från de fall, då med stöd av nu gällande rätt enskild äganderätt visas föreligga till ön eller holmen; denna äganderätt kvarstår oberoende av vattenområdets ändrade karaktär. Har ön eller holmen tidigare icke varit föremål för enskild äganderätt, gäller enligt vad förut sagts i princip, att den som erhåller vattenområdet icke därmed förvärvar äganderätt till ön eller holmen. Denna är fortfarande att anse som allmän egendom. Vad ovan anförts därom, att holmar och skär under vissa förutsättningar skola anses följa vattenområdet, torde emellertid i dessa fall få särskild betydelse, enär här är fråga om landbildningar vilka icke hävdats såsom enskilda. Att de begagnats av enskilda vid utövande av allemansrätt till fiske saknar här inverkan. Man torde därför kunna förutsätta, att smärre holmar och skär, vilka nu äro belägna inom allmänt vatten och icke äro föremål för enskild äganderätt eller av det allmänna särskilt disponerats, regelmässigt anses följa vattenområdet och alltså tillfalla den fastighet, till vilken vattenområdet enligt den nya lagstiftningen kommer att hänföras.

Öar och holmar, som efter den nya gränsdragningen äro belägna inom enskilt vatten men kvarstå som allmän egendom, synas böra upptagas i fastighetsregistret, om så ej redan skett. De skola alltså anses ingå i fastighetsindelningen.

Såsom framgår av det anförda torde i viss utsträckning oklarhet föreligga beträffande äganderätten till öar, holmar och skär i havet. Tillräcklig anledning torde dock ej föreligga att i detta sammanhang företaga någon allmän inventering för klarläggande av äganderätten till dessa landbildningar.

De allmänna reglerna för strandäganderättens utsträckning böra tillämpas även beträffande Vänern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. Av skäl, som ovan angivits i fråga om havet, bör tillika i Hjälmaren och Storsjön det enskilda vattenområdet utvidgas i enlighet med vad som föreslagits för det enskilda fiskevattnet i dessa sjöar. Vad angår Mälaren synes, ehuru det enskilda fiskevattnet begränsats i det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske, vattenområdet när det gäller äganderätten böra i sin helhet anses såsom enskilt; såsom beredningen uttalat i sitt betänkande torde allt vatten i Mälaren vara att betrakta som enskilt.

Enligt förslaget skola gränserna i de stora sjöarna bestämmas efter särskilt angivna vattenstånd. Gränserna äro i princip rörliga i så måtto att de kunna ändras till följd av uppgrundning, uppslamning o. dyl. och jämväl, om än obetydligt, kunna påverkas av landhöjningen.¹ Beredningen har i sitt betänkande² uttalat, att om vattenståndet framdeles skulle komma att väsentligt ändras till följd av sjöregleringar, gränsen borde jämkas med hänsyn till de nya vattenstånden. Denna innebörd av jordabalksförslaget framgår av att i 1 kap. 12 § beträffande gräns i enskilt vatten mellan olika fastigheter uttryckligen anges att, om stranden förskjutits, dess tidigare läge, i den mån det kan utrönas, skall vara avgörande vid gränsens bestämmande. När nu bestämmelserna om fastigheternas gräns mot allmänt vattenområde utbrytas till särskild lagstiftning, synes det till undvikande av att, genom motsatsslut från vad som stadgas beträffande havet, gränsen i de stora sjöarna skulle anses orubblig, böra i lagtexten angivas att de för dessa sjöar angivna vattenstånden gälla så länge nuvarande sjöregleringar bibehållas väsentligen oförändrade.

I 3 § av fiskerättskommitténs förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde har upptagits ett stadgande angående bestämning av sådan gräns. I enlighet med hemställan från fastighetsbildningssakkunniga, med vilka lantmäteristyrelsen instämt, bör denna bestämmelse överflyttas till 7 kap. jorddelningslagen, varvid ett motsvarande stadgande erfordras i lagen om fastighetsbildning i stad. Den föreslagna regeln att gränsbestämning ej äger giltighet för framtiden avser även gränsen mot allmänt vattenområde i de stora sjöarna, vilken gräns i princip är rörlig. Regeln bör vidare vara tillämplig å gränsen mellan ö eller holme av mindre än 100 meters längd och kringliggande allmänt vattenområde, vilken gräns enligt vad ovan förordats skall gå i strandlinjen.

Lantmäteristyrelsen har hemställt om komplettering av lagtexten med

¹ Jfr SOU 1937:10 s. 67—68.

² S. 54—55.

ett stadgande rörande sådana i fastighetsregister för stad eller samhälle redovisade områden, som icke ingå i fastighetsindelning. Särskild föreskrift synes emellertid icke vara erforderlig för att utmärka att med fastighet i detta sammanhang skall likställas sådant område.¹

I vissa yttranden har vidare behandlats frågan hur det skall förfaras med vattenområde, som genom den nya lagstiftningen tillföres ett skifteslag. Det synes icke rimligt att tillåta delning av det nytillkomna området såsom särskilt skifteslag enligt 1 kap. 2 § 3 jorddelningslagen. För att förhindra detta läser uttrycklig lagbestämmelse erfordras. Då det nytillkomna området utgör ett genom lagstiftning från det allmänna till skifteslaget överfört område, kan det icke anses föreligga något tvång att låta tillskottet fördelas mellan delägarna i skifteslaget efter vanlig delningsgrund, utan de lagstiftande myndigheterna lära ha fria händer att fördela området efter vad som finnes vara lämpligt. Ehuru svårighet föreligger att finna en något så när enhetlig och likvärd för specialfallen godtagbar reglering, synas de av fiskerättskommittén föreslagna principerna anvisa en framkomlig väg. För det fall att det tidigare vattenområdet är odelat erfordras icke någon särskild bestämmelse. När skifteslaget, såsom torde vara det vanligaste, delats med tillämpning av 12 kap. 4 § jordabalken, bör det nytillkomna vattenområdet anses delat efter enahanda grund, och detta bör gälla även om den tidigare delningen skett med vissa jämkningar i de i nämnda lagrum angivna grunderna. Har åter skifteslaget delats efter väsentligen annan grund, synes man böra i princip låta de ägolotter, som erhållit vattenområden gränsande mot det allmänna vattnet enligt äldre rätt, d. v. s. det nytillkomna vattenområdet, få sträcka sitt ägovälde över det nytillkomna vattenområdet ut mot det allmänna vattenområdet enligt nya lagen. Härvid kunna principerna i 12 kap. 4 § jordabalken erhålla motsvarande tillämpning, varvid fördelningen dock sker efter närhet till ägolott i vattnet. För undvikande av olämpliga gränslinjer och opraktisk form å ägofigurer bör en tämligen vidsträckt jämningsrätt vid gränsbestämning föreligga.² Vid en sådan jämkning bör också kunna beaktas önskemålet att ägolott, som nu sträcker sig ut till allmänt vattenområde, icke bör av nytillkommet enskilt vattenområde avskäras från förbindelse med allmänt vattenområde.

Genom den föreslagna utformningen skulle man vinna att för de vanligaste fallen någon åtgärd av sakägarna ej skulle erfordras. För de fall åter, där en strikt tillämpning av regeln skulle giva ett opraktiskt resultat, ha delägarna möjlighet att genom gränsbestämning få hänsyn tagen till föreliggande särskilda förhållanden.

Sådant vattenområde, som redan vid den föreslagna lagens ikraftträdande på grund av landhöjningen tillförts ett skifteslag efter att detta delats, kan icke anses utgöra särskilt skifteslag enligt 1 kap. 2 § 3 jorddelningslagen

¹ Jfr departementschefens ovan återgivna uttalande vid 13 § i det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske.

² Jfr jordabalksförslaget 1 kap. 12 §.

utan utgör en tillvinning till de skilda ägolorterna. Landhöjningen medför, att den yttre gränsen för ägolorterna förflyttar sig utåt. I fråga om gränsen mellan ägolorterna inbördes torde de ovan förordade grunderna få anses analogt tillämpliga liksom ock den föreslagna jämningsregeln.

De nu ifrågasatta bestämmelserna avse äganderätten till vattenområdet men få tillämpning även beträffande fiske, som vid delning följt vattenområdet. Har fiske delats på annat sätt, böra såsom en följd av fiskerättskommitténs förslag de angivna principerna äga motsvarande tillämpning beträffande det nytillkomna fiskevattnet. Gällande bestämmelser i lag om särskild delning av fiske äro ytterst knapphändiga, och något uttryckligt stadgande för det nu föreliggande speciella fallet synes icke erforderligt. En regel därom kan för övrigt icke anses ha sin plats i det förevarande lagförslaget utan måste betraktas såsom en följdbestämmelse till den nya lagen om rätt till fiske.

Lantmäteristyrelsen har i sitt yttrande jämväl berört frågan om gräns i vatten mellan byar, när allmänt vatten som åtskilt byarna försvinner. Nämn- da förhållande medför i princip icke någon minskning av det vattenområde, som tidigare tillkommit vardera byn. En närmare reglering av frågan om gränsdragningen i dessa fall torde emellertid icke böra ske genom lagstiftning utan torde få överlämnas till rättstillämpningen, varvid de i vart enskilt fall föreliggande särskilda omständigheterna kunna beaktas.

I enlighet med det anförda har beredningen upprättat bilagda förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde. Detta innefattar tillika vissa redaktionella jämkningar i fiskerättskommitténs förslag. Genom avfattningen av den inledande paragrafen torde de av fastighetsbildningssakkunniga och kammarkollegiet uttalade önskemålen beträffande terminologien i förslaget ha blivit tillräckligt tillgodosedda.

Stockholm den 18 maj 1949.

N. GÄRDE

HERVED AF TROLLE

SVEN ROMANUS

Bilaga.

F ö r s l a g
till
L a g
om gräns mot allmänt vattenområde.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Vattenområde i havet är allmänt (allmänt vatten), där det ej ingår i fastigheterna (enskilt vatten).

2 §.

Till enskilt vatten hänföres i havet

1. allt vatten inom trehundra meter från fastlandet eller från ö eller holme av minst etthundra meters längd ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup går längre ut, allt vatten inom denna djupkurva;

2. allt vatten, vars förbindelse med öppna havet icke är av större bredd än en kilometer räknat från fastlandet eller från ö eller holme av minst etthundra meters längd, dock ej vatten vid ö eller ögrupp vilken från fastlandet helt skiljes av annat vatten än nu sagts; samt

3. annat vatten, som har förbindelse med öppna havet allenast över enskilt vatten.

3 §.

Vid de kuststräckor i Norrbottens och Kalmar län, där enligt vad särskilt är stadgat enskilt fiskevatten omfattar vatten utöver vad i 2 § sägs, skall även sådant vatten vara enskilt.

4 §.

Finnes ej enskilt vatten vid ö eller holme i havet, vilken utgör fastighet eller del därav, skall gränsen mot det allmänna vattnet anses följa strandlinjen.

5 §.

Vid tillämpningen av vad ovan stadgas skola vattendjup och strandlinjer bestämmas efter förhållandena vid normalt medelvattenstånd.

6 §.

Vad i 1, 2 och 4 §§ stadgas om vattenområde i havet gälle ock beträffande Väneren, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. Därutöver skall

i fråga om Hjälmaren och Storsjön bestämmelsen i 3 § äga motsvarande tillämpning.

Vattendjup och strandlinjer skola härvid, så länge nuvarande sjöregleringar bibehållas väsentligen oförändrade, bestämmas efter ett vattenstånd i Väneren av 3,60 meter över nedre slusströskeln vid Sjötorp, i Vättern av 2,97 meter över västra slusströskeln vid Motala, i Hjälmaren av 2,77 meter över södra slusströskeln vid Notholmen och i Storsjön av 292,45 meter över nollplanet i det höjdsystem, som ligger till grund för sjöns reglering.

Denna lag träder i kraft den

Har vattenområde delats före nämnda dag och kommer enligt denna lag att till skifteslaget hänföras ytterligare vattenområde, skall detta anses delat mellan de ägolotter, som ligga vid stranden, efter de i 12 kap. 4 § jordabalken angivna grunderna; skedde den tidigare delningen efter väsentligen annan grund, skall dock det nytillkomna vattenområdet anses delat mellan de ägolotter, vilkas vattenområden gränsa däremot, så att till varje ägolott hör den del därav, som är närmast ägolottens vattenområde. Utan hinder av vad nu stadgats skall vid gränsbestämning företagas den jämkning, som prövas erforderlig för att erhålla lämplig sträckning å gräns eller för att förhindra att ägolott avskäres från allmänt vattenområde.

Om ersättning av statsmedel för förlust av vattenområde, som jämlikt dom eller annan särskild rättsgrund tillkommit fastigheterna eller eljest enligt äldre rätt ansetts tillhöra dessa men till följd av nya lagen utgör allmänt vatten, är särskilt stadgat.

Bilaga B.

*(Tidigare föreslagen lydelse¹)**(Nu föreslagen lydelse)***Förslag**

till

Lag**om ersättning för mistad fiskerätt.****Förslag**

till

Lag**om ersättning för mistad fiskerätt m. m.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Kommer jämlikt lagen *den 1949* om rätt till fiske visst fiskevatten, vari enligt äldre lag fisket tillhörde strandägaren, att utgöra fritt fiskevatten,

eller föranleder bestämmelse i 14—19 §§ sagda lag i något fall, att varje svensk medborgare erhåller rätt att bedriva fiske som enligt äldre lag var förbehållet strandägaren,

eller blir på grund av stadgande i 31 § berörda lag särskild fiskerättighet, som ägde giltighet enligt äldre lag, helt eller delvis utan verkan,

skall ersättning av statsmedel utgå för värdet av den förmån som för strandägaren eller rättighetens ägare gått förlorad därigenom att fisket blivit fritt, så ock för förlust som av denna anledning eljest må hava tillskyndats honom.

Kommer jämlikt lagen om rätt till fiske visst fiskevatten, vari enligt äldre lag fisket tillhörde strandägaren, att utgöra fritt fiskevatten,

eller föranleder bestämmelse i 14—19 §§ sagda lag i något fall, att varje svensk medborgare erhåller rätt att bedriva fiske som enligt äldre lag var förbehållet strandägaren,

eller blir på grund av stadgande i 31 § berörda lag särskild fiskerättighet, som ägde giltighet enligt äldre lag, helt eller delvis utan verkan,

skall ersättning av statsmedel utgå för värdet av den förmån som för strandägaren eller rättighetens ägare gått förlorad därigenom att fisket blivit fritt, så ock för förlust som av denna anledning eljest må hava tillskyndats honom.

Sådan ersättning skall ock utgå för annan förmån än rätt till fiske, som för fastighetsägare gått förlorad därigenom att jämlikt lagen om gräns mot allmänt vattenområde visst vat-

¹ Enligt ett den 25 februari 1949 till lagrådet remitterat förslag.

(Tidigare föreslagen lydelse)

(Nu föreslagen lydelse)

Var den 1 januari 1950 rätt till fiske, vilken enligt vad ovan sagts gått förlorad, till någon upplåten, skall även denne njuta ersättning för honom åsamkad skada.

tenområde, som enligt äldre rätt tillhörde fastigheten, blivit allmänt vatten.

Var den 1 januari 1950 rätt till fiske *eller annat*, vilken enligt vad ovan sagts gått förlorad, till någon upplåten, skall även denne njuta ersättning för honom åsamkad skada.

2 §.

Fråga om ersättning som sägs i 1 § skall upptagas av särskild nämnd (fiskevärderingsnämnd), inrättad för län eller annat område som Konungen bestämmer.

Anspråk på ersättning skall vid påföljd av talans förlust skriftligen framställas hos nämnden före den 1 januari 1955.

3 §.

Fiskevärderingsnämnd skall bestå av tre ledamöter. En av ledamöterna, vilken tillika skall vara ordförande, utses av Konungen. De båda övriga ledamöterna utses på sätt Konungen bestämmer. För varje ledamot skall finnas en i enahanda ordning utsedd suppleant. Angående omröstning i nämnden skall gälla vad i lag finnes stadgat rörande omröstning i tvistemål vid rådsrätt.

4 §.

Innan fiskevärderingsnämnd avgör ärende angående ersättning, skola sökanden och kronan erhålla tillfälle att framlägga sina synpunkter vid sammanträde inför nämnden. Framställning må dock avslås utan att hava handlagts vid sådant sammanträde, om den uppenbarligen icke förtjänar avseende.

Nämnden må tillerkänna sökanden skälig gottgörelse av statsmedel för utgifterna å ärendet.

Utskrift av nämndens beslut i ersättningsfrågan skall tillställas sökanden genom rekommenderat brev med mottagningsbevis.

5 §.

Närmare bestämmelser angående fiskevärderingsnämndernas verksamhet meddelas av Konungen.

6 §.

Ersättning till ledamot i fiskevärderingsnämnd skall utgå enligt grunder som Konungen fastställer och gäldas av statsmedel.

*(Tidigare föreslagen lydelse)**(Nu föreslagen lydelse)*

7 §.

Ersättningsökande som är missnöjd med fiskevärderingsnämnds beslut äger draga frågan under domstols prövning, såframt han väcker talan mot kronan inom tre månader från det nämndens beslut tillställdes honom. Er-inran härom skall intagas i beslutet.

8 §.

Kronans talan i ersättningsfrågor enligt denna lag bevakas av kammarkollegiet.

9 §.

Besvärans fastighet av sökt eller beviljad inteckning för fordran, skall ersättning som enligt 1 § tillerkännes ägaren nedsättas hos länsstyrelsen. Utbetalning till ägaren må dock äga rum, där skadan prövas vara väsentligen utan betydelse för inteckningshavarens säkerhet eller det visas, att denne lämnat sitt medgivande till utbetalningen.

I samband med att ersättningen bestämmes skall givas tillkänna, huruvida nedsättning skall ske.

10 §.

Har ersättningsbelopp nedsatts, utsätter länsstyrelsen så snart ske kan sammanträde för förhandling om rättsägares anspråk och beloppets fördelning.

Kallelse till sammanträdet skall genom länsstyrelsens försorg minst fjorton dagar förut med posten sändas till ägaren och kända inteckningshavare. Är inteckningshavare okänd, skall länsstyrelsen föranstalta att kungörelse om sammanträdet inom samma tid införes i allmänna tidningarna och tidning inom orten. I övrigt skall med avseende på fördelningen vad i utskrivningslagen stadgas om fördelning av köpeskilling för utmätningsvis såld fast egendom äga motsvarande tillämpning.

De kostnader, som äro förenade med fördelningen, skola gäldas av statsmedel.

11 §.

Därest vid fördelning, som länsstyrelsen verkställt, betalning utfallit å intecknings huvudstol, åligger det länsstyrelsen att därom, sedan fördelningen blivit godkänd eller vunnit laga kraft, ofördröjligen göra anmälan till inskrivningsdomaren och tillika insända fördelningslängden. Inskrivningsdomaren har att å nästa inskrivningsdag göra anteckning om förhållandet i fastighets- eller inteckningsboken.

*(Tidigare föreslagen lydelse)**(Nu föreslagen lydelse)***12 §.**

Vad i denna lag stadgas om inteckningshavare skall även gälla den som för ogulden köpeskilling äger fordran med förmånrätt enligt 11 kap. 2 § jordabalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1950.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 15 december 1949.

Närvarande:

justitieråden GEIJER,
DAHLMAN,
LECH,
regeringsrådet QUENSEL.

Enligt lagrådet den 21 mars 1949 tillhandakommet utdrag av protokoll över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 25 februari 1949, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om rätt till fiske,
- 2) lag om ersättning för mistad fiskerätt,
- 3) lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 20 december 1946 (nr 807) om handläggning av domstolsärenden,
- 4) lag angående ändrad lydelse av 19 kap. 12 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, samt
- 5) lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation.

Vidare hade enligt lagrådet den 27 juni 1949 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 18 juni 1949, Kungl. Maj:t — med återkallande av förordnandet den 25 februari 1949 om inhämtande av lagrådets utlåtande över förslaget till lag om ersättning för mistad fiskerätt — förordnat att för ändamål, som nyss sagts, lagrådets utlåtande skulle inhämtas över

- 1) ett av lagberedningen utarbetat förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde, samt
- 2) ett inom justitiedepartementet utarbetat förslag till lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

De förslag, över vilka lagrådet således skulle yttra sig, hade föredragits inför lagrådet av revisionssekreteraren Gösta Thulin.

Förslagen föranledde följande yttranden av lagrådet och dess ledamöter.

Lagrådet:

Med hänsyn till det nära samband, som de remitterade förslagen äga med varandra, har lagrådet företagit dem till gemensam behandling.

Såsom ett allmänt omdöme om den föreslagna lagstiftningen vill lagrådet uttala, att densamma synes präglad av strävan att efter rättvisa och klara linjer åstadkomma önskvärd reda och ordning inom det område varom här är fråga, en strävan som också, såvitt lagrådet kunnat finna, lett till ett i väsentliga avseenden tillfredsställande resultat. Till detta omdöme önskar dock lagrådet knyta den erinringen, att lagrådet icke förfogar över sådan sakkunskap att det för lagrådet varit möjligt att på alla punkter ingående bedöma de för fiskerinäringen speciella frågorna och annat av yrkesteknisk beskaffenhet. Som exempel härpå vill lagrådet framhålla det omstridda spörsmålet om det lämpliga och billiga i att göra hummerfisket helt fritt — vilket från strandägarhåll gjorts till föremål för framställningar direkt till lagrådet — ävensom frågorna om de normgivande vattenstånden.

Det nyss gjorda uttalandet innebär vidare icke att lagrådet ej skulle funnit skäl till åtskilliga anmärkningar mot förslagen. Såsom av det följande framgår, avse emellertid dessa anmärkningar i allmänhet ej i så hög grad förslagets grundläggande tankegångar och sakliga innehåll som deras systematik och frågor i övrigt av mera lagteknisk art. I dessa senare hänseenden kommer lagrådet att förorda icke obetydliga jämkningar, delvis till följd därav att vissa förslag, ehuru till sitt innehåll intimt förbundna med varandra, icke innan de vid skilda tidpunkter remitterats till lagrådet blivit i redaktionellt avseende samordnade.

Med det sist sagda åsyftar lagrådet närmast de två förslag, vilka bland de remitterade intaga en central ställning, nämligen lagberedningens förslag till gränslag och förslaget till fiskerättslag. Vartdera förslaget upptager regler om vad som skall hänföras till olika slag av vatten, enligt gränslagen till allmänt vatten och enskilt vatten samt enligt fiskerättslagen till fritt fiskevatten och enskilt fiskevatten. Frånsett en viss olikhet i fråga om Mälaren — en olikhet som dock lätt kan utjämnas genom en mindre jämkning i fiskerättslagen på sätt lagrådet kommer att förorda — åsyfta de båda förslagen exakt samma uppdelning av vattenområdena i havet och de stora sjöarna, så att å ena sidan allmänt vatten och fritt fiskevatten samt å andra sidan enskilt vatten och enskilt fiskevatten avses skola sammanfalla. Nu berörda regler, som äro ganska vidlyftiga och invecklade, återgivas till sina huvuddrag i full utsträckning i såväl det ena som det andra förslaget. Men därtill kommer att, ehuru såsom nämnts ett och samma sakliga innehåll åsyftas, reglernas uppställning och utformning äro i flera avseenden olika i förslagen. Självständigheten i redaktionellt avseende hos de båda förslagen i förhållande till varandra är dock icke fullständigt genomförd, ity att förslaget till gränslag icke direkt återger de undantag från huvudreglerna, som skola gälla enligt båda förslagen, utan i fråga om dem får sitt innehåll genom hänvisningar till förslaget till fiskerättslag.

Att en ordning sådan som den nyss beskrivna icke är ur lagstiftningssynpunkt fullt tillfredsställande finner lagrådet ligga i öppen dag. Framför allt faller genast i ögonen, att den innebär en onödig vidlyftighet i fråga om lagtexternas omfattning, samtidigt som den icke kan anses fylla kraven

på klarhet och överskådlighet. Lagrådet har trott sig i stället böra förordna en ordning vars huvuddrag kännetecknas av följande. Med hänsyn till den större allmängiltighet som utmärker det ämne, vilket behandlas i gränslagen, torde denna lag böra tillmätas en ledande ställning i så måtto att det onödiga uppreandet av enahanda lagtexter undvikas genom att låta fiskerättslagen hämta sitt innehåll från gränslagen, icke tvärtom. Lagrådet kommer att beträffande förslaget till gränslag tillstyrka vissa ändringar i fråga om såväl lagens rubrik som dess innehåll, syftande till att vidga det ämne som lagen behandlar till att avse samtliga vattenområden i riket. Genomföras dessa ändringar och iakttages därjämte vad lagrådet nedan förordar i fråga om Mälaren, blir det enligt lagrådets mening en lika naturlig som enkel åtgärd vid fiskerättslagens avfattning att åstadkomma det särskiljande av olika slag av vatten, som där erfordras, genom att helt falla tillbaka på det särskiljande som sker genom stadgandena i gränslagen.

Lagrrådet förutsätter i det följande att de ändringar i paragrafernas numrering och i hänvisningar från ett lagrum till ett annat, vilka böra ske till följd av andra ändringar i förslagen, bliva företagna utan påpekande från lagrådets sida i varje särskilt fall.

Tillika vill lagrådet redan i detta sammanhang bringa i åtanke, hurusom gemensam lämplig dag, förslagsvis den 1 januari 1951, för hela lagstiftningens trädande i kraft torde böra bestämmas genom ändring i, respektive komplettering av slutbestämmelsen i vart och ett av förslagen.

Lagrrådet övergår härefter till granskning av de särskilda förslagen och börjar då med det, som enligt lagrådets ovan uttalade mening är av viss grundläggande betydelse, nämligen

Förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde.

Lagrådet:

Förslaget innehåller regler avseende den geografiska gränsdragningen mellan allmänt och enskilt vatten i havet samt fyra av de stora sjöarna. Andra vattenområden i riket ligga utanför förslagets uttryckliga reglering. Men förslaget bygger uppenbarligen på den underförstådda satsen, att allmänt vatten icke förekommer i dessa sistnämnda vattenområden. Indirekt utsäger alltså förslaget denna sats, som ingalunda är självklar utan såsom av förarbetena framgår måste anses innefatta resultatet av ett övervägande, i vad mån en indelning i allmänt och enskilt vatten bör äga rum beträffande de större sjöarna. Enligt lagrådets mening skulle det ur systematisk synpunkt vara av värde, om det bleve i lagen utsagt, att de sötvatten som nu icke direkt omfattas av förslaget äro att hänföra under den lagtekniska term »enskilt vatten», som förslaget med sin 1 § avser att fastslå. Frågan kan vara av betydelse ej blott, såsom lagrådet ovan framhållit, för begreppsbestämningen i fiskerättslagen utan också vid utformandet av andra lagar.

Lagrådet hemställer fördenskull att förslaget rubrik ändras, exempelvis till »lag om allmänt och enskilt vatten», samt att förslaget utökas med en ny paragraf, som uttalar att andra sötvatten än de i förslaget nu omnämnda i sin helhet äro att hänföra till enskilt vatten.

Lagberedningen har i sin motivering till förslaget anfört, att den nu ifrågavarande lagen borde erhålla sådan utformning att bestämmelserna utan egentliga ändringar kunna infogas i en ny jordabalk. Lagrådet har den uppfattningen, att liknande anspråk böra ställas på denna lag som på jordabalken, och anser angeläget, just ur den av lagberedningen anförda synpunkten, att förslaget avfattas så, att den ifrågavarande lagen direkt — utan hänvisningar till en sådan jämförelsevis periferisk lag som fiskerättslagen — upptager de stadganden som skola utgöra lagens innehåll. Lagrådet vill i detta sammanhang framhålla, att det måhända kommer att visa sig böra närmare överbägas, om eller i vad mån den lämpligaste anordningen verkligen blir att införliva den förevarande lagen med jordabalken. Skäl synas nämligen kunna anföras för att låta åtminstone vissa partier bestå som en lag för sig och såsom ett med jordabalken sidoordnat komplement till denna. Härvid äsyftas i första hand det förhållandet, att de ganska omfattande och detaljerade undantagen från huvudreglerna om vad som skall hänföras till allmänt vatten kunna te sig väl tyngande och alltför lokalbetonade för att intagas i själva balken, vartill kommer, att man här i särskild grad måste räkna med framtida behov av ändringar och kompletteringar. Det nu sagda gäller också i väsentlig mån de bestämmelser vilka avse vattendjup och strandlinjer.

Förslaget föranleder utöver vad nu anförts följande erinringar.

1 §.

Lagrådet:

Om lagens uppgift vidgas till att beträffande samtliga vattenområden i riket uttryckligen reglera i vad mån de äro allmänna eller enskilda, bör den i förevarande paragraf med avseende å vattenområde i havet givna bestämningen av allmänt och enskilt vatten i stället avse vattenområde över huvud taget. Orden »i havet» torde således böra utgå.

Regeringsrådet Quensel:

Den föreslagna gränslagen torde kunna sägas ha till uppgift att reglera spörsmålet vilka vattenområden som kunna vara eller bliva föremål för äganderätt och andra rättigheter (av privaträttslig natur). Fråga är ju ingalunda endast om en gruppindelning av områdena. Ej heller avses blott möjligheten att framdeles förvärva nya rättigheter. Reglerna gå tillika direkt ut på att omedelbart genom lagen utsläcka vissa bestående rättigheter helt eller beträffande särskilda områden samt tillskapa rättigheter till andra områden.

Lagens väsentliga och synnerligen viktiga materiellrättsliga innehåll — indelningens rättsverkningar — synes icke komma till så tydligt uttryck

som sakens natur kräver. Det träder knappast i dagen förrän i övergångsbestämmelserna, och icke heller dessa avhandla ämnet i alla delar eller direkt. Den egentliga lagtexten, d. v. s. lagens paragrafer, måste kunna tyckas angå blott hur indelningen skall ske och hur grupperna skola betecknas. Dessa beteckningar ge väl en antydning om indelningens funktion men äga icke sådan anknytning till gällande lag att några säkra slutsatser kunna dragas om indelningens rättsverkningar.

Meningen är måhända att dessa verkningar skola framgå av att i 1 § enskilt vatten angivits såsom liktydigt med vatten som ingår i fastigheterna. Naturligtvis måste också kunna förutsättas att vattenområde som ingår i fastighet kan vara föremål för rättigheter. Men en dylik presumtion kan med visst fog uppställas beträffande områden i allmänhet, med undantag av sådana som enligt sin egen natur ej kunna hävdas såsom någons egendom; och att ett vattenområde, endast därför att det ej ingår i fastigheterna, icke skulle kunna vara föremål för rättighet, kan svårigen anses självklart. Någon vedertagen terminologi, enligt vilken uttrycket »fastigheterna» utmärker motsatsen till vad som är och skall förbli »res nullius», torde icke kunna påvisas. Över huvud taget är det ovanligt och antagligen missledande för menige man att begagna ordet fastigheterna annorledes än om vissa bestämda fastigheter. Att utbyta det mot »fast egendom» vore av föga gagn i förevarande sammanhang. Tanken skulle då föras blott till motsättningen mellan fast och lös egendom, helst som den särskilda lagen om vad som är att hänföra till fast egendom avgränsar begreppet endast åt denna sida och icke antyder att det skulle finnas områden, som ej äro egendom. Såsom ofta betonats bör man ju vid ny lagstiftning söka undvika att nyttja ordet fastighet i annan bemärkelse än registerfastighet. För att beteckna allt vad som enligt föreskrifterna om fastighetsregistrering skall indelas i registerfastigheter är vanligt att använda lokutionen det som ingår (skall ingå) i fastighetsindelning. Dessa föreskrifter må väl anses innebära att i regel de områden, som kunna vara föremål för rättigheter, skola medtagas i indelningen och övriga lämnas utanför. Men denna regel har undantag av olika slag. Även bortsett härifrån äro dessa föreskrifter icke tjänliga att läggas till grund i nu ifrågavarande hänseende. Principiellt skola ju de och deras tillämpning anses som en administrativ angelägenhet utan civilrättslig betydelse, och i varje fall äro de icke avgörande för frågan om ett område kan vara föremål för rättigheter eller ej.

Hänvisningen till vad som ingår i fastigheterna synes alltså icke kunna ersätta direkt på sak gående bestämmelser om de rättsverkningar, som skola tillkomma indelningen i allmänt och enskilt vatten.

Beträffande denna i 1 § gjorda hänvisning synes vidare böra erinras att, om den, såsom här antagits, avser att ange dessa rättsverkningar, detta förhållande dock ej framgår av formuleringen, som i stället tyder på att fråga är om normen för indelningen. Vad som ingår i fastigheterna synes vara förutsatt såsom något givet och skola vara avgörande för indelningens utformning. Då nu någon speciell definition å begreppet fastighet ej med-

delas, borde kunna antagas, att här refereras till det vanliga fastighetsbegreppet och att således vad som i enlighet med allmänna regler om fastighetsbildning och fastighetsregistrering tillagts eller tillägges fastigheter blir bestämmande för vad som skall anses som allmänt eller enskilt vatten. Härav ledes man då till bl. a. den slutsatsen att vattenområde, som redan är fastighet eller ingår i en sådan, skall förbli enskilt vatten. I 2 § ges visserligen en helt annan bestämning av detta begrepp, men det kan uppstå tvekan om hur den motsättning, som sålunda enligt ordalydelsen föreligger mellan de båda lagrummen, skall utjämnas. Härutinnan erbjuda sig olika utvägar, som avvika från den förmodligen åsyftade tolkningen men i och för sig kunna synas lika rimliga som denna.

På grund av vad sålunda anförts förordas dels att 1 § ersättes med blott en förklaring att vattenområden indelas i allmänna och enskilda (allmänt och enskilt vatten), dels att i omedelbar anslutning därtill den med de följande paragraferna avsedda bestämningen av dessa begrepp meddelas utan inblandning av fastighetsbegreppet, dels ock att därefter indelningens rättsverkningar anges så, att det klart framgår att vad som skall vara allmänt vatten icke kan vara föremål för rättighet (i ovannämnda bemärkelse), att förty bestående rättigheter till dylikt vatten upphöra att gälla och att däremot bestående rättigheter till vad som skall vara enskilt vatten lämnas orubbade. Här efter skulle så följa de speciella stadganden, som kunna erfordras i avseende å frågan till vilken jord eller till vilka fastigheter de vattenområden skola hänföras, som förut ej voro föremål för äganderätt men skola vara enskilt vatten.

Här har tills vidare förutsatts att meningen är att någon rättighet i egentlig bemärkelse till allmänt vatten ej vidare skall kunna existera. Denna sats behöver väl ej heller modifieras såvitt angår äganderätt, men beträffande begränsade rättigheter torde satsen icke vara avsedd att gälla undantagslöst. Den s. k. utsträckningsrätten enligt förslaget till fiskerättslag torde få betraktas som en subjektiv rätt till allmänt vatten och i motiven har antytts möjligheten att jakträtt till allmänt vatten skulle komma att genom lagstiftning tillförsäkras ägare av öar och holmar. Även den »rätt att bibehålla uppförd brygga och annan byggnad vid stranden», vilken enligt lagberedningen myndighet torde kunna förutsättas medge strandägare, lärer, om sådana dispositioner må äga rum, snarare få karaktär av verklig med servitut jämförlig rättighet än böra likställas med t. ex. befogenheten att efter myndighets tillstånd tills vidare bedriva fiske med fast redskap i allmänt vatten.

Om sålunda beträffande allmänt vatten skall gälla, att rättigheter i allmänhet skola upphöra och icke vidare kunna uppstå, men undantagsvis annat skall kunna vara förhållandet på grund av särskilda stadganden eller kanske myndighets beslut, blir därigenom behovet av uttryckliga och klara bestämmelser om innebörden av att vattenområde är allmänt vatten än större. De ovan antydda reglerna i ämnet få förses med de förbehåll, som undantagen från principen betinga.

Vissa av reglerna om rättsverkningarna äro av natur att med tiden förlora sin aktualitet och därför, om det vore fråga om jordabalken, kunna hänföras till övergångsbestämmelser, men de synas dock i nu förevarande lag, vilken är av så begränsad räckvidd och åtminstone i vissa delar torde vara att betrakta som ett provisorium, under vars giltighetstid just övergången till det nya systemet skulle bli av den största betydelse, lämpligen böra med de övriga reglerna i ämnet upptagas i huvudtexten.

Justitieråden Dahlman och Lech:

Såsom framgår av remissprotokollet är beteckningen »fastigheterna» så-tillvida oegentlig som i städer och samhällen finnas vattenområden, vilka enligt vad som för närvarande gäller ej skola upptagas i fastighetsregistret utan i bihang till detta och således enligt fastighetsbildningslagens och fastighetsregisterförordningens terminologi ej ingå i fastighetsindelning. Det torde visserligen få antagas att inom en tämligen nära framtid lagstiftningen på denna punkt kommer att ändras därhän att jämväl sådana områden skola upptagas i fastighetsregistret. Emellertid synes lämpligt att slutbestämmelserna kompletteras med ett stadgande av innehåll att i lagen till fastigheterna hänföras även områden som skola redovisas i bihang till fastighetsregister för stad eller samhälle.

Justitierådet Geijer:

Förslaget innehåller två slags bestämningar av begreppet enskilt vatten, nämligen dels i denna paragraf och dels i de följande paragraferna. Tydligen böra de sammanfalla. Så är dock icke förhållandet, eftersom de vattenområden, som ingå i fastigheterna, icke lära tillsammans fullständigt upptaga de områden, som enligt övriga stadganden skola vara enskilt vatten. En sådan bristande överensstämmelse synes icke böra godtagas i en lagtext, allra minst om lagen är av den centrala och grundläggande natur som den med förslaget avsedda.

Någon bestämning av det slag som förevarande paragraf innehåller synes emellertid icke vara nödvändig för lagens syfte, då av de övriga stadgandena fullständigt framgår vad som skall vara enskilt vatten. Begreppen allmänt och enskilt vatten torde icke i sig själva vara så intetsägande, att någon närmare förklaring av deras allmänna innebörd ej kan umbäras i den förevarande lagen. I det läge, vari jordabalkslagstiftningen för närvarande befinner sig, kan även ifrågasättas lämpligheten av att i detta sammanhang i vidare mån än som kan anses nödvändigt beröra rättsverkningarna av uppdelningen i olika slag av vatten. Den utvägen synes också i nu ifrågavarande hänseende stå till buds att låta 1 § utsäga endast att vattenområde är allmänt (allmänt vatten), där det ej enligt vad i det följande stadgas är enskilt (enskilt vatten). För min del förordar jag denna utväg framför förslagets avfattning. Endast om en bestämning motsvarande den i förslagets 1 § upptagna kan erhållas, vilken är adekvat och tillika fyller rimliga anspråk på enkelhet och koncentration, torde, om dubbla bestäm-

ningar ändock anses önskvärda, sådana böra komma till användning. Blott med tvekan kan jag i sådant hänseende ifrågasätta såsom en möjlighet att i denna paragraf stadga, att vattenområde är allmänt, där det ej såsom ingående i fastigheterna eller i områden, som skola redovisas i samband med fastighetsregistret, är enskilt.

2 §.

Lagrådet:

Det kan icke förnekas, att reglerna i denna paragraf äro långt ifrån lätt-tillgängliga. Såvitt lagrådet kunnat finna, beror detta emellertid på själva ämnets invecklade beskaffenhet. Även om lagens tillämpning ur denna synpunkt till en början kan vålla svårigheter, torde man dock kunna förvänta, att stadgandenas innebörd inom en ej alltför lång tid skall tränga in i det allmänna medvetandet.

Den under 2 lämnade beskrivningen å vattenområde, som på grund av 1-km-regeln är enskilt vatten, kan knappast anses fullt tydlig. Med hänsyn till att vattenområdet kan sammanhänga med öppna havet genom mer än en förbindelseled synes det i motsvarande beskrivning i förslaget till fiskerättslag använda uttrycket »som saknar förbindelse med öppna havet av större bredd än» vara att föredraga framför »vars förbindelse med öppna havet icke är av större bredd än». Mot båda förslagens formuleringar kan anmärkas att en tolkning efter orden synes kunna leda till det oriktiga resultat att ett vattenområde, till vilket man ej kan komma från öppna havet utan att passera vatten om högst en kilometers bredd, likväl vore att anse som allmänt, om nämligen mellan det ifrågavarande området och öppna havet på något ställe finns vatten av större bredd än en kilometer. Till förebyggande av en sådan tolkning borde måhända efter orden »större bredd» insättas orden »i hela sin sträckning» eller något liknande.

Vad beträffar undantagsregeln under 2 synes till en början undantagets anknytande till huvudregeln allenast genom orden »dock ej» kunna medföra risk för att läsaren — särskilt om han från den sats som inleder paragrafen gått direkt till avsnittet under 2 — tolkar undantagsregeln så, att vid ö eller ögrupp som där avses ej skall finnas något enskilt vatten över huvud taget. Till tydligare utmärkande av att undantaget hänför sig allenast till huvudregeln under 2 synas orden »dock ej vatten» böra utbytas mot »dock att vatten icke skall på grund härav vara enskilt om det är beläget» eller något liknande uttryck.

Vidare torde uttrycket »ö eller ögrupp» vara ägnat att väcka undran, varför icke här, såsom i huvudregeln, jämte ö nämnes holme, medan däremot ögrupp särskilt omnämnes. Då undantagsregelns innebörd dessutom — t. ex. i sådana fall då holmar av mindre längd än ett hundra meter äro att hänföra till viss ögrupp — under särskilda omständigheter kan bli en annan än den som torde vara avsedd, om icke i stället för »ö eller ögrupp» också här nyttjas uttrycket »ö eller holme», torde sistnämnda uttryck även här böra komma till användning.

Slutligen skulle enligt lagrådets mening nyssberörda stadgande vinna i klarhet, om orden »annat vatten än nu sagts» utbyttes mot »vatten med sådan förbindelse».

Beskrivningen å vattenområde, som avses under 3, synes för tydlighetens skull böra omformuleras till större likhet med motsvarande beskrivning i förslaget till fiskerättslag. Ett skäl härför utgör även den omständigheten att det icke lär vara åsyftat att vatten, som är enskilt på grund av undantagsbestämmelserna för vissa områden i Norrbottens och Kalmar län, här skall komma i betraktande.

3 §.

Lagrådet:

För att 2 § må uttömmande angiva omfattningen av enskilt vatten i havet synes innehållet i nu förevarande paragraf böra ersättas med ett såsom 4 betecknat tillägg till 2 §. Detta skulle upptaga de vatten, som uppräknats i 6 § i förslaget till fiskerättslag, med iakttagande beträffande vattenområdet i Norrbottens län att Sandö i enlighet med en lagrådet vid föredragning- en lämnad upplysning rättas till Seskarö.

4—6 §§.

Justitieråden Geijer och Lech samt regeringsrådet Quensel:

Enligt vår mening skulle det ur systematisk synpunkt vara en fördel, om lagen före de stadganden i dessa paragrafer, som behandla frågan om gräns mellan ö eller holme och allmänt vatten samt frågorna om de normgivande vattenstånden — behandlingen av sistnämnda frågor kunde lämpligen sammanföras i en paragraf — fullständigt reglerade i vad mån sötvattnen äro allmänt eller enskilt vatten. Denna reglering skulle kunna fördelas å två paragrafer, varav den ena skulle behandla Vätern, Vättern, Hjälmarens och Storsjön, medan den andra skulle bli den nya paragraf — avseende sötvattnen i övrigt — varmed förslaget skulle utökas. Nästföljande paragraf skulle motsvara förslagens 4 §, varefter skulle följa en paragraf, upptagande bestämmelserna i förslagens 5 § och andra stycket i dess 6 §.

I fråga om den närmare lydelsen av de paragrafer, vilka sålunda enligt vår mening skulle ersätta och komplettera förslagens 4—6 §§, är följande att anföra.

Den paragraf, som skulle avhandla de stora sjöarna, synes böra i ett första stycke fastslå att vad i 2 § under 1—3 stadgas angående omfattningen av enskilt vatten i havet skall äga motsvarande tillämpning beträffande dessa sjöar. Därefter skulle i ett andra stycke, med återgivande av den i 7 § i förslaget till fiskerättslag lämnade beskrivningen å särskilda vattenområden i Hjälmarens och Storsjön, stadgas att jämväl dessa skola hänföras till enskilt vatten.

Härefter skulle inflyta den nya paragraf, vilken, såsom framgår av det föregående, borde innehålla att övriga sötvatten i sin helhet äro att hänföra till enskilt vatten.

Beträffande avfattningen av 4 § i det remitterade förslaget äro vissa er-

inringar att framställa. Iakttages vad tidigare förordats beträffande stadgandets plats i förhållande till bestämmelserna rörande sötvattensområdena, betingas därav den jämkning, att orden »i havet» utgå. Eftersom det ligger i sakens natur att regeln i förevarande paragraf blir att tillämpa allenast i de fall då frågan om gränsdragning har betydelse, synes — oavsett huruvida den i 1 § enligt dess föreslagna lydelse beträffande enskilt vatten givna bestämningen, att området ingår i fastigheterna, bibehålles eller icke — jämväl uttrycket »vilken utgör fastighet eller del därav» lämpligen kunna utgå. Vidare är att märka att stadgandet, eftersom gränsen icke gärna kan gå annorstädes än i strandlinjen, får sitt egentliga innehåll av bestämmelserna om vilka vattenstånd som skola vara normerande. Med hänsyn härtill synes i paragrafen böra intagas en erinran att gränsdragningen skall ske med iakttagande av dessa bestämmelser. Stadgandet kunde förslagsvis erhålla det innehållet, att, där enskilt vatten ej finnes vid ö eller holme, gränsen mot det allmänna vattnet skall, med iakttagande av vad i paragrafen om vattenstånden stadgas, anses följa strandlinjen.

I förslagens 6 § har beträffande de vattenstånd, som skola vara normerande i de stora sjöarna, gjorts det förbehållet, att vad därom stadgats skall gälla »så länge nuvarande sjöregleringar bibehållas väsentligen oförändrade». Förbehållet läser icke åsyfta att de ifrågavarande bestämmelserna utan lagändring skulle kunna träda ur kraft till följd av ändring i en sjöreglering. Ordalagen kunna dock lätt föranleda en sådan tolkning. På grund härav och då förbehållet knappast torde kunna fylla någon egentlig funktion, hemställes att det måtte utgå.

Justitierådet Dahlman:

Jag är beträffande 4—6 §§ ense med övriga ledamöter utom därutinnan, att jag finner det lämpligt, att, såsom skett i förslaget, stadgandet i 4 § erhåller en formulering som antyder att alla öar och holmar icke behöva tillhöra fastigheterna; vissa av dem skola ju anses ingå i det omgivande allmänna vattenområdet. Enligt min mening bör därför 4 § erhålla det innehållet, att, där enskilt vatten ej finnes vid ö eller holme, vilken utgör fastighet eller del därav, gränsen mot det allmänna vattnet skall, med iakttagande av vad i paragrafen om vattenstånden stadgas, anses följa strandlinjen.

Slutbestämmelserna.

Justitierådet Geijer:

I anslutning till vad jag anfört vid 1 § vill jag ifrågasätta en jämkning i sista stycket, förslagsvis så, att relativsatsen förkortas till »som till följd av nya lagen kommer att utgöra allmänt vatten».

Justitieråden Dahlman och Lech samt regeringsrådet Quensel:

Vi hänvisa till våra anföranden vid 1 §.

¹ Lagrådets yttrande över förslaget till lag om rätt till fiske återfinnes i propositionen ang. nämnda lagförslag.

Förslaget till lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

Justitierådet Geijer och regeringsrådet Quensel:

Förevarande förslag bär prägel av att det grundats på ett tidigare, för ett mer begränsat ändamål tillkommet förslag. Från början var fråga blott om intrång i fiskerätt såsom en följd av den nya fiskerättslagen, under det att förslaget nu avser även ersättning för äganderätten och andra rättigheter, som skulle utsläckas genom lagfästande av de föreslagna nya reglerna om allmänt och enskilt vatten. Även om man kan antaga, att de ifrågavarande områdena för närvarande vanligen ha sitt huvudsakliga värde i tillgången på fisk, så kan dock i enskilda fall förhållandet vara ett annat och, hur än lagstiftaren reglerar frågan om ersättning för äganderättens förlust, är det otvivelaktigt ett principiellt mycket större och viktigare problem, som därmed vinner sin lösning, än spørgsmålet om ersättning för intrång blott i fiskerätt.

Att i nu förevarande lag är fråga om ersättning för äganderätt samt även andra servituts- och nyttjanderätter än fiskerätt skulle emellertid enligt förslaget antydast i lagens rubrik endast med ett »m. m.» och i lagtexten blott därmed att, efter det ersättning för fiskerätt behandlats, ett tillägg göres rörande »annan förmån» än rätt till fiske. Oegentligt synes också vara att, medan det med rätta anges att förlusten av dylik annan förmån beror på gränslagen, all ifrågavarande förlust av fiskerätt betecknas såsom beroende på fiskerättslagen. Där äganderätten utsläcket till följd av gränslagen, bör naturligtvis förlusten av den fiskerätt, som utgjorde en integrerande del av äganderätten, också anses som en direkt följd av sistnämnda lag och icke som beroende på den omständigheten att fiskerättslagen ej förklarar fiskerätten skola bestå, oaktat äganderätten går förlorad.

Att, såsom i förslaget skett, beteckna ersättningen för vattenområden endast som ersättning för fiskerätt och andra förmåner kan väl tänkas i någon mån verka återhållande på anspråk på gottgörelse för fiktiva eller alltför ovissa framtida värden samt anses innefatta en befogad antydning att vattenområdena kunna vara rena impediment. Men denna avfattning skulle också kunna medföra att man däri såge en anvisning att presumera, att förlusten inskränkte sig till vad som kan hänföras till fisket, och alltså beträffande övriga förluster ställa särskilda krav på bevisning. Värderingsnämnderna skulle måhända anse sig befriade från att i dessa andra avseenden söka själva utröna i vad mån obestyrkta krav vore befogade. Den expropriationsrättsliga principen, att expropriaten äger fordra att utan hans kostnad verkställas opartisk officiell värdering, synes dock böra såvitt möjligt upprätthållas även här för att icke reglerna skola komma att gynna dem bland de ersättningsberättigade, som äro ekonomiskt bättre situerade och kunna bekosta egen utredning. Det synes därför angeläget att förlust av fiskerätt och förlust av andra förmåner formellt ställas på samma plan, när de äro följder av att äganderätten till själva området utsläcket.

Vill man icke beteckna de i lagen avhandlade frågorna såsom rörande ersättning i vissa fall för vattenområden och fiskerätt — något som emellertid vore fullt korrekt och skulle korrespondera med uttryckssättet i gränslagen och i motiven — torde dock i allt fall förevarande lags rubrik böra ändras till bättre överensstämmelse med verkliga innebörden, exempelvis så att lagen anges avse ersättning för förlust som uppstår till följd av gräns- och fiskerättslagarna.

1 §.

Justitierådet Geijer och regeringsrådet Quensel.

Det i förslaget först nämnda fallet av förlust för jordägare av hans fiskerätt torde böra, med bibehållen plats i 1 §:s början, där samordnas med den nu i andra stycket upptagna bestämmelsen. Sker så, kan fiskerättens stora betydelse i detta sammanhang framhävas genom att man som exempel på ifrågavarande förmåner nämner endast denna.

Beträffande ersättningens omfattning skulle förslagens formulering kunna synas antyda olika principer, allteftersom frågan gäller fiskerätt eller annan förmån. Vad angår fiskerätt skulle ersättningen avse den förlorade förmånens värde jämte eljest, genom att fisket blivit fritt, uppkommen förlust, medan förslaget beträffande andra förmåner talar blott om ersättning för förmånen. I uttrycket »sådan ersättning» synes nämligen ordet »sådan» syfta blott på att ersättningen skall utgå av statsmedel. Det ligger då nära till hands att med ersättning för förmånen förstå blott vad i det föregående kallats ersättning för värdet av förmånen. Något bärande skäl för en dylik skillnad mellan olika slag av förmåner synes icke föreligga. I ena som i andra fallet torde gottgörelsen böra omfatta såväl objektiva värdet av förmånen som det särskilda ekonomiska värde, den därutöver representerade för sin innehavare, och vad i övrigt i expropriationslagen betecknas som skada och intrång utöver vad som ersättes genom löseskillingen. Uttrycket skada användes i förslaget dels i 1 § såsom avseende vad som skall ersättas den, som på grund av upplåtelse innehade rättighet, vilken gått förlorad, dels ock i 9 § såsom en sammanfattning av vad som enligt 1 § skall ersättas fastighetsägare. Lämpligen synes beträffande alla i 1 § avsedda fall ersättningen kunna anges skola avse förmånens värde jämte annan skada som tillskyndats vederbörande.

Sista stycket i 1 § torde avse icke blott personliga sekundära rättigheter till vederbörande område, d. v. s. nyttjanderätter, utan även servitutsrätter. Detta förhållande skulle komma till bättre uttryck än i förslaget, därest såsom ersättningsberättigad angäves den, som vid tiden för den ifrågavarande nya lagstiftningens ikraftträdande — den angivna dagen, den 1 januari 1950, måste naturligtvis ändras — på grund av servituts- eller nyttjanderätt åtnjuta förmån, vilken av skäl, som förut i paragrafen angivits, skulle gå förlorad helt eller delvis.

Beträffande de fall, då den nya lagstiftningen medför blott intrång i fiskerätt och icke helt utsläcker någon rätt, är att iakttaga att, om, i enlighet

med vad lagrådet i det föregående anfört, allt vatten i Mälaren förblir enskilt och frifisket således inskränkes till fiske med rörligt redskap i enskilt vatten, detta fall bör upptagas i nu förevarande sammanhang.

Innehavare av fiskerätt av det slag, som avses i 31 § i den föreslagna fiskerättslagen, bör tydligen njuta ersättning icke blott om rättigheten hänför sig till enskilt vatten utan jämväl om den ej vidare skall få existera därför att den hänför sig till allmänt vatten. Detta kan emellertid icke anses ha kommit till uttryck i den föreslagna lagtexten, åtminstone icke med avseende å de fall, då området ej heller enligt äldre lag tillhörde strandägaren.

Vi förorda i anslutning till vad sålunda anförts och med hänvisning till vad lagrådet anfört vid förslaget till fiskerättslag att 1 § i nu förevarande lag avfattas efter följande schema:

Först anges i ett stycke att, där vattenområde jämlikt gränslagen frångår ägaren, han skall njuta ersättning av statsmedel för värdet av fiskerätt och annan förmån, som han sålunda förlorar, så ock för annan skada som därigenom tillskyndas honom.

I ett följande stycke förklaras ersättning av statsmedel för värdet av förlorad förmån och för annan skada skola tillkomma även

a) jordägare, vilkens fiskerätt inskränkes därigenom att — jämlikt de paragrafer, som i remitterade förslaget till fiskerättslag bära numren 14—19, och den paragraf i samma lag som enligt lagrådets hemställan skulle avse frifiske i Mälaren — annan än innehavaren av den enskilda fiskerätten må bedriva fiske, som enligt äldre lag skulle vara strandägaren förbehållet;

b) den, som enligt särskilt stadgande, dom, urminnes hävd, skattläggning eller på annan särskild grund innehar fiskerätt, vilken helt eller delvis blir utan verkan till följd av vad i omförmälda lagar stadgas därom att enskild fiskerätt ej gäller i allmänt vatten eller till följd av de stadganden i fiskerättslagen, som i remitterade förslaget bära numren 14—25, ävensom nyssnämnda stadgande om frifiske i Mälaren; samt

c) den som vid tiden för den nya lagstiftningens ikraftträdande på grund av servituts- eller nyttjanderättsupplåtelse åtnjuter förmån, vilken helt eller delvis går förlorad av skäl som förut i denna paragraf är sagt.

Vad angår inteckningshavares ställning hänvisas till det följande samt i fråga om termen fritt fiskevatten till vad lagrådet anfört vid förslaget till fiskerättslag.

Justitieråden Dahlman och Lech:

Då i ersättningslagen hänsyn bör tagas till de av lagrådet tidigare förordade reglerna om fiskerätten i Mälaren, och då den av lagrådets övriga ledamöter i övrigt föreslagna avfattningen av bestämmelserna i 1 § synes vara tydligare och ur principiell synpunkt riktigare än de i förslaget upptagna bestämmelserna, förena vi oss med lagrådets övriga ledamöter om den avfattning av paragrafen, dessa ledamöter förordat.

Lagrådet:

Lagrådet vill framhålla, att det kan vara svårt att överblicka, om alla fall, då ersättning bör utgå, blivit upptagna i förslaget. Att nu giva en lagregel av mera generell innebörd, som inbegrepe oförutsedda fall, skulle dock måhända möta alltför stora betänkligheter ur praktiska synpunkter. Lagrådet utgår emellertid ifrån att, om framdeles något med lagen icke avsett fall träder i dagen, som finnes böra föranleda ersättning, frågan därom kan på ett tillfredsställande sätt ordnas snabbt och enkelt.

2 §.

Lagrådet:

Lagrådet ifrågasätter, huruvida den för ersättningsanspråks framställande föreslagna preklusionsbestämmelsen är lämplig. Till en början må framhållas att tillsättandet av värderingsnämnderna och orterna för deras kanslier måste effektivt kungöras även ute i bygderna och att därvid också preklusionstiden och äventyret av dess försittande böra utsättas i kungörelsen. Detta är av så stor vikt att en föreskrift i ämnet syns höra hemma i själva lagen.

Men även om man genom ett dylikt kungörelseförfarande kan minska risken för att många, för vilka ersättningen skulle vara av stor betydelse, ej förstå att bevaka sin rätt, måste det föreslagna systemet kunna medföra stora olägenheter. Meningen kan icke rimligen vara, att nämnden skall sitta i en residensstad eller annan central ort inom ett stort distrikt och grunda sina beslut på innehållet i ansökningshandlingar, utan nämnderna måste naturligtvis, som vid andra liknande värderingar, i allmänhet besöka de särskilda orterna. Tydligt avses ej heller att med nämndernas egentliga arbete och besluten i ärendena skall anstå, tills preklusionstiden gått till ända. Emellertid är klart att de sammanträden och syner, som nämnderna hålla i orterna, till sin gestaltning och beträffande föremålet för undersökningarna måste bli beroende av vilka ersättningskrav som rests. Om ansökningar från samma ort inkomma vid olika tillfällen och med längre mellanrum, skulle alltså följderna härav kunna bli att vederbörande nämnd nödgades hålla det ena sammanträdet efter det andra i denna ort. Det är också mycket möjligt att nämnden vid sin prövning av viss ansökan icke får kännedom om alla pretender till ersättning för den skada ansökningen avser. Det kan sålunda inträffa att, efter det en persons ansökan bifallits, annan inkommer med ansökan om ersättning för samma skada, för vilken gottgörelse redan lämnats, under uppgift att han och icke den förre sökanden är rätt ägare av fastigheten eller innehavare av sådan rätt därtill, som reducerar fastighetsägarens skada och därför borde blivit men icke blev beaktad i förra ärendet. Tydligt är då icke tillräckligt att hänvisa den nye sökanden till att vända sig mot den förre.

Ur många synpunkter vore måhända lämpligast att ansöknings- och prövningsförfarandet anordnas så, att vederbörande nämnd i tur och ordning

besöker de ifrågakommande bygderna och håller sammanträden härads- eller sockenvis samt inom en av lagen bestämd, tillräcklig tid i förväg — i orten och möjligen även över hela riket — kungör tid och plats för sammanträdet, samt att de som vilja framställa ersättningsanspråk då få hos nämnden göra detta vid äventyr att ha förlorat sin talan, vilket äventyr skulle utsättas i kungörelsen. Det är troligt att med ett sådant system rättsförluster lättare skulle kunna undvikas. Och förutom att man undginge risken för misstag i avseende å vilka som äro rätta sakägare, skulle det uppenbarligen vara av värde för ett rättvist och enhetligt bedömande att, redan innan man skred till prövning av någon av ansökningarna från en ort, kunna överblicka alla krav från samma ort. Klandrades nämndens beslut av olika sökande, skulle då också mål från en och samma ort lättare kunna behandlas i ett sammanhang av domstolarna.

Mot det här skisserade systemet kan synas tala att den långa preklusions-tiden av 5 år, som sålunda skulle för många orter förkortas, kan vara av värde med hänsyn till att skadorna kanske först småningom träda i dagen i hela sin vidd. Men om utväg ej finnes för den, som redan erhållit ersättning, att efter ny ansökan få beloppet höjt, skulle ej heller den långa preklusionstiden enligt det remitterade förslaget komma till nytta för andra än dem, som dröjde med sina krav till slutet av tiden eller vilkas ansökningar eljest av någon anledning upptoges till prövning först vid denna sena tidpunkt. Möjlighet att, när nya omständigheter yppat sig, få tillägg till förut utdömd ersättning, synes icke böra vara utesluten men torde kunna göras beroende av att särskilda skäl föreligga och att ansökan sker inom viss i lagen bestämd tid samt kan då förenas med det nu förordade systemet lika väl som med det i remitterade förslaget upptagna utan att dock betaga det förra av dessa det väsentliga i dess företräden.

Skulle förslagets system i förevarande hänseende bibehållas, synes den angivna dagen, den 1 januari 1955, böra ändras med hänsyn till att lagen icke kan träda i kraft så tidigt som från början varit avsett.

4 §.

Lagrådet:

Här eller åtminstone i instruktion för nämnderna synes böra intagas en föreskrift att ersättningen skall i nämnds beslut specificeras i den mån sådant erfordras för bedömandet av fråga om nedsättning enligt 9 § eller för att underlätta eventuell överprövning av nämndens beslut.

Vad i andra stycket stadgas synes böra omformuleras så, att nämnden har att utdöma gottgörelse för utgifter, i den mån sådan gottgörelse begärts och finnes skäligen.

Lagrådet förordar också en omformulering av tredje stycket så, att möjlighet att delgiva även annorledes än genom rekommenderat brev icke uteslutes.

5 och 6 §§.

Lagrådet:

Innehållet i dessa paragrafer torde böra byta plats. Därigenom skulle också undvikas att ordet »ersättningsökande» i 7 § vid en mera ytlig läsning missuppfattas.

9 §.

Lagrådet:

Den som har fordringsinteckning (eller panträtt enligt 11 kap. 2 § jordabalken) skulle enligt förslaget icke ha någon självständig rätt till ersättning utan blott njuta visst företräde till vad som utdömes såsom fastighetsägarens ersättningsbelopp. Detta är visserligen ett ofta använt system, men det grundas då på att inteckningshavarnas intressen bevakas *ex officio*. I förevarande fall skulle dock ersättning till dem icke kunna utgå med högre belopp än vad fastighetsägaren krävde i något hänseende, som är av betydelse för inteckningssäkerheten, och således alls icke därest han underlät att fordra ersättning i dylikt hänseende. Detta är en brist, som möjligen kunde avhjälpas genom att inteckningshavare finge intaga sakägareställning i lika mån som ägare samt servituts- och nyttjanderättshavare, åtminstone om man genomför det av lagrådet under 2 § förordade systemet för preklusionstidens bestämmande. Emellertid synes då också underlåtenhet från inteckningshavares sida att bevaka sin rätt böra medföra att han går den förlustig även i så måtto, att han ingen del får i ägarens ersättningsbelopp. Under sådant förhållande är det möjligt att förslagets ståndpunkt faktiskt kan visa sig förmånligare för inteckningshavarna i gemen. Lagrådet har därför och då det för inteckningshavare, som vill fordra ersättning, knappast torde möta svårighet att förmå fastighetsägaren att själv eller genom inteckningshavaren såsom fullmäktig föra talan om ersättning, trots sig kunna stanna vid ett påpekande av förslagets svaghet i förevarande punkt utan att påkalla ändring i denna del.

Däremot synes erforderligt att, om ersättning till ägare av intecknad fastighet skall nedsättas till fördelning som i 10 § sägs, detsamma stadgas om ersättning till servituts- och nyttjanderättshavare med sämre rätt än inteckningshavarens. Å andra sidan torde från nedsättning alltid böra undantagas sådana ersättningsbelopp, som icke avse minskning av intecknade fastighetens värde. Detta synes lämpligen kunna utsägas, så att bestämmelsen om diskretionär prövning av skadans betydelse och om inteckningshavarens medgivande kommer att avse blott andra ersättningsbelopp.

11 §.

Lagrådet:

Här eller i inteckningsförordningen torde böra upptagas en uttrycklig förklaring att, när betalning utfallit å intecknings huvudstol, inteckningen för motsvarande belopp skall vara utan verkan.

¹ Lagrådets yttrande över de övriga till lagrådet remitterade lagförslagen återfinnes i propositionen ang. lag om rätt till fiske m. m.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Drottningholms slott den 13 januari 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets den 15 december 1949 avgiva utlåtande över bland annat de till lagrådet den 18 juni 1949 remitterade förslagen till

- 1) *lag om gräns mot allmänt vattenområde; samt*
- 2) *lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.*

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden följande.

I det under 1) upptagna lagförslaget har vid remissen till lagrådet icke utsatts någon dag för lagens ikraftträdande. Vad angår det under 2) upptagna lagförslaget har tiden för ikraftträdandet angivits till den 1 januari 1950. Efter lagrådsbehandlingen har i båda lagförslagen upptagits att de skola träda i kraft den 1 januari 1951.

Även i övrigt ha i förslagen vidtagits vissa jämkningar. Dessa torde jag nu få behandla beträffande vardera förslaget för sig.

Förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde.

Den gränsdragning mellan allmänt och enskilt vatten, som innefattades i det remitterade förslaget, överensstämde i huvudsak med motsvarande uppdelning i fritt och enskilt fiskevatten i det förslag till lag om rätt till fiske, vilket efter föredragning av chefen för jordbruksdepartementet tidigare hänskjutits till lagrådet. Oliktet rådde endast beträffande Mälaren, där enligt gränslagsförslaget intet allmänt vatten skulle förekomma, medan däremot enligt fiskelagsförslaget fritt fiskevatten skulle finnas i vissa större fjärdar. Huvudreglerna för gränsdragningen hade, med något olika avfattning, återgivits i båda förslagen. Vissa lokala undantagsstadganden — avseende skärgårdsområden i Norrbottens och Kalmar län samt delar av Hjälmaren och Storsjön i Jämtland — hade däremot fullständigt upptagits en-

dast i fiskelagsförslaget. Gränslagsförslagets ståndpunkt i denna del framgick i stället av en hänvisning till fiskelagsförslaget.

Lagrådet, som i sak icke framställt erinran mot den föreslagna gränsdragningen, har ansett att större klarhet och överskådlighet skulle vinnas, om alla bestämmelser rörande vattenområdenas uppdelning i allmänna och enskilda samlades i gränslagen, medan fiskerättslagens uppgift begränsades till att ange vilka regler som skulle gälla för rätten att fiska i vatten av dessa båda olika slag. Jag har för min del ansett mig böra biträda denna ståndpunkt, och enligt vad jag inhämtat är även chefen för jordbruksdepartementet beredd att godtaga densamma.

En förutsättning för att en sådan ordning skall kunna genomföras är tydligen att nyssnämnda olikhet mellan lagförslagen med avseende å Mälaren kan utjämnas utan uppförande av beaktansvärda intressen. Såsom lagrådet anfört kan detta också utan svårighet ske genom en jämkning i fiskelagsförslaget. Chefen för jordbruksdepartementet kommer senare i dag att hemställa om sådan jämkning. Vad nu förevarande lagförslag beträffar erfordras följaktligen icke någon ändring i denna del.

I gränslagsförslaget har förutsatts att alla vattendrag och insjöar, för vilka särskilda regler ej givits, i sin helhet äro att hänföra till enskilt vatten. För utformningen av fiskelagen är det emellertid av värde att denna grundsats kommer till uttryck i lagtexten, och jag har därför i gränslagen låtit införa ett stadgande att i annat vattenområde än havet allmänt vatten finnes allenast i Vänern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. Någon ändring i förslagets rubrik har jag däremot icke ansett påkallad.

I övrigt ha, för genomförande av den förändrade systematiken, förekommande hänvisningar till fiskelagsförslaget utgått och de gränsdragningsregler som åsyftades med hänvisningarna i stället upptagits i fullständigt skick under två skilda paragrafer, betecknade såsom 3 och 5 §§. I samband därmed har förslagets uppställning ändrats även på andra punkter.

Med anledning av vad som inom lagrådet anförts har för tydligare utmärkande av sambandet mellan 1 § och de följande paragraferna, i anslutning till uttryckssättet i 1 §, avfattningen av de särskilda gränsdragningsreglerna jämkats så, att de ange vilka vattenområden som skola hänföras till fastigheterna. Dessutom har bland slutbestämmelserna upptagits ett stadgande, enligt vilket den omständigheten att visst område redovisas i bihang till fastighetsregister för stad eller samhälle icke skall hindra att området anses ingå i fastigheterna.

Jag har icke ansett påkallat att — på sätt en av lagrådsledamöterna hemställt — redan i huvudtexten meddela föreskrifter om vilka rättsverkningar som skola tillkomma den nya indelningen i allmänt och enskilt vatten. I den mån någon tvekan i detta avseende skulle kunna tänkas uppkomma, lär tillräcklig ledning kunna hämtas av slutbestämmelsernas innehåll.

I övrigt ha vissa redaktionella jämkningar vidtagits i huvudsaklig anslutning till vad lagrådet förordat.

Förslaget till lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

De erinringar lagrådet framställt i fråga om 1 § ha föranlett omformulering av denna paragraf i huvudsaklig överensstämmelse med lagrådets hemställan.

Med anledning av vad lagrådet anfört beträffande 2 § vill jag framhålla att meddelanden om tillsättandet av värderingsnämnderna och om orterna för deras kanslier uppenbarligen böra offentliggöras även ute i bygderna och att därvid också bör lämnas uppgift angående preklusionstiden för framställande av ersättningsanspråk och påföljden av dess försittande. Särskild föreskrift synes emellertid ej erfordras i lagen.

På olika håll kan det måhända också visa sig lämpligt att fiskevärderingsnämnden besöker de trakter, där mera omfattande förluster inträtt, samt därvid på förhand kungör tid och plats för besöket med tillkännagivande att de som vilja framställa ersättningsanspråk böra göra detta senast vid sammanträdet i fråga. Därest en ersättnings sökande ej efterkommer en sådan anmaning, bör enligt min mening skälig hänsyn därtill tagas vid prövning av fråga i vad mån han skall erhålla gottgörelse för utgifter å ärendet. Däremot synes det icke tillrådligt att — på sätt lagrådet ifrågasatt — låta honom drabbas av en så allvarlig påföljd som förlust av talerätt. Med denna ståndpunkt lär det icke vara påkallat att i lagen upptaga bestämmelser om lokala sammanträden eller om vilka åtgärder fiskevärderingsnämnderna eljest lämpligen böra vidtaga i syfte att mål från en och samma ort såvitt möjligt bli behandlade i ett sammanhang. Erforderliga föreskrifter i dessa ämnen kunna i stället meddelas i administrativ ordning. Ej heller synes det behövas några bestämmelser beträffande frågan huruvida den som redan erhållit ersättning bör kunna få beloppet höjt, därest nya omständigheter yppa sig. Detta spörsmål torde få avgöras från fall till fall på grundval av allmänna rättsregler och med beaktande av att även tilläggsansökning måste göras inom den allmänna preklusionsfristen. Slutpunkten för denna frist har i anslutning till ändringen av dagen för lagens ikraftträdande framflyttats till den 1 januari 1956.

Vid 4 § har lagrådet beträffande första stycket ifrågasatt om icke däri eller åtminstone i instruktion för nämnderna borde intagas föreskrifter om att utdömd ersättning skulle på visst sätt specificeras. Enligt min mening synes det lämpligast att dylika föreskrifter meddelas i administrativ ordning. I andra och tredje styckena av samma paragraf ha vidtagits jämkningar i enlighet med vad lagrådet föreslagit.

Även de erinringar lagrådet framställt med avseende å 5, 6, 9 och 11 §§ ha beaktats.

Någon medelsanvisning för gäldande av nu ifrågavarande ersättningar synes icke vara erforderlig förrän för budgetåret 1951/52. Därest fråga om utbetalning skulle uppkomma dessförinnan, torde härför få anlitas det under riksstatens IX huvudtitel upptagna förslagsanslaget till ersättning till strand-

ägare för mistad fiskerätt m. m. Jag har förvissat mig om att chefen för jordbruksdepartementet icke har något att erinra mot en dylik anordning.

Föredraganden hemställer, att de i enlighet med det anförda jämkade förslagen till lag om gräns mot allmänt vattenområde och lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m. måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gösta Kahm.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	2
Lagförslag	
Lag om gräns mot allmänt vattenområde	3
Lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.....	6
Utdrag av statsrådsprotokollet för den 18 juni 1949	9
Lagberedningens utlåtande den 18 maj 1949 ang. lagstiftning om gräns mot allmänt vattenområde (= SOU 1949: 23).....	11
Bilaga: Förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde	35
Inom justitiedepartementet utarbetat förslag till lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.	37
Utdrag av lagrådets protokoll för den 15 dec. 1949	41
Förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde.....	43
Förslaget till lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.	51
Utdrag av statsrådsprotokollet för den 13 januari 1950 ang. lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.¹	57

¹ Jfr särskild proposition samma dag ang. lag om rätt till fiske, m. m.